

OMMVA

RLDST

REND

2025

Omvärldstrender 2025

Förändringarna i vår omvärld innebär utmaningar och möjligheter för försäkrings- och tjänstepensionsföretagen. I årets rapport Omvärldstrender 2025 inleder vi med en beskrivning av hur den ekonomiska och politiska utvecklingen påverkar försäkringsföretagen. Detta följs av fördjupningar om hur försäkringsbranschen kan bidra till den gröna omställningen, vilka hot vi ser mot försäkringsmässiga principer och hur användningen av artificiell intelligens (AI) påverkar värdekedjan inom försäkring.

Inför 2025 ser den **ekonomiska utvecklingen** ljusare ut med lägre inflation och lägre räntor, vilket på det stora hela är positivt för försäkringsbranschen. Avkastningen på tillgångarna och den finansiella ställningen är fortsatt god för försäkrings- och tjänstepensionsföretagen. Den höga inflationen under tidigare år fortsätter dock att påverka skadeförsäkringsföretagen, främst via högre skadekostnader.

Sällan har det geopolitiska läget varit så osäkert som i nuläget. En ökad polarisering och framgångar i bland annat Tyskland för ytterhögern och yttervänstern som båda är EU-kritiska kan skapa politisk instabilitet inom Europa samtidigt som det säkerhetspolitiska läget är känsligt med kriget i Ukraina och det oroliga läget i Mellanöstern. Valet av Trump till USAs president har ökat den geopolitiska osäkerheten ytterligare.

På nationell nivå välkomnar försäkringsbranschen regeringens insatser för att bekämpa kriminaliteten i samhället. En minskad brottslighet och en ökad trygghet i samhället är av stor betydelse för försäkringsbranschen. Det är samtidigt angeläget att regeringens insatser inte begränsas till informationsutbyte mellan myndigheter utan också gentemot det privata näringslivet såsom försäkringsbranschen. Försäkringsbranschen välkomnar också regeringens insatser för att öka sparandet i bland annat kapitalförsäkringar.

En viktig faktor för att stärka EU:s konkurrenskraft är att öka sparandet och investeringarna. Här kan försäkrings- och tjänstepensionsföretagen generera ytterligare mervärden i sin roll som investerare, utöver den centrala samhällsfunktion de redan fyller som försäkringsgivare. För att uppnå det måste regulatoriska hinder och rapporteringsbördan minska i den kommande sparande- och investeringsunionen.

EU:s regelverk för en hållbar finansmarknad betraktas generellt som något positivt av branschen och det finns **en stark vilja hos företagen att investera hållbart** och bidra till den gröna omställningen av samhället. För att nå dit krävs dock en högre grad av stabilitet och långsiktighet i klimatpolitiken. Omställningsfinansiering behöver klassas som hållbar, det behöver skapas ökade möjligheter till offentlig-privat samverkan och politiska garantier för att kunna hantera de risker som omställningen kräver. Vid sidan av det behöver kommunerna stöd i den gröna omställningen och en öppning för privat finansiering av kommunala VA-nätverk.

Tillgången till data är avgörande för företagens möjligheter att kunna göra riskbedömningar och bestämma en rättvis premie. Digitalisering och AI

öppnar upp för mer detaljerade riskanalyser, men det finns en alltmer uttalad oro, framför allt hos EU-lagstiftaren, att det också kan medföra att vissa riskgrupper exkluderas. Försäkrings- och tjänstepensionsföretagens bruk av data kan också upplevas som ett hot mot den personliga integriteten. I vissa EU-länder får till exempel data om tidigare sjukdomar inte tas med i riskbedömningen av en individ, dvs. de ska "glömmas bort" när försäkringar ska tecknas. Om detta skulle krävas brett genom lagstiftning – för många olika slags sjukdomar och andra liknande tillstånd och för många olika slags försäkringsprodukter – skulle det få konsekvenser för svenska förhållanden där kontraheringsplikten innebär att sådana individuella riskbedömningar redan tas om hand.

För att kunna teckna försäkringar till rimliga premier och villkor är det med andra ord av största vikt att försäkringsföretagen får tillgång till relevant data om det som ska försäkras. Kontraheringsplikten med dess individuella riskbedömning innebär en avvägning mellan försäkringsmässiga principer och enskildas rätt till försäkring och måste bevaras. Den konstruktiva dialogen med lagstiftaren om denna balans och om att differentiering inte innebär diskriminering måste fortsätta.

AI är ett kraftfullt verktyg för analys av stora informationsmängder. Det ger möjligheter till både effektivisering och produktutveckling men det finns också risker som behöver hanteras. Även om de flesta användningsområden inom försäkring inte klassificeras som hög risk ser vi en utveckling mot mer reglering. För försäkringsbranschen är det viktigt att möjligheten att använda AI inte försvåras, att tillämpningen av AI är säker och tillförlitlig och att AI-utvecklingen ska vara till nytta för försäkringsgivare, försäkringstagare och samhället som helhet.

Skribenter till årets rapport är Jonas Söderberg, Eva Erlandsson, Gerda Kinell, Karin Chenon, Lena Friman Blomgren och Pär Karlsson.

Stockholm december 2024

Christina Lindenius, vd Svensk Försäkring

Innehåll

1	Konsekvenser av den ekonomiska och politiska utvecklingen för försäkringbranschen.....	8
1.1	Fallande inflation och räntesänkningar är positivt för den ekonomiska utvecklingen	8
1.2	Inflationen medför fortsatta konsekvenser för skadeförsäkring.....	11
1.3	Fortsatt god avkastning till följd av stort aktieinnehav	15
1.4	Den finansiella ställningen är fortsatt god	17
1.5	Den politiska utvecklingen påverkar branschen.....	22
1.6	Stort fokus på investeringar i EU	24
1.7	Sammanfattande reflektioner	27
2	Så kan försäkringsbranschen bidra till en grön omställning	29
2.1	Försäkrings- och tjänstepensionsföretagen är stora investerare	29
2.2	EU:s arbete med en hållbar finansmarknad fortgår	30
2.3	EU:s lagstiftning för en hållbar finansmarknad har ett antal utmaningar	32
2.4	Finns det risk att den gröna omställningen avstannar?	33
2.5	Behov av förändringar i Sverige som främjar hållbara investeringar	34
2.6	Avslutande reflektioner.....	38
3	Hot mot försäkringsmässiga principer?	41
3.1	Hur fungerar försäkring?.....	42
3.2	Vad krävs för att kunna försäkra en risk?	43
3.3	Försäkringsföretagens tillgång till data är begränsad och riskerar att begränsas ytterligare	44
3.4	Databrist ger konsekvenser	48
3.5	Åtgärder för att stärka möjligheten att försäkra.....	49
3.6	Avslutande reflektioner.....	51
4	Perspektiv på AI och försäkring	55
4.1	Vad menar vi med artificiell intelligens?	55

4.2	Hur kan AI användas i försäkringsverksamhet?.....	56
4.3	Vilka risker kan användning av AI medföra?	59
4.4	EU-förordningen om AI	61
4.5	Ansvarsfull användning av AI i försäkringsverksamhet	64
4.6	Kommer AI att påverka jobben inom försäkringssektorn?	65
4.7	Avslutande reflektioner.....	66
Bilaga:	Pågående regleringsprocesser	67

Konsekvenser av den ekonomiska och politiska utvecklingen

1 Konsekvenser av den ekonomiska och politiska utvecklingen för försäkringsbranschen

Svensk ekonomi har under de senaste åren kännetecknats av svag ekonomisk utveckling och hög inflation. Situationen ser nu lite ljusare ut med lägre inflation och fallande räntor. Sverige förväntas dock befinna sig i lågkonjunktur till slutet av 2026. Det finns även betydande geopolitisk oro i omvärlden som kan få negativa konsekvenser för den ekonomiska utvecklingen. Hur påverkas de svenska försäkrings- och tjänstepensionsföretagen av den ekonomiska och politiska utvecklingen?

Försäkrings- och tjänstepensionsföretagen har ett stort beroende till den realekonomiska utvecklingen och utvecklingen på de finansiella marknaderna. Utvecklingen påverkar bland annat kostnader för skadehantering, storleken på inbetalda premier och inte minst avkastningen på tillgångarna och företagets finansiella ställning.

Även den politiska utvecklingen kan, förutom att påverka ekonomin i stort, ha en inverkan på företagets verksamhet. Det gäller inte bara nationella beslut utan även vad som händer på EU-nivå, där en stor del av regleringen som påverkar branschen beslutas. I det här avsnittet beskriver vi utvecklingen i omvärlden och konsekvenserna för de svenska försäkrings- och tjänstepensionsföretagen.

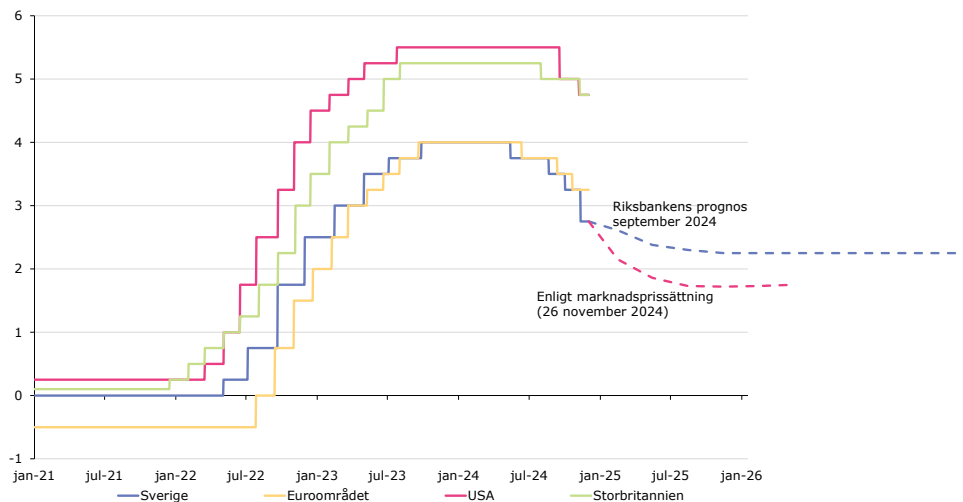
1.1 Fallande inflation och räntesänkningar är positivt för den ekonomiska utvecklingen

Inflationen i Sverige har fallit sedan slutet av 2022 då den var över 10 procent och är nu under Riksbankens inflationsmål på två procent. En liknande trend kan ses i euroområdet och i USA. Det finns dock farhågor för att den amerikanska inflationen ska stabiliseras på en för hög nivå.

För att dämpa den höga inflationen höjde Riksbanken och andra centralbanker sina styrräntor under 2022 och 2023. Under våren 2024 när inflationen var i linje med inflationsmålet började Riksbanken sänka styrräntan och har hittills sänkt med 1,25 procentenheter till 2,75 procent (se diagram 1). Även den europeiska centralbanken, ECB, och den amerikanska centralbanken, FED, har sänkt sina styrräntor under 2024 med 0,75 procentenheter.

Riksbanken förväntas sänka räntan ytterligare och enligt Riksbankens prognos kommer styrräntan att hamna runt 2,25 procent vid slutet av 2025. Marknaden tror att styrräntan kommer sänkas i snabbare takt och till en lägre nivå (se diagram 1). Om Riksbanken sänker räntan alltför långsamt och för lite finns det en risk för fördjupad lågkonjunktur, en så kallad hårdlandning.

Diagram 1 Centralbankers styrräntor och förväntningar om Riksbankens styrränta
Procent

Anm.: Blå streckad linje är Riksbankens prognos för styrräntan i Sverige från *Penningpolitisk rapport september 2024*. Rosa streckad linje är marknadens förväntningar om styrränta i Sverige 26 november 2024, vilken är beräknad av SEB utifrån marknadsprissättning på räntekontrakt.

Källor: Riksbanken och SEB.

I förväntan om lägre styrräntor har räntor med kortare löptid fallit. Svenska räntor med längre löptid, exempelvis 10-åriga statsobligationsräntor, har däremot inte påverkats i någon större utsträckning under 2024. Det kan till viss del bero på att Riksbanken liksom många andra centralbanker minskar sina stora innehav av obligationer, vilket leder till högre räntor genom ett större utbud.

Ekonomi gradvis på väg uppåt, men fortsatt lågkonjunktur

Den svenska ekonomin befinner sig i en lågkonjunktur med stigande arbetslöshet. Lågkonjunkturen beror främst på den höga inflationen och de stigande räntorna under 2022 och 2023, vilket bland annat har haft negativ påverkan på hushållens konsumtion. Allteftersom räntorna sänks förväntas ekonomin gradvis vända uppåt. Konjunkturinstitutets prognos är att lågkonjunkturen kommer att bestå fram till senare delen av 2026.¹ Då förväntas också arbetslösheten börja falla.

Att svensk ekonomi gradvis förbättras och förväntas fortsätta i den riktningen beror på sänkta räntor och till viss del på de satsningar och stimulanser på 60 miljarder kronor som görs i regeringens budgetproposition för 2025 och som förväntas påverka främst hushållens konsumtion.² Budgeten innehåller bland annat sänkningar av inkomstskatten genom uppräknings av brytpunkten för statlig inkomstskatt och en slopad avtrappning av jobbskatteavdraget.

Ökande geopolitiska risker kan få konsekvenser för svensk ekonomi

Sverige är en liten öppen ekonomi med stor export och påverkas därmed av den ekonomiska utvecklingen i omvärlden. Många andra länder, främst i Europa, har också en svag ekonomisk utveckling, vilket spiller över på den svenska ekonomin. Detta gäller i synnerhet Tyskland som är den största

¹ Statistiska centralbyrån (SCB) och Konjunkturinstitutet (2024), *Konjunkturläget september 2024*.

² Finansdepartementet (2025), *Budgetpropositionen för 2025, Prop. 2024/25:1*.

ekonomin i Europa och en viktig exportmarknad för de svenska företagen. Tillväxten i den tyska ekonomin förväntas bli lägre under kommande år till följd av bland annat omställningen från rysk gas till andra energikällor och problem för den tyska bilindustrin med att producera konkurrenskraftiga elbilar.

Problemen för den tyska bilindustrin beror till viss del på stora kinesiska statsstöd till elbilstillverkare och andra industrier som är viktiga för den gröna omställningen, såsom solceller och jordartsmetaller (se också kapitel 2). Statsstöden har lett till diskussioner inom EU om dessa industrier ska skyddas, exempelvis genom tullar på kinesiska varor. Ett handelskrig mellan EU och Kina som en konsekvens av införande av tullar för kinesiska elbilar skulle å andra sidan förvärra situationen för den tyska ekonomin. Detta då ett handelskrig skulle leda till minskad export och öka priset på varor som importerats, det vill säga stigande inflation med högre räntor som följd.

De geopolitiska riskerna i omvärlden har ökat, bland annat till följd av kriget i Ukraina. Om läget i Mellanöstern förvärras kan det få ytterligare konsekvenser för den ekonomiska utvecklingen, i synnerhet om oljepriserna ökar. Den förvärrade situationen i Mellanöstern påverkar sjötransporterna mellan Asien och Europa eftersom risken för attacker i Röda havet har ökat. Detta har gjort att fartyg väljer att gå runt Afrika i stället för genom Suezkanalen, vilket gör att sjötransporterna tar längre tid och blir dyrare. En eskalering av konflikten mellan Kina och Taiwan, skulle också påverka den ekonomiska utvecklingen negativt, i synnerhet eftersom Taiwan producerar majoriteten av de halvledare som används i elektroniska produkter.

Att Donald Trump valdes till amerikansk president i november 2024 spädde på den geopolitiska osäkerheten. Dock finns det fortfarande stora oklarheter vad detta kommer att innebära, exempelvis för kriget i Ukraina och för Nato. Även risken för handelskrig och därmed minskad global handel ökade till följd av valet av Trump eftersom han förespråkar tullar för att skydda den amerikanska industrin. Införande av tullar skulle leda till stigande priser och därmed högre inflation i USA, vilket i sin tur skulle innebära högre räntor. För de länder som USA inför tullar mot kommer exporten att minska och försämra den ekonomiska utvecklingen. Om dessa länder svarar med tullar kommer inflationen att stiga för dem och deras centralbanker vara tvungna att höja räntan. Valet av Trump förväntas också vara negativt för det globala arbetet med att uppnå ett hållbart samhälle.

Stigande aktiemarknader, men fortsatt svag krona

Aktiemarknaderna i Sverige och globalt avslutade 2023 starkt och den positiva utvecklingen har fortsatt under 2024. Som nämndes ovan finns det dock en global geopolitisk osäkerhet och därmed osäkerhet kring den framtida tillväxten. Negativa geopolitiska händelser eller att inflationen i USA inte faller som förväntat kan göra att aktiemarknaderna vänder nedåt.

Kronan är fortsatt svag i ett historiskt perspektiv mot euron och den amerikanska dollarn. I samband med att Trump valdes till president i USA försvagades kronan till följd av förväntningar om högre inflation i USA på grund av införandet av nya och högre tullar. Den låga värderingen av kronan innebär högre priser på importerade varor. Om kronan återigen försvagas

kan det leda till att inflationen stiger i Sverige. Detta kan sätta press på Riksbanken att i mindre omfattning sänka styrräntan. Den svaga kronan har också inneburit att fler röster börjat höras om att Sverige ska införa euron. Enligt bland annat den internationella valutafonden, IMF, finns det dock faktorer såsom bytesbalansöverskott och sunda statsfinanser som talar för att den svenska kronan är undervärderad och att den kommer stärkas framöver.³

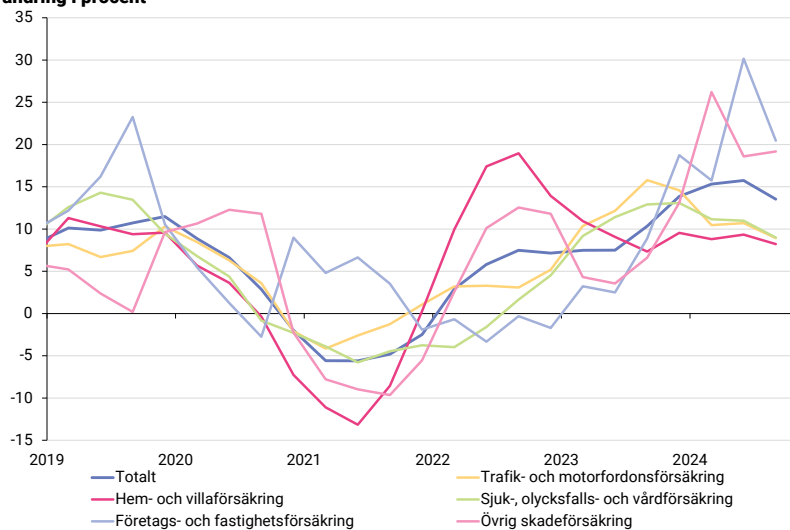
1.2 Inflationen medför fortsatta konsekvenser för skadeförsäkring

Trots att inflationen har fallit så stiger kostnaden för att åtgärda skador till följd av bland annat ökade arbets- och materialkostnader. De årliga utbetalda skadeersättningarna för skadeförsäkring till hushåll och företag ökade med knappt 15 procent i september 2024 i jämförelse mot ett år tidigare (se diagram 2). Denna ökning beror till stor del på att det finns en viss fördröjning innan de ökade kostnaderna för reparationer slår igenom i ersättningarna till försäkringstagarna.

Skadeersättningarna minskade under pandemin. Under 2024 är ökningstakten högre än åren innan pandemin. Den största ökningen har under 2024 varit för företags- och fastighetsförsäkring.

Diagram 2 Årlig förändring av svenska skadeförsäkringsföretags utbetalda skadeersättningar

Årlig förändring i procent

Anm.: Den årliga förändringen mäts i rullande årsvärden. Kategorin Övrig skadeförsäkring omfattar bland annat trygghetsförsäkring vid arbetsskada, skadelivräntor, kredit-, rättsskydds-, och inkomstförsäkringar. I denna kategori ingår även uppgifter som inte kan särredovisas på de olika kategorierna.

Källa: Svensk Försäkring.

Premierna för skadeförsäkring har stigit mindre än inflationen

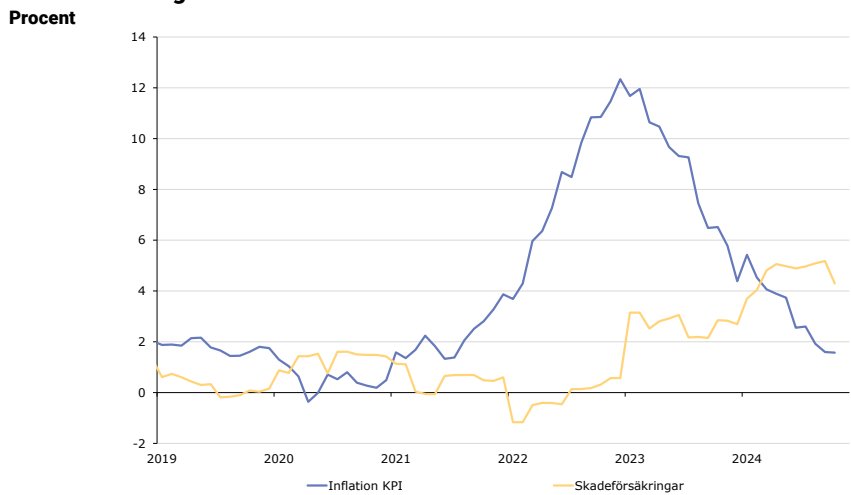
De ökade skadeersättningarna får konsekvenser för skadeförsäkringsföretagen eftersom försäkringspremien bestäms och betalas i förväg. Företagen bestämmer premierna utifrån en riskbedömning som bygger på

³ IMF (2024), *External sector report: Imbalances recidings*.

en uppskattning av hur ofta en viss typ av skada kommer att inträffa och vad skadan förväntas kosta. Beroende på konkurrenssituation och andra affärsöverväganden kan premier och andra försäkringsvillkor, helt eller delvis, över tid anpassas till de högre skadeersättningarna eftersom försäkringarna oftast löper på ett år.

Under 2022 och 2023 ökade premierna för skadeförsäkring betydligt långsammare än inflationen, men sedan våren 2024 har premierna för skadeförsäkring stigit snabbare (se diagram 3).⁴ För försäkringsföretagen har den höga inflationen även inneburit ökade kostnaderna för lokaler, löner och liknande, vilket också kan påverka premierna med viss eftersläpning.

Diagram 3 Årlig inflation i Sverige och årliga prisförändringar av premier för skadeförsäkringar

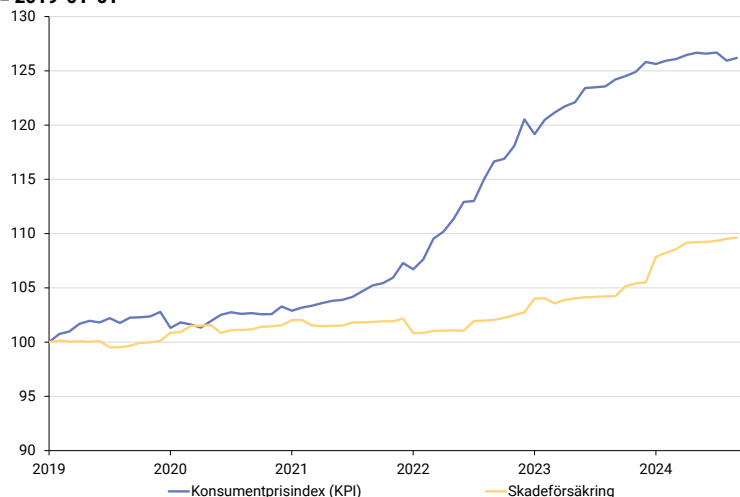
Anm.: Kategorin Skadeförsäkringar benämns av SCB som Försäkringar och innefattar hemförsäkring, bilförsäkring och sjuk- och olycksfallsförsäkring.
Källa: Macrobond.

I oktober 2024 ökade premierna för skadeförsäkring med drygt fyra procent i jämförelse med ett år tidigare. Samtidigt var inflationen (KPI) knappt två procent. Med tanke på att det kan ta en viss tid innan premierna justeras finns det anledning att se utvecklingen över en längre tidshorisont. Sedan början av 2019 till oktober 2024 har premierna för skadeförsäkring ökat med runt 10 procent. Under samma tidsperiod ökade konsumentindex (KPI) med mer än 25 procent (se diagram 4).

⁴ Skadeförsäkringspremier ingår i den så kallade konsumentkorgen som ligger till grund för beräkning av inflationen i Sverige, för mer information se exempelvis Svensk Försäkring (2023), *Omvärldstrender 2024*.

Diagram 4 Utveckling av konsumentprisindex och premier på skadeförsäkringar i förhållande till början av 2019

Index 100 = 2019-01-01

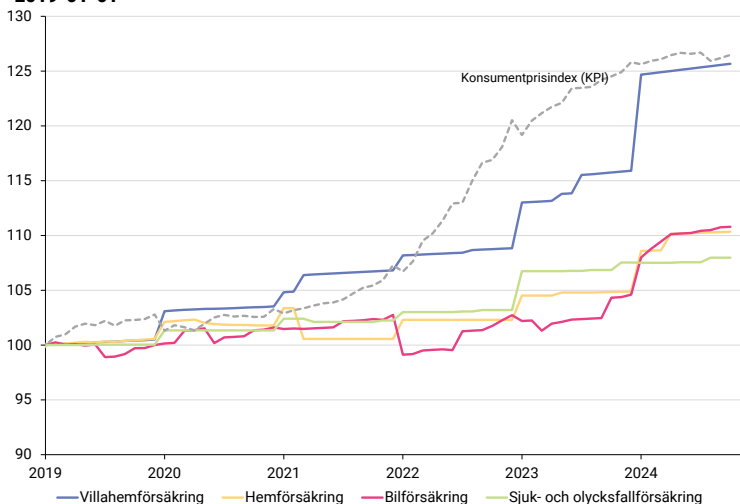
Anm.: Kategorin Skadeförsäkringar benämns av SCB som Försäkringar och innefattar hemförsäkring, bilförsäkring och sjuk- och olycksfallsförsäkring.

Källa: Macrobond.

Utvecklingen är i stort sett samma för alla typer av skadeförsäkring, det vill säga hemförsäkring, fordonsförsäkring och sjuk- och olycksfallsförsäkring. Undantaget är villahemförsäkring, som sedan 2019 har ökat i stort sett lika mycket som konsumentprisindex (diagram 5). Att ökningen i premier varit större för villahemförsäkringen kan bero på att reparationskostnaderna har ökat mer för sådana skador till följd av inflationen. Det kan också bero på att antalet naturrelaterade skador för villor, exempelvis till följd av ovädret Hans, har varit fler under senare år och förväntas vara det även framöver.

Diagram 5 Utveckling av premier på olika typer av skadeförsäkringar i förhållande till början av 2019

Index 100 = 2019-01-01

Anm.: Villahemförsäkring benämns av SCB som försäkringsavgifter och ingår som kostnad för nyttjande av bostad (egnahem).

Källa: Macrobond.

Den europeiska tillsynsmyndigheten EIOPA har varnat för att en bestående hög inflation kan komma att påverka skadeersättningar för skador där ut-

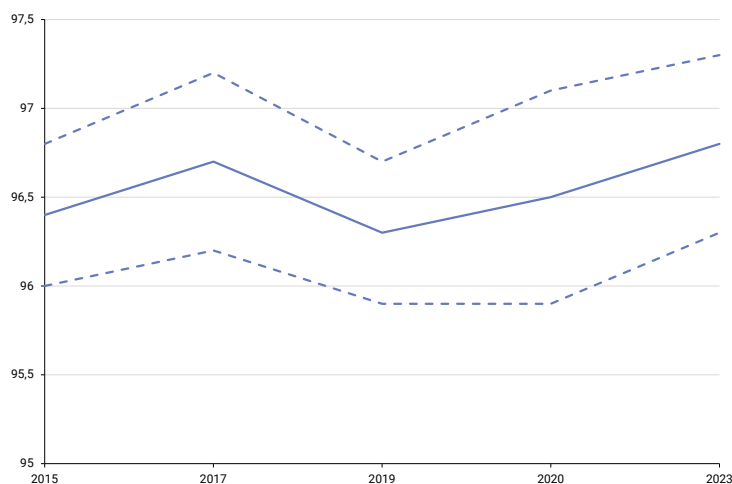
betalningar sker under flera år.⁵ EIOPA är oroliga för att möjligheterna att hantera ökade skadeutbetalningar genom premiehöjningar för dessa skador är begränsade.⁶ Exempel på sådana så kallade långsvansade försäkringsprodukter är olycksfalls-, sjukdoms- och ansvarsförsäkringar. När inflationen faller till mer normala nivåer minskar den potentiella typen av problem med långsvansade produkter.

Inga tecken på minskad efterfrågan på försäkringar

Lågkonjunktur med högre arbetslöshet tillsammans med högre kostnader för boende och livsmedel, kan befaras leda till att fler väljer att avstå hemförsäkring och andra försäkringar. Andelen av befolkningen i Sverige som har en hemförsäkring ligger dock fortsatt stabilt runt 97 procent (se diagram 6). Låginkomsttagare, utrikes födda, arbetslösa samt de som nyligen har kommit till Sverige tillhör dem som har hemförsäkring i lägre utsträckning än befolkningen i stort.⁷

Diagram 6 Uppskattad andel individer som har hemförsäkring

Procent

Anm.: Anm.: Diagrammet bygger på undersökningar utförda av SCB av levnadsförhållanden för olika grupper i befolkningen som är 16 år och äldre i Sverige. De streckade linjerna visar på osäkerheten (felmarginalen) i uppskattningarna.

Källa: SCB.

Inbetalda premier för skadeförsäkring fortsätter också att öka. Därmed finns det inga tecken på att efterfrågan på försäkringar hittills har påverkats av lågkonjunkturen. Även inbetalda premier för privat kapital- och pensionsförsäkring ökar. En god utveckling på aktiemarknaderna sedan hösten 2023 kan ha bidragit till ett ökat intresse för privat kapital- och pensionsförsäkring. Intresset för att spara i dessa försäkringar kan framöver komma att öka ytterligare allteftersom räntorna på bostadslån minskar och hushållens möjligheter att spara förbättras. Dessutom införs det vid årsskiftet ett fribelopp för kapitalförsäkringar och investeringssparkonto som förväntas bidra till ökat sparande (se avsnitt 1.5).

⁵ Detta gäller till exempel skadeersättningar som utbetalas som livränta för en lång tidsperiod för den som på grund av till exempel trafikskada eller arbetsskada har drabbats av nedsatt arbetsförmåga, där livräntan kompenserar för framtida inkomstförluster. Storleken på dessa utbetalningar är ofta kopplade till ett prisindex.

⁶ EIOPA (2022), *Supervisory Statement on inflation*, EIOPA-BoS-22-587.

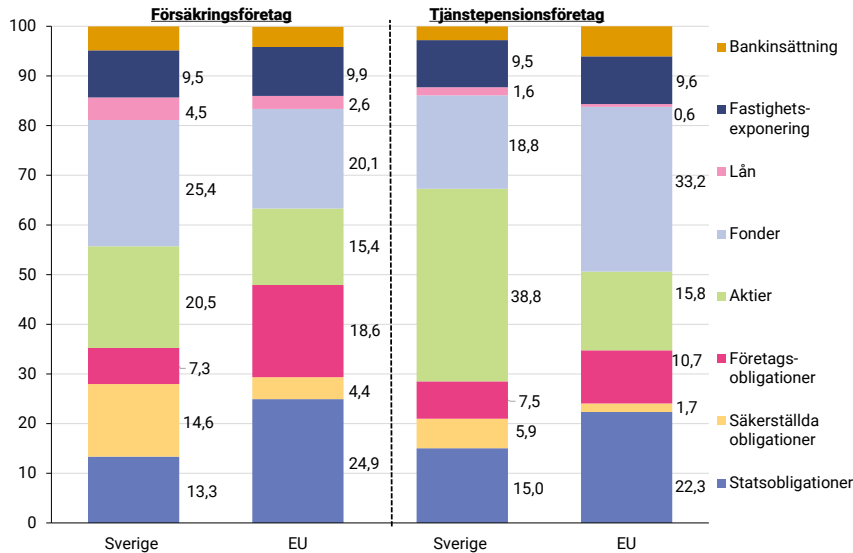
⁷ För mer information, se exempelvis Svensk Försäkring, *Fortsatt samma grupper som saknar hemförsäkring* (nyhet 2024-04-11).

1.3 Fortsatt god avkastning till följd av stort aktieinnehav

Försäkrings- och tjänstepensionsföretagens totala innehav av finansiella tillgångar uppgick vid slutet av juni 2024 till runt 7 550 miljarder kronor.⁸ Svenska företag har generellt sett en större andel aktier och en mindre andel obligationer än andra europeiska försäkrings- och tjänstepensionsföretag (se diagram 7).

Diagram 7 Försäkrings- och tjänstepensionsföretags genomsnittliga innehav i olika finansiella tillgångar, december 2023

Andel av totalt innehav, procent

Anm.: Försäkringsföretag avser de som rapporterar under Solvens II. Tjänstepensionsföretag är de som rapporterar till EIOPA som IORP. Innehav kopplat till fondförsäkring är exkluderat för försäkringsföretag, men inte för tjänstepensionsföretagen. I kategorin Fastighetsexponering ingår innehav av fastigheter, aktier i fastighetsföretag och fastighetslån.

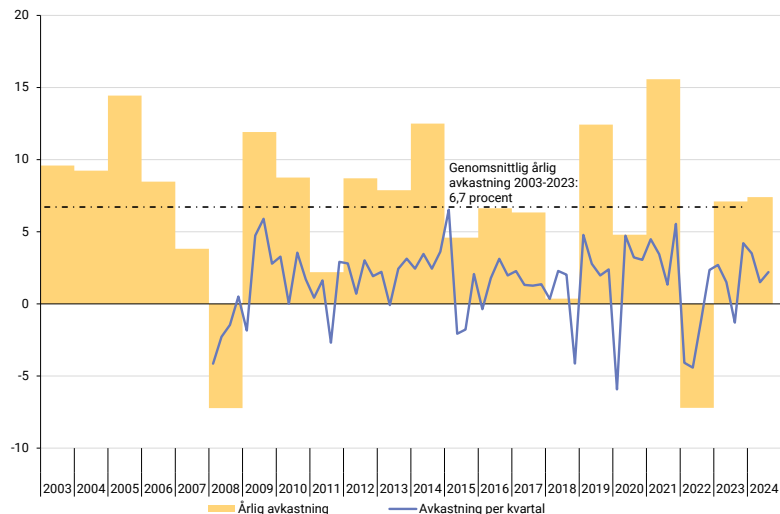
Källa: EIOPA.

Den starka avslutningen på aktiemarknaderna i Sverige och globalt 2023 bidrog starkt till att avkastningen på företagens tillgångar under förra året blev något högre än genomsnittet för de senaste 20 åren (se diagram 8). Aktiemarknaderna har fortsatt gå bra under 2024, vilket bidragit till att avkastningen på företagens tillgångar under årets tre första kvartal uppgick till 7,4 procent. Detta är högre än genomsnittet och avkastningen 2023.

⁸ Se exempelvis Svensk Försäkring (2024), *Livförsäkringsföretagens tillgångar ökar mest* (nyhet 2024-09-18).

Diagram 8 Genomsnittlig totalavkastning på svenska livförsäkrings- och tjänstepensionsföretag tillgångar

Procent

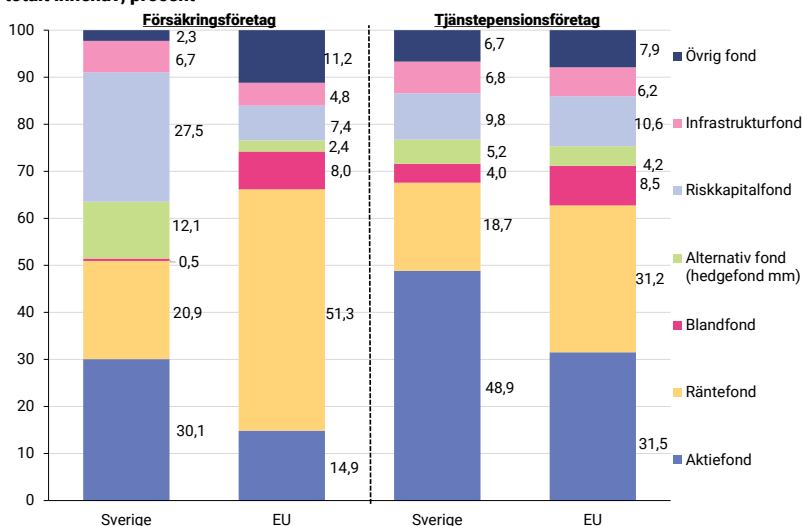
Anm.: Totalavkastningen är beräknad som ett medelvärde på avkastningen på tillgångarna som livförsäkrings- och tjänstepensionsföretagen förvaltar, viktat med marknadsvärdet för dessa tillgångar. Den årliga avkastningen för 2024 är till och med september 2024.

Källa: Svensk Försäkring.

De svenska företagen har även under 2024 gynnats av sitt stora aktieinnehav. Det stora aktieinnehavet förklarar till stor del också varför den årliga avkastningen under de senaste 20 åren i snitt har varit nästan 7 procent även om räntorna har varit mestadels låga sedan den globala finanskrisen 2008. Om innehavet av aktiefonder, riskkapitalfonder och liknande fonder inkluderas ökar aktieandelen ytterligare (se diagram 9). Även för fondinnehavet utmärker sig de svenska företagen med en större andel aktiefonder, medan de europeiska företagens fondinnehav i större utsträckning utgörs av räntefonder.

Diagram 9 Försäkring- och tjänstepensionsföretags fondinnehav uppdelat på typ av fond, december 2023

Andel av totalt innehav, procent

Anm.: Försäkringsföretag avser de som rapporterar under Solvens II. Tjänstepensionsföretag är de som rapporterar till EIOPA som IORPs. Räntefond är både obligations- och penningmarknadsfonder. Innehav kopplat till fondförsäkring är exkluderat för försäkringsföretag. Fastighetsfonder ingår i kategorin fastighetsexponering i diagram 7 och ingår inte här.

Källa: EIOPA.

Det stora aktieinnehavet innebär att svenska livförsäkrings- och tjänstepensionsföretag är mer känsliga för aktieprisnedgångar. Den höga aktieandelen och betydande investeringar i bland annat infrastruktur och riskkapital till exempelvis nystartade företag är något som eftersträvas i den kommande sparande- och investeringsunionen (se avsnitt 1.6). I en rapport som Mario Draghi presenterade hösten 2024 om hur EU:s konkurrenskraft ska stärkas framhålls den höga aktieandelen bland svenska försäkrings- och tjänstepensionsföretag som en av faktorerna till att den svenska aktiemarknaden fungerar så väl i en europeisk jämförelse.⁹

Avkastningen på tillgångarna påverkas inte bara av utvecklingen på aktiemarknaden utan även på ränteutvecklingen. Fallande räntor och då framför allt räntor med längre löptider leder till ökat värde på obligationsinnehavet, vilket påverkar avkastningen positivt.¹⁰ Fallande räntor och förväntningar om lägre räntor kan samtidigt leda till att aktiepriserna stiger, vilket också har positiv inverkan på avkastningen.

1.4 Den finansiella ställningen är fortsatt god

Försäkrings- och tjänstepensionsföretagens förmåga att hantera aktieprisfall och andra utmaningar beror till stor del på deras finansiella ställning, det vill säga solvensen.¹¹ Solvensen påverkas av bland annat ränteförändringar och utvecklingen på aktiemarknaderna.

Om räntan på längre löptider skulle falla stiger storleken på företagets framtida åtaganden, det vill säga deras skulder ökar. Det beror på att åtagandena nuvärdesberäknas med en diskonteringsränta, som till stor del baseras på marknadsräntor. Som nämns ovan stiger även marknadsvärdet på företagets obligationsinnehav. Vanligen ökar dock skulderna mer än tillgångarna, eftersom skulderna ofta har längre löptid än tillgångarna. På så vis försämras solvensen om räntan på längre löptider faller. Detta gäller framför allt för livförsäkrings- och tjänstepensionsföretagen eftersom deras åtaganden är längre. Det har dock inte skett några större förändringar av de långa räntorna sedan början av 2024, varför påverkan på avkastningen och solvensen har varit begränsad.

Solvensgraden för svenska tjänstepensionsföretag hög i en europeisk jämförelse

Svenska tjänstepensionsföretags solvensgrad är fortsatt högre än europeiska tjänstepensionsföretag i genomsnitt (se diagram 10).¹² Solvensgraden för de svenska företagen och därmed den finansiella ställningen bedöms fortsatt vara god även om det skulle ske en stor nedgång på aktiemarknaden (se fördjupning).

---

⁹ Se Mario Draghi (2024), *The future of European competitiveness: Part B In-depth analysis and recommendations* (sidan 285). Detta diskuteras också bland annat i Financial Times (2024), *How Sweden's stock market became the envy of Europe* (2024-04-18).

¹⁰ Vid låga räntor blir dock avkastningen lägre på nya obligationer som företagen investerar i när de gamla obligationerna förfaller. Det innebär att avkastningen blir successivt lägre på obligationsinnehavet vid en längre period av låga räntor på långa löptider.

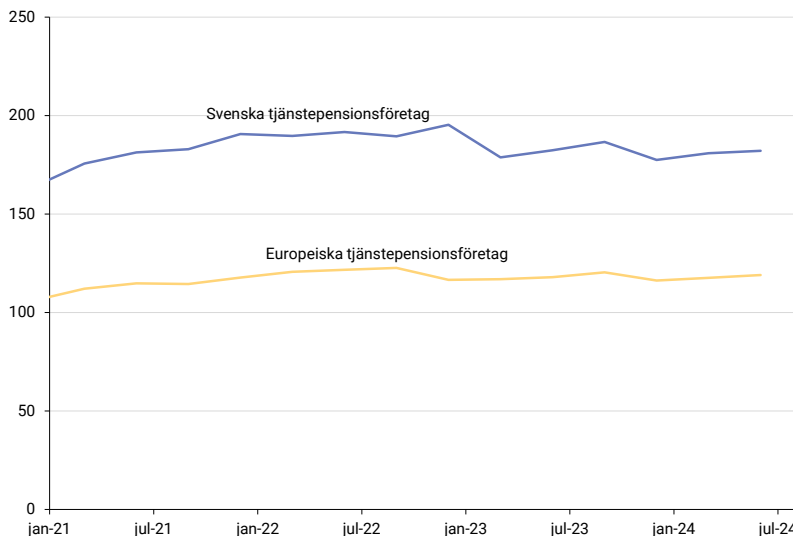
¹¹ Solvensen uttrycker, något förenklat, förhållandet mellan storleken på företagets tillgångar respektive åtagandena.

¹² För europeiska tjänstepensionsföretag redovisas inget lagstadgat mått på den finansiella ställningen. Bland annat EIOPA använder solvensgraden som mått på den finansiella ställningen för tjänstepensionsföretag.

Diagram 10 Svenska och europeiska tjänstepensionsföretags genomsnittliga solvensgrad

Procent

Anm.: Solvensgraden avser storleken på tjänstepensionsföretagens tillgångar i förhållande till storleken på deras åtaganden. De genomsnittliga kvoterna är ett viktat genomsnitt för svenska och europeiska (inom EU/EEA) tjänstepensionsföretag och gäller för både förmåns- och premiebestämd tjänstepension.

Källa: EIOPA

Fördjupning: Hur påverkar ett stort aktieprisfall solvensgraden för tjänstepensionsföretag?

Den största risken för svenska tjänstepensionsföretag är enligt Finansinspektionen ett stort aktieprisfall.¹³ I EIOPAs stresstest för försäkringsföretag som utförs under 2024 antas ett aktieprisfall på 42 procent.¹⁴ Det är lika som mycket som den svenska marknaden föll under 2008 i samband med den globala finanskrisen. Det är även den största nedgången på den svenska aktiemarknaden under ett enskilt år.¹⁵

Vid slutet av 2023 var den genomsnittliga solvensgraden för de svenska tjänstepensionsföretagen 177,5 procent och 116,2 procent för de europeiska företagen (se diagram 10). Utifrån tjänstepensionsföretagens innehav av tillgångar vid slutet av 2023 skulle de svenska företagens solvensgrad minska till 141,6 procent om aktiemarknaderna faller med 42 procent (se diagram 11).¹⁶ Detta till följd av att värdet på företagens aktieinnehav minskar. Dessutom minskar storleken på fondinnehavet eftersom en del av dessa fonder investerar helt eller delvis i aktier.¹⁷ Som jämförelse skulle motsvarande aktieprisfall innebära att solvensgraden för de europeiska företagen faller från 116,2 till 104,4 procent.

¹³ Se Finansinspektionen (2024), Stabiliteten i det finansiella systemet 2024:2.

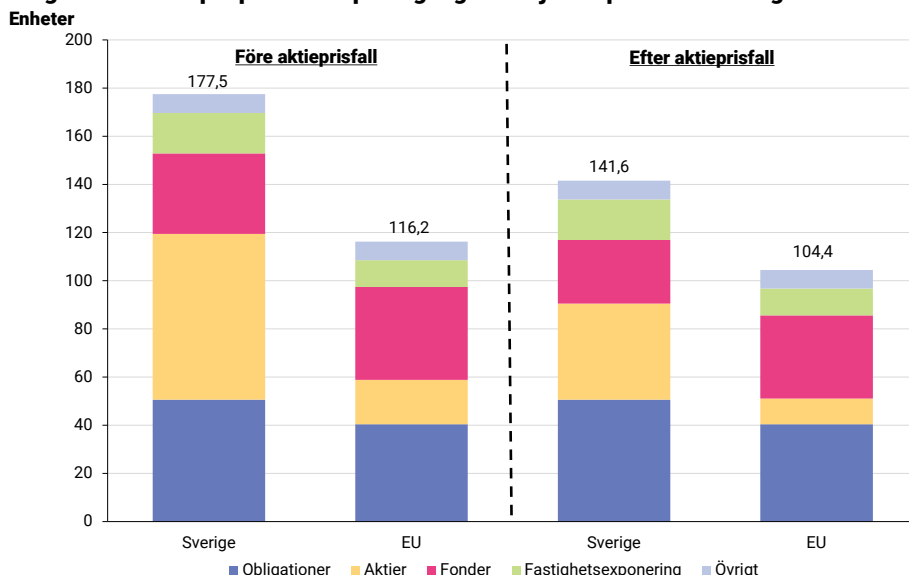
¹⁴ EIOPA (2024), *Insurance stress test 2024 technical documentation*.

¹⁵ Detta är baserat på data från 1903 (OMX Affärsvärlden/Macrobond).

¹⁶ Här antas företagens åtagande var 100 enheter och detta är oförändrat efter aktieprisfallet.

¹⁷ Här antas att fondinnehavet minskar med hälften så mycket som för aktier, det vill säga med 21 procent. Detta eftersom en del av dessa fonder inte investerar i aktier, se diagram 9. Notera att en del av fondinnehavet är genom fondförsäkring. För dessa fonder bär försäkringstagarna den finansiella risken. Det innebär att när värdet för dessa fonder minskar så minskar företagens åtagande i motsvarande grad. I detta exempel bortses från denna effekt, vilket bidrar till att konsekvenserna på solvensgraden överskattas.

Diagram 11 Exempel på storlek på tillgångar för tjänstepensionsföretag

Anm.: Före aktieprisfall utgår från företagens tillgångar december 2023 i diagram 7. Efter aktieprisfall är tillgångarna efter att en antagen aktienedgång med 42 procent och att fondinnehavet minskar med 21 procent för svenska företag och med 10,5 procent för europeiska (inom EU/EEA) företag.

Källa: Egna beräkningar.

Detta är en förenklad analys av ett aktieprisfall som bygger på flera antaganden. Bland annat antas att räntan och åtagandena är oförändrade och att företagen inte gör några ändringar av sina tillgångar vid aktieprisfallet. Förenklingarna och antagandena talar för att konsekvenserna över-skattas i den här analysen. Sammantaget kan konstateras att den finansiella ställningen är stark för svenska tjänstepensionsföretag och att företagen med marginal klarar av att fullgöra sina åtaganden även om det sker ett stort aktieprisfall. EIOPA planerar att utföra stresstest för tjänstepensionsföretag under 2025.

Solvenskvoten har försämrats av aktieriskdämparen

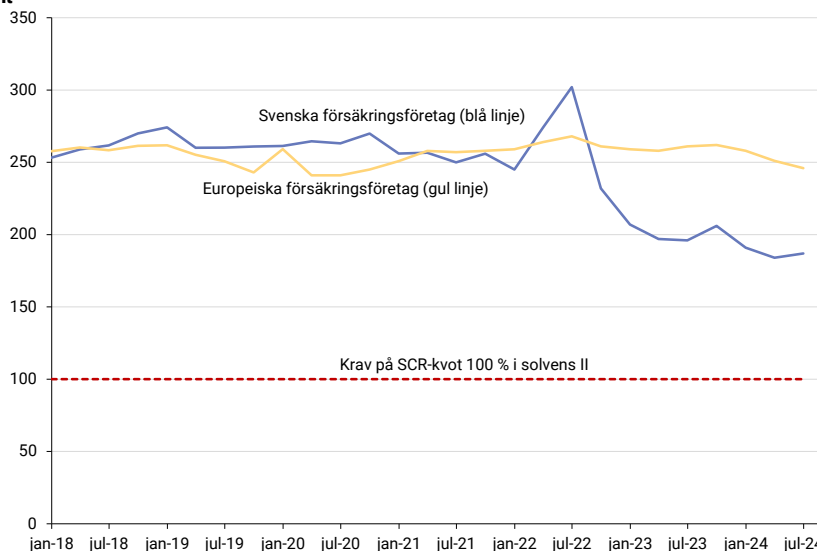
Svenska försäkringsföretag har också en fortsatt god finansiell ställning och den genomsnittliga så kallade SCR-kvoten överstiger med god marginal 100 procent (se diagram 12).¹⁸ Därmed uppfyller de mer än väl kraven enligt solvens II-regelverket. Att den finansiella ställningen och solvensen försämrades under hösten 2022 berodde i huvudsak på att övergångsregler för tjänstepensionsverksamhet i försäkringsföretag som vissa svenska livförsäkringsföretag hade valt att tillämpa slutade gälla vid slutet av 2022.¹⁹

¹⁸ Solvens II innehåller två kapitalkrav, ett minimikapitalkrav (MCR) och ett solvenskapitalkrav (SCR). MCR beaktar endast de grundläggande riskerna i företaget, medan SCR beaktar alla risker. Företagen ska ha ett buffertkapital (en kapitalbas) som överstiger kapitalkraven. Det ställs hårdare krav på vad som får räknas in i kapitalbasen för att uppfylla MCR än för SCR för att minimera skadorna för försäkringstagarna om försäkringsföretaget får problem. Den tid som företagen får på sig att återställa kapitalet om det underskrider kapitalkravet är också betydligt kortare för MCR. SCR- och MCR-kvoterna beräknas genom att dividera kapitalbasen med respektive kapitalkrav. Därmed måste dessa kvoter överstiga 100 procent för att uppfylla kapitalkraven i solvens II.

¹⁹ För mer information, se Svensk Försäkring (2023), *Omvärldsbeskrivning 2024*.

Diagram 12 Genomsnittliga SCR-kvoter för svenska och europeiska försäkringsföretag

Procent

Anm.: De genomsnittliga kvoterna är ett viktat genomsnitt för svenska och europeiska (inom EU/EEA) försäkringsföretag. Den röda linjen avser kravet på 100 procent som finns i solvens II.

Källa: EIOPA.

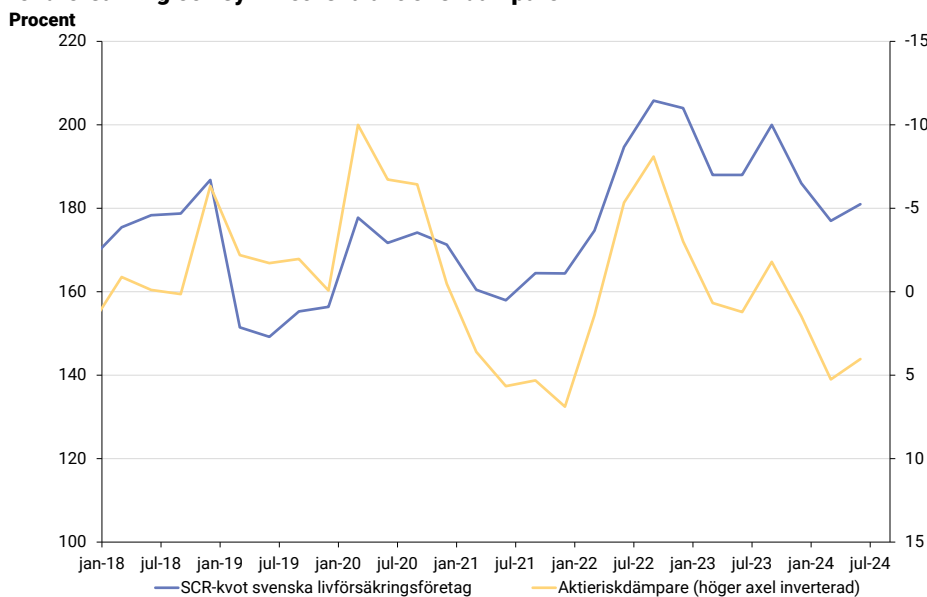
Att svenska försäkringsföretags SCR-kvot föll under 2023 och inledningsvis 2024 trots den goda utvecklingen på aktiemarknaden beror till stor del på den så kallade symmetriska aktieriskdämparen.²⁰ Syftet med aktieriskdämparen är att förhindra att försäkringsföretagen ska behöva sälja aktier i dåliga tider. Aktieriskdämparen steg från -3 procent vid slutet av 2022 till 4 procent vid slutet av juni 2024. Det innebär att kapitalkravet för vanliga aktier under denna period steg från 36 procent till 43 procent. Ökningen av kapitalkravet innebär att SCR-kvoten minskar till följd av de svenska försäkringsföretagens stora aktieinnehav.

De svenska försäkringsföretagens tillgångar utgörs till stor del av fond- och depåförsäkring.²¹ Dessa försäkringar påverkas också av den symmetriska aktiedämparen trots att det är försäkringstagarna som väljer de underliggande fonderna och tillgångarna. När aktieriskdämparen stiger ökar kapitalkravet för fond- och depåförsäkring och SCR-kvoten för försäkringsföretag med fond- och depåförsäkring minskar (se diagram 13). Detta tillsammans med de svenska försäkringsföretagens stora aktieinnehav har lett till att SCR-kvoten har minskat trots att aktiemarknaden har gått upp, vilket kan uppfattas som motsägelsefullt.

²⁰ För mer information om den symmetriska aktieriskdämparen och vilka konsekvenser den får för stort aktieinnehav och depå- och fondförsäkring se Svensk Försäkring (2021), *Omvärldstrender 2022* och Svensk Försäkring (2022), *Omvärldstrender 2023*.

²¹ Se exempelvis Svensk Försäkring (2022), *Omvärldstrender 2023*.

Diagram 13 Genomsnittliga SCR-kvoter för svenska försäkringsföretag med fondförsäkring och symmetriska aktieriskdämparen

Anm.: De genomsnittliga kvoterna är ett viktat genomsnitt för de svenska försäkringsföretag som i EIOPAs statistik klassificeras som livförsäkringsföretag. Dessa företags tillgångar utgörs i huvudsak av fondförsäkring.

Källa: EIOPA.

I den pågående översynen av solvens II är det beslutat att korridoren för den symmetriska aktieriskdämparen ska öka från nuvarande ± 10 till ± 13 procentenheter.²² Allt tyder dessutom på att den symmetriska aktieriskdämparen fortsatt ska tillämpas vid fond- och depåförsäkring. Detta trots att den vid fond- och depåförsäkring inte får den effekt som är avsedd. Ökningen av korridoren snarare förvärrar detta problem. Dessutom kommer ökningen att försvåra för företagen att vara långsiktiga ägare eftersom det kommer bli större variation i kapitalkravet för aktier.

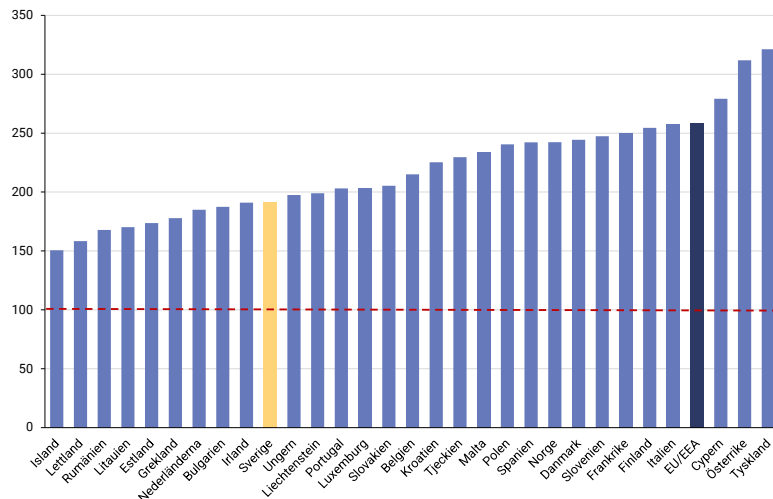
Svenska försäkringsföretags SCR-kvot befinner sig i mitten bland försäkringsföretag inom EU (se diagram 14). Att genomsnittet för företagen inom EU blir så högt beror på att den tyska försäkringsmarknaden, som har hög genomsnittlig SCR-kvot, är stor och därmed får ett stort genomslag vid beräkning av det värdeviktade snittet.²³

²² Se regleringsbilagan för mer om solvens II. En längre beskrivning av översynen av solvens II finns i Svensk Försäkring (2022), *Omvärldstrender 2023*.

²³ MCR-kvoten är det andra måttet på finansiell ställning i solvens II. I slutet av december 2023 var svenska försäkringsföretags genomsnittliga MCR-kvot 704 procent, medan snittet för europeiska försäkringsföretagen 712 procent. Svenska försäkringsföretag hade sjätte högst genomsnittliga MCR-kvot av alla EU/EEA-länder.

Diagram 14 Genomsnittliga SCR-kvoter för europeiska försäkringsföretag, december 2023

Procent

Anm.: De genomsnittliga kvoterna är ett viktat genomsnitt för svenska och europeiska (inom EU/EEA) försäkringsföretag. Den röda linjen avser kravet på 100 procent som finns i solvens II.

Källa: EIOPA.

1.5 Den politiska utvecklingen påverkar branschen

Som nämndes inledningsvis påverkas försäkrings- och tjänstepensionsföretagen även av den politiska utvecklingen, både nationellt och på EU-nivå.

Regeringens budget förväntas öka sparatet i kapitalförsäkringar

Regeringen har sedan valet 2022 fört en förhållandevis restriktiv finanspolitik i syfte att inte driva på inflationen. Regeringens budget för 2025 är mer expansiv, vilket bland annat motiveras med att inflationen har gått ner.

Ett område i budgetpropositionen för 2025 som har direkt bäring på försäkringsbranschen är införandet av ett fribelopp på 150 000 kronor för sparande på investeringssparkonto och i kapitalförsäkring.²⁴ Kapitalförsäkringar, som beskattas på liknande sätt som investeringssparkonto, var inte med i det ursprungliga förslaget men lades till efter påverkansinsatser från försäkringsbranschen. Det införs per den 1 januari 2025. En höjning av beloppet till 300 000 kronor aviseras träda i kraft från och med den 1 januari 2026.

Det är regeringens förhoppning att fribeloppet kommer att stimulera till ett ökat sparande och på så sätt öka hushållens ekonomiska motståndskraft. I kombination med de annonserade inkomstskattesänkningarna är det rimligt att förvänta sig ett ökat sparande på investeringssparkonto och i kapitalförsäkring.

Möjlighet att pausa tjänstepension införs

Den 1 januari 2025 införs flexibla regler för utbetalning från pensionsförsäkring och pensionsparkonto, även kallat "pausad tjänstepension".²⁵

²⁴ Finansdepartement (2024), *Budgetpropositionen för 2025, Prop. 2024/25:1*.

²⁵ Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU4, *Flexibla regler för utbetalning från pensionsförsäkring och pensionsparkonto*.

Enligt bestämmelser i inkomstskattelagen ska tjänstepensionen under de första fem åren betalas ut med samma eller med stigande belopp vid varje utbetalningstillfälle. Regelen har tolkats så att det inte går att avbryta pensionsutbetalningarna under de första fem åren efter att tjänstepensionen har börjat betalas ut. Nu införs en möjlighet att under de första fem åren göra uppehåll i en påbörjad utbetalning av tjänstepensionen och även att ändra utbetalningstiden efter att den har påbörjats.

Försäkringsbranschen ser sammantaget positivt på den ökade flexibiliteten. Det bidrar till att stärka såväl pensionerna som arbetslinjen samtidigt som det underlättar att ta tillvara äldre personers kompetens, vilket i sin tur leder till ett ökat arbetsutbud, högre tillväxt och högre skatteintäkter.

Fokus på att minska brottsligheten

En av regeringens främsta prioriteringar är kampen mot kriminalitet och framför allt den organiserade brottsligheten då den anses systemhotande. Sverige har bland annat mer än sex gånger så många dödsskjutningar som de nordiska grannländerna har tillsammans. Att återupprätta tryggheten i Sverige är enligt regeringen vår tids stora frihetsfråga och därför genomförs nu en stor omläggning av rättspolitik. Målen är främst att öka tryggheten, att fler brott utreds och leder till lagföring samt att bekämpa den grova och organiserade brottsligheten. Det ska uppnås bland annat genom att ge de brottsbekämpande myndigheterna mer effektiva verktyg och genom ett perspektivskifte från gärningsman till brottsoffer och allmänhetens berättigade behov av skydd. Regeringen har satt särskilt fokus på att komma åt den kriminella ekonomin, som i dag beräknas generera brottsvinster på mellan 100–150 miljarder kronor per år i Sverige, vilket kan jämföras med Polismyndighetens och Försvarets budget på 41 respektive 125 miljarder kronor för år 2024.²⁶

Den nuvarande regeringen har redan genomfört vissa reformer, men framför allt utreds och bereds ett stort antal lagstiftningsförslag. Dessa rör alltifrån utökat informationsutbyte mellan myndigheter till omfattande straffprocessuella reformer, såsom utökade möjligheter till beslag och förverkande, införandet av en möjlighet att använda anonyma vittnen samt av nya påföljder. Regeringen har dessutom i budgetpropositionen aviserat fortsatt ökade satsningar på rättsväsendet.²⁷

För försäkringsbranschens del är det av största betydelse att tryggheten i samhället ökar och brottsligheten minskar. Brott ska inte löna sig och brottsoffers roll måste stärkas i Sverige. Försäkringsbranschen följer därför aktivt såväl brottsutvecklingen som pågående lagstiftningsförslag inom detta område. Samtidigt är det angeläget att regeringens insatser inte begränsas till informationsutbyte mellan myndigheter och utökade resurser till rättsväsendet. Det är också viktigt att andra delar av samhället, såsom försäkringsbranschen, involveras i arbetet. Försäkringsbranschen måste exempelvis få tillgång till fler uppgifter från bland annat Försäkringskassan för att bekämpa försäkringsbedrägerier. Dessutom ska branschen i större

---

²⁶ Polismyndigheten (2024), *Den kriminella ekonomin – introduktion och översikt*, A442.181/2024.

²⁷ Finansdepartementet (2024), *Budgetpropositionen för 2025: Utgiftsområde 4*, Prop. 2024/25:1.

utsträckning kunna dela värdefull information med det allmänna för att förhindra brott mot exempelvis de offentliga välfärdssystemen.

Stora förändringar inom Region Stockholm kan påverka vårdförsäkringar

Region Stockholm var en av de första regionerna som introducerade vårdval som avtalsform 2009, det vill säga lagen om valfrihetssystem (LOV)²⁸ inom både primärvård och specialiserad vård.

Efter maktskiftet 2022 fick Hälso- och sjukvårdsförvaltningen i Region Stockholm i uppdrag att ta fram en omställningsplan. Den syftar bland annat till en successiv omställning från LOV till Lagen om offentlig upphandling (LOU)²⁹.

Slopandet av LOV inom flera vårdval kan komma att leda till ett minskat utbud av vård och därmed längre köer. Detta då vissa privata vårdgivare kan komma att välja att lägga ned sin verksamhet då de inte längre ges möjlighet att erbjuda vårdtjänster på uppdrag av regionen. För de försäkringsföretag som tecknar vårdförsäkring kan detta komma att leda till att efterfrågan på försäkringsfinansierad vård ökar inom de områden där köerna ökar samtidigt som det blir svårare att handla upp vårdtjänster inom just dessa områden.

1.6 Stort fokus på investeringar i EU

Valet till Europaparlamentet i juni blev inte den framgång för de höger-nationalistiska och mer EU-skeptiska partierna som förväntades. EPP är fortsatt den största partigrupperingen i Europaparlamentet och Ursula von der Leyen fortsätter som ordförande för EU-kommissionen. Samtidigt som EU står inför flera stora utmaningar så råder det betydande politisk osäkerhet i Tyskland och Frankrike.

I Tyskland är det regeringskris och valet till förbundsdagen förväntas flyttas fram till februari 2025. Detta val tros leda till framgångar för ytterhögern och yttervänstern som båda är starkt EU-skeptiska. Det skulle kunna innebära att Tysklands roll inom EU försvagas och därför inte längre kan vara en garant för politisk stabilitet. Det råder också stora oklarheter om hur det splittrade politiska läget i Frankrike kan komma att påverka deras roll i EU. Med tanke på Tysklands och Frankrikes starka ställning i EU kan det därmed uppstå ett maktvakuum, vilket kan fyllas av att EU-kommissionen flyttar fram sin ställning. Det kan också öppnas möjligheter för mindre medlemsländer att i högre grad påverka viktiga frågor inom EU.

Två frågor som kommer att bli viktiga för den nya EU-kommissionen är att höja säkerheten, främst med tanke på Rysslands invasionen av Ukraina, och att stärka EU:s konkurrenskraft.³⁰ Hållbarhets- och klimatfrågor är däremot mindre prioriterade av den nya kommissionen. I stället ligger fokus på att

---

²⁸ Inom LOV avtalas det inte om någon på förhand specificerad volym utan tanken är att den ska följa av patienternas val. Vårdgivaren åtar sig genom avtalen med regionen att utföra det uppdrag som anges i uppdragsbeskrivningen för det specifika uppdraget. Avtalen är likalydande inom respektive vårdval och de är inte tidsbegränsade. I avtalen specificeras ersättningsmodell och ersättningsnivåer och ersättningen följer med patienten. Alla vårdgivare som uppfyller kraven för ett av regionen inrättat vårdvalsområde enligt LOV kan ansöka om att starta vårdverksamhet. Vårdgivare som inte lever upp till kraven i avtalet kan sägas upp.

²⁹ Den eller de vårdgivare som vinner en offentlig upphandling sluter avtal med regionen om en viss mängd vård.

³⁰ Se Ursula von der Leyen (2024), *Politiska riktlinjer för nästa europeiska kommission 2024–2029*.

införa regler på det här området som beslutades under den förra kommissionen (se också kapitel 2).

Den nya sparande- och investeringsunionen kommer påverka branschen

En viktig faktor för att stärka EU:s konkurrenskraft är att öka sparandet och investeringarna.³¹ Den nya kommissionen förväntas därför presentera en plan för en ny europeisk sparande- och investeringsunion (*European Savings and Investments Union*). Ny kommissionär för finansiella tjänster och sparande- och investeringsunionen är Maria Luís Albuquerque. Hennes ansvarsområde innefattar mycket av den reglering som är viktig för försäkringsbranschen.

Europeiska sparande- och investeringsunionen är i stort sett en fortsättning på kapitalmarknadsunionen (CMU). CMU syftar till att främja en gemensam inre kapitalmarknad, göra det finansiella systemet mer stabilt och öka investeringarna inom unionen. Investeringarna ska i sin tur stimulera den ekonomiska tillväxten och bidra till ett hållbart och digitalt EU.

EU-kommissionen lade 2015 fram sin första handlingsplan med initiativ för CMU. Under 2020 presenterade kommissionen en ny handlingsplan med övergripande initiativ på 16 olika områden. Bland dessa fanns flera viktiga frågor för försäkringsbranschen, bland annat översynen av solvens II med fokus på långsiktiga investeringar och distributionen av sparandeprodukter med fokus på Retail Investment Strategy (RIS).³² För vissa av de initiativ som föreslogs i handlingsplanen pågick redan ett långtgående arbete, såsom översynen av solvens II. Men på många andra områden har det mesta tillkommit efter det att handlingsplanen publicerades, exempelvis förslaget på RIS.

Trots att det kvarstår arbete med att genomföra handlingsplanen från 2020 förväntas EU-kommissionen lansera den europeiska sparande- och investeringsunionen under 2025. Baserat på bland annat rapporter av de förre detta italienska premiärministrarna Enrico Letta och Mario Draghi kommer den troligtvis innehålla förslag som syftar till att öka sparandet bland europeiska hushåll, vilket kan inkludera nya europeiska pensions-sparandeprodukter.³³ Intresset för sådana sparprodukter, som exempelvis PEPP³⁴ har dock varit mycket lågt i Sverige och resten av EU.³⁵ I uppdragsbrevet (*mission letter*) till kommissionär Albuquerque ingår att utveckla en sådan sparandeprodukt med skatteincitament på EU-nivå.³⁶ Skatteincitament på EU-nivå finns i nuläget inte för PEPP.³⁷ Detta då beskattning är en nationell angelägenhet och varje land har bestämmanderätt över den nationella beskattningen och vad intäkterna finansierar. EIOPA anser dock

---

³¹ Se exempelvis Mario Draghi (2024), *The future of European competitiveness*.

³² Se regleringsbilagan för information om dessa regelverk.

³³ Enrico Letta (2024), *Much more than a market* och Mario Draghi (2024), *The future of European competitiveness*.

³⁴ En PEPP-produkt (paneuropeisk privat pensionsprodukt) är en sparprodukt framtagna inom EU med syfte att underlätta och stimulera långsiktigt privat sparande till pensionen, i synnerhet i de medlemsländer som saknar motsvarande sparprodukter. PEPP har funnits sedan 2022.

³⁵ Enligt EIOPAs register finns i hela EU 8 PEPP, ingen med verksamhet i Sverige.

³⁶ Ursula von der Layen (2024), *Mission letter to Commissioner-designate for Financial Services and the Savings and Investments Union*.

³⁷ PEPP omfattas i Sverige av det fribelopp som införs för ISK och kapitalförsäkringar. Dock införs inte motsvarande på EU-nivå.

att det är en av de förändringar av PEPP som bör göras för att göra dem mer attraktiva.³⁸

Den nya kommissionären ska också komma med åtgärder för att stärka marknaden för värdepapperisering.³⁹ Dessa värdepapper utgör en viktig tillgång att investera i för många europeiska försäkrings- och tjänstepensionsföretag. Hittills har intresset bland svenska företag varit lågt. Kommissionären har också i uppdrag att förenkla för hushållen att pensionsspara, bland annat genom att på EU-nivå utveckla informationstjänster som liknar *minPension.se*.

EIOPA anser att det inom ramen för sparande- och investeringsunionen bör ske en mer centraliserad tillsyn av europeiska försäkrings- och tjänstepensionsföretag.⁴⁰ Det skulle innebära att EIOPA får mer ansvar för tillsynen av svenska företag. Enligt EIOPA skulle detta leda till att försäkringstagare i högre utsträckning skulle vara villiga att teckna försäkring i försäkringsföretag ifrån andra länder, vilket i sin tur skulle ge upphov till mer sparande och investeringar. Av samma skäl anser EIOPA att det bör ske en harmonisering av försäkringsgarantisystem inom EU.⁴¹ Om det blir en harmonisering av dessa system skulle det innebära att länder som Sverige utan försäkringsgarantisystem skulle vara tvungna att införa ett sådant kostsamt system. Kommissionen har i det nya direktivet för återhämtning och resolution av försäkringsföretag (IRRD) fått i uppdrag att utreda behovet av harmonisering av försäkringsgarantisystem.⁴²

Den svenska försäkringsbranschen anser liksom den europeiska branschen att sparande- och investeringsunionen ska vara inriktad på att minska regulatoriska hinder för investeringar och långfristiga sparandeprodukter, exempelvis vissa kapitalkrav i solvens II.⁴³ Det bör också göras lättare för hushållen att investera i spar- och pensionsprodukter, bland annat genom att minska mängden av information och annan dokumentation vid rådgivning och försäljning av sådana produkter. Dessutom bör den regulatoriska bördan minskas, däribland tillsynsrapportering. I uppdragsbrevet till kommissionär Albuquerque ingår att minska rapporteringen med 25 procent och med 35 procent för små och medelstora företag.⁴⁴

Dessutom är den svenska branschen starkt emot regler som innebär krav på försäkringsgarantisystem. Införandet av sådant system skulle innebära högre premier på försäkringar i Sverige, vilket i slutändan kan minska sparandet och investeringarna.⁴⁵ Den svenska branschen anser även att de

---

³⁸ EIOPA (2024), *EIOPA proposes a broad reform of the PEPP to tackle Europe's pension gap and support the digital and green transitions* (nyhet 11 september 2024)

³⁹ Vid värdepapperisering ompaketerar en långivare, såsom en bank, sina lån (till exempel företagslån) till värdepapper som säljs till investerare, exempelvis försäkring- och tjänstepensionsföretag. Investerarna får sedan avkastning som genererats av de underliggande lånen.

⁴⁰ EIOPA (2024), *How European insurers and pension funds can contribute to further strengthen the Capital Markets Union* (News blog 25 april 2024).

⁴¹ Ett försäkringsgarantisystem ersätter försäkringstagarna om ett försäkringsföretag får sådana problem att det inte kan fullgöra sina åtaganden.

⁴² Se regleringsbilagen för mer information om IRRD.

⁴³ Insurance Europe (2024), *Capital Markets Union: insurance industry shares recommendations to unleash investment in Europe* (nyhet 30 maj 2024).

⁴⁴ Ursula von der Layen (2024), *Mission letter to Commissioner-designate for Financial Services and the Savings and Investments Union*.

⁴⁵ Se exempelvis Svensk Försäkring (2019), Svensk Försäkring är emot krav på försäkringsgarantisystem (nyhet 2019-10-22).

nationella tillsynsmyndigheterna fortsatt ska ha huvudansvaret för tillsynen eftersom EIOPA har mindre kunskaper och förståelse för svenska förhållanden.

1.7 Sammanfattande reflektioner

Den ekonomiska utvecklingen ser något ljusare ut framöver med lägre inflation och styrränta, vilket på det stora hela är positivt för försäkringsbranschen. Dock påverkas branschen fortfarande av den höga inflationen under 2022 och 2023. Exempelvis ökar kostnaderna för att hantera skador för skadeförsäkringsföretagen eftersom det finns en viss eftersläpning. Premierna för skadeförsäkringar ökar också, men sett över en längre period så har de hittills stigit betydligt långsammare än inflationen med undantag för villahemförsäkring.

Avkastningen på livförsäkrings- och tjänstepensionsföretagens tillgångar är fortsatt god, vilket främst kan förklaras av uppgången på aktiemarknaden i Sverige och globalt tillsammans med företagens förhållandevis stora aktieinnehav. De svenska företagen har en fortsatt god finansiell ställning. Företagen har sålunda en bra förmåga att uppfylla sina åtaganden gentemot försäkringstagarna och goda möjligheter att hantera riskerna som de är exponerade emot, såsom ett större aktieprisfall.

Det stora aktieinnehavet innebär samtidigt att företagsbranschen bidrar till produktiva investeringar, vilket skapar arbetstillfällen och tillväxt. Behovet av sådana investeringar lyfts fram när EU:s konkurrenskraft diskuteras. I detta sammanhang nämns de svenska försäkrings- och tjänstepensionsföretagens stora aktieinnehav som ett föredöme. Under kommande år kommer det att bli ännu större fokus på hur företag kan öka sina investeringar inom EU. Detta främst inom ramen för den nya europeiska sparande- och investeringsunionen, vilken EU-kommissionen förväntas lansera under 2025. Det är viktigt att den nya unionen inte leder till en försämring av det svenska finansiella systemet. Regulatoriska hinder för investeringar och långfristiga sparandeprodukter bör minskas, vilket inte minst är viktigt för EU:s konkurrenskraft och omställningen till ett hållbart samhälle. Av samma anledning bör reglerings- och rapporteringsbördan minskas för försäkrings- och tjänstepensionsföretagen.

Branschen påverkas även av nationella politiska förändringar och förslaget om sänkt skatt på sparande i bland annat kapitalförsäkringar välkomnas av branschen. En av regeringens främsta prioriteringar är kampen mot kriminalitet och framför allt den organiserade brottsligheten då den är systemhotande. För försäkringsbranschens del är det av största betydelse att tryggheten i samhället ökar och att brottsligheten minskar. Det är angeläget att regeringens insatser att öka informationsutbytet inte begränsas till mellan myndigheter utan också att andra delar av samhället, såsom försäkringsbranschen, involveras.

Även på regional nivå sker det förändringar som sannolikt har en påverkan på bolagen. Sloandet av LOV i region Stockholm inom flera vårdval kan komma att leda till ett minskat utbud av vård och därmed längre köer. Det kan leda till att efterfrågan på försäkringsfinansierad vård ökar.

Så kan försäkrings- branschen bidra till en grön omställning

2 Så kan försäkringsbranschen bidra till en grön omställning

Jämfört med andra investerare skapar långsiktigheten i försäkrings- och tjänstepensionsföretagens kapitalförvaltning särskilt goda förutsättningar för att finansiera samhällets och näringslivets gröna omställning. Vad krävs för att försäkrings- och tjänstepensionsföretagen ska kunna bidra ytterligare?

Grön omställning är en process där samhället övergår till en mer hållbar och cirkulär ekonomi. Det innebär minskade utsläpp av växthusgaser och andra föroreningar, bevarande av biologisk mångfald, och att använda naturresurser på ett mer effektivt och hållbart sätt. Målet är att skapa en ekonomi som är socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar och rättvis.

En grön omställning är nödvändig av många skäl. Konsekvenserna av den nuvarande användningen av fossila bränslen är väl kända och dess negativa effekter blir allt mer kännbara i flera delar av världen. Väderrelaterade händelser blir alltmer frekventa och leder till betydande egendomsskador och höga skadekostnader. I augusti 2023 drabbade ovädret Hans delar av Sverige och det orsakade översvämningsskador för omkring en miljard kronor och under sensommaren 2024 drabbades de östra delarna av Europa av omfattande översvämningar.

Vägen till ett hållbart samhälle är inte endast en miljö- och klimatfråga. Hela samhället måste omvandlas. Den befintliga industrin och transportinfrastrukturen behöver bli klimatneutral och resurseffektiv. Samtidigt måste ny teknik utvecklas och i det är en trygg och fossilfri energiförsörjning en viktig pusselbit. Omställningen behövs även för att möta utvecklingen i omvärlden och stärka näringslivets konkurrenskraft. Industrieföretagen måste kunna tillmötesgå ökade krav och efterfrågan på hållbarhet, något som kan öka möjligheterna till lönsamhet och tillväxt på längre sikt.

I detta kapitel analyserar vi vilken roll försäkringsbranschen har som långsiktig investerare i den gröna omställningen, hur EU-lagstiftningen ser ut på området samt vilka investeringshinder som finns och vilka åtgärder som skulle behöva vidtas för att försäkrings- och tjänstepensionsföretag ska kunna bidra ännu mer till omställningen av samhället.

2.1 Försäkrings- och tjänstepensionsföretagen är stora investerare

De svenska försäkrings- och tjänstepensionsföretagen förvaltar ett betydande kapital som är investerat i främst aktier, obligationer och fastigheter. Deras tillgångar uppgick andra kvartalet 2024 till drygt 7 500 miljarder kronor⁴⁶, att jämföra med Sveriges BNP som uppgår till ca 6 200 miljarder kronor.

---

⁴⁶ I summan ingår även skadeförsäkringsföretagens tillgångar som också bidrar till den gröna omställningen.

Försäkrings- och tjänstepensionsföretagens främsta uppgift vid förvaltningen av kapital för tjänstepension och övrig livförsäkring är att skapa en trygg avkastning till framtida pensioner eller för annat försäkringssparande. Varje investeringsbeslut innebär en avvägning mellan risk och förväntad avkastning. Det faktum att en investering är hållbar räcker därför inte för att ta ett beslut om att investera i den. Varje investering i exempelvis ny teknik för omställning måste innebära en förväntad avkastning som balanserar investeringsrisken.

Något som är unikt för tjänstepensionskapital är att det lämpar sig för investeringar med lång tidshorisont eftersom försäkrings- och tjänstepensionsföretagen förvaltar kapitalet från de första premieinbetalningarna till dess att de tas ut i form av pensioner.⁴⁷

”Det finns också sedan länge en stark vilja hos företagen att bidra till hållbara investeringar.”

Klimatförändringarnas effekter och den samhällsomställning som dessa medför är i sig drivkrafter till att agera eftersom förändringarna innebär risker och möjligheter även för försäkringsbranschen och dess kapitalförvaltning.

2.2 EU:s arbete med en hållbar finansmarknad fortgår

Stora investeringar och satsningar kommer att krävas inom EU för att nå de uppsatta klimat- och miljömålen i den europeiska gröna given (EU Green Deal) och EU:s internationella åtaganden. I en rapport från EU-kommissionens expertgrupp Plattformen för hållbar finansmarknad skriver expertgruppen att EU behöver öka investeringstakten. Den behöver öka med minst två tredjedelar till 2030 (motsvarande en ökning med 620 miljarder euro per år fram till 2030), jämfört med genomsnittliga investeringsnivåer under det gångna decenniet.⁴⁸ Denna ökning krävs för att nå EU:s klimat- och miljömål och bland annat reducera utsläppen av växthusgaser med 55 procent till 2030.

EU-kommissionen har under den senaste mandatperioden (2019–2024) bedrivit ett mycket aktivt arbete för att styra kapitalflöden mot hållbara investeringar för att på så sätt finansiera omställningen mot en hållbar ekonomi. Arbetet har resulterat i ett ramverk för en hållbar europeisk finansmarknad. Ramverket består av en mycket stor mängd reglering som behandlar olika aspekter av hållbarhet. Regelverken är komplexa och sinsemellan överlappande. De mer centrala regelverken är SFDR, Taxonomin och CSRD, se även bilagan pågående regleringsprocesser.

SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation) som på svenska benämns EU:s förordning om hållbarhetsrelaterade upplysningar syftar till att kunden (investeraren) ska kunna göra informerade val kring hållbarhet. Finansmarknadsaktörer, exempelvis försäkringsföretag och tjänstepensionsföretag, ska därför dela upp sina finansiella produkter i olika

---

⁴⁷ Se Svensk Försäkrings rapport 2021:2 Ansvarfulla och hållbara investeringar för olika hållbarhetsstrategier företagen använder sig av.

⁴⁸ The EU Platform on Sustainable Finance (PSF), 2024. Monitoring Capital Flows to Sustainable Investments: Intermediate report.

kategorier baserat på hur hållbarhet är integrerat i investeringsprocessen. Finansiella produkter som har hållbarhet som mål, ska redovisa enligt artikel 9 i förordningen ("artikel 9-produkter"). Finansiella produkter som främjar hållbarhet, men inte har det som överordnat mål, ska redovisa enligt artikel 8 i förordningen ("artikel 8-produkter").

Taxonomi är ett klassificeringssystem som definierar miljömässigt hållbara verksamheter. Det fastställer en EU-gemensam förståelse för vad som faktiskt kan klassificeras som hållbart. Taxonomi är en viktig förutsättning för att investerare och företag ska styra kapital mot lösningar som främjar omställningen till ett klimatneutralt och resiliellt samhälle.

CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) är ett EU-direktiv som syftar till att förbättra och utöka företags rapportering om hållbarhet. Försäkringsbolagen ska själva upprätta en hållbarhetsrapport om sin egen verksamhet men är även i behov av den information som andra företag tillhandahåller i sina rapporter för att kunna göra hållbara val i sina investeringar. Syftet med hållbarhetsrapporteringen är att ge finansmarknaden tydlig och tillförlitlig information om företags miljömässiga och sociala ansvar.

Nya regler om hållbarhetsrapportering (CSRD)

CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) ersätter ett tidigare direktiv och inför högre krav på företag över en viss storlek att redovisa sin påverkan på miljön, sociala faktorer samt företagsstyrning (ESG). Rapporteringen ska även underlätta för investerare, däribland försäkrings- och tjänstepensionsföretag, att fatta informerade beslut och styra kapital mot hållbara investeringar. Samtidigt bidrar den till att företag bättre kan hantera finansiella risker som kan uppstå till följd av klimatförändringar och brister i sociala villkor.

Hållbarhetsrapporten blir en obligatorisk del av förvaltningsberättelsen och därmed en integrerad del av företagets årsredovisning. Styrelsen och den verkställande direktören bär det yttersta ansvaret för att rapporteringen är korrekt. Genom att hållbarhetsfrågorna integreras i årsredovisningen blir de en central del av företagets verksamhetsstyrning. Hållbarhetsrapporten ska även granskas av en auktoriserad revisor med särskild behörighet att granska hållbarhetsrapporter. Revisorns granskning ska resultera i ett uttalande om huruvida rapporteringen följer direktivets krav.

I Sverige har man valt att endast tillåta auktoriserade revisorer för denna granskning (till skillnad från vissa andra länder som kan använda oberoende leverantörer av kvalitetsgranskningstjänster) för att säkerställa att hållbarhetsrapporteringen får samma tyngd som den finansiella rapporteringen. CSRD infördes i svensk rätt från den 1 juli 2024. Sverige har valt ett senare ikraftträdande jämfört med övriga länder i EU som tillämpar reglerna från 1 januari 2024. De nya reglerna införs etappvis för olika företagskategorier.

De svenska lagarna om hållbarhetsrapportering har utformats enligt direktivets miniminivå, i Sverige krävs inte hållbarhetsrapportering från andra företag än de som faller inom direktivets obligatoriska tillämpningsområde. I försäkringsbranschen omfattas försäkringsföretag men inte tjänstepensionsföretag av kraven på hållbarhetsrapportering för sin egen verksamhet enligt CSRD.

En hållbar finansmarknad innebär att utöka det finansiella perspektivet till att även omfatta miljöaspekter (environment), sociala aspekter (social) och styrningsfrågor (governance) vid investeringsbeslut. Syftet med dessa, så kallade ESG-faktorer, är att det ska leda till mer långsiktiga investeringar i hållbara ekonomiska verksamheter och projekt. En ökad tydlighet kring risker kopplade till ESG-faktorerna som kan påverka det finansiella systemet är en viktig del av en hållbar finansmarknad. EU-kommissionens arbete syftar till att minska dessa risker genom styrning av finansmarknadens aktörer. Detta stödjer även den finansiella stabiliteten i EU.

De handlingsplaner som den nya EU-kommissionen hittills har presenterat tyder på att EU:s arbete med en hållbar finansmarknad sannolikt inte kommer att innebära nya regelverk. Snarare kommer fokus under de närmaste åren att ligga på tillämpning av befintliga regelverk. Det är positivt då det ger försäkringsbranschen tid och utrymme att arbeta med tillämpningen av regelverken utan ständiga kursändringar och tillkommande krav.

Environmental Social Governance

2.3 EU:s lagstiftning för en hållbar finansmarknad har ett antal utmaningar

Det finns ett antal utmaningar i tolkningen och tillämpningen av de hållbarhetsregelverk som har tagits fram inom EU.

Förköpsinformationen är alltför komplex och regelverken otydliga

Syftet med hållbarhetsrelaterade upplysningar (SFDR) är att privatpersoner och investerare (för försäkrings- och tjänstepensionsföretagen innebär det deras kunder) ska ges möjlighet att fatta välgrundade investeringsbeslut som även omfattar hållbarhet. Den kund som vill investera sitt sparande hållbart ska med andra ord kunna välja ett visst försäkringsföretags eller tjänstepensionsföretags finansiella produkt, som i sin tur investerar pengarna i hållbara alternativ.

För att uppnå detta syfte har mallar tagits fram för hur sådan information till kunder ska se ut. Informationen ska även förmedlas så att kunden kan jämföra olika finansiella produkter utan att rådgivaren påverkar kundens investeringsbeslut.

Mallarna med förköpsinformation är emellertid mycket omfattande och svårtolkade. Regelverken är dessutom otydliga kring vilken information som försäkringsföretaget eller tjänstepensionsföretaget ska fylla i. Det finns därför en risk för att regleringen missar målet. Mängden information behöver därför minskas och bättre anpassas till den faktiska mottagaren av informationen.

Taxonomin är alltför begränsande i definition och omfattning

En uppfattning i försäkringsbranschen är att taxonomiförordningen inte har haft önskvärd effekt när det gäller att styra investeringar mot mer hållbara alternativ. En förklaring är att taxonomin är alltför "smal" och att mycket få branscher ingår. I dagsläget definierar taxonomin endast det som kan klassas som hållbart respektive inte kan klassas som hållbart. En annan begränsning är att taxonomin inte omfattar investeringar utanför EU.

Taxonomi omfattar heller inte investeringar i omställning (transition finance), det vill säga investeringar som stödjer ett företags omställning mot klimatneutralitet genom att till exempel "smutsig" teknik ersätts av klimatneutral teknik. Sådana investeringar tolkas idag inte som hållbara. Detta trots att de spelar en avgörande roll för omställningen "att gå från brun till grön teknik". Försäkringsbranschen i rollen som stor investerare har möjlighet att påverka industriföretag att ställa om på ett sätt som få andra investerare kan. Detta innebär att vissa investeringar "tappas bort" i regelverken, och sålunda i verkligheten, vilket är en nackdel för omställningen av samhället. För att främja omställning och nödvändiga investeringar är det därför viktigt att omställningsfinansiering klassas som en hållbar investering.

I årsredovisningarna för räkenskapsåret 2023 presenterade försäkringsföretagen för första gången centrala resultatindikatorer (nyckeltal) i enlighet med taxonomi.⁴⁹ Nyckeltalet om investeringar mäter andelen av försäkringsföretagens investeringar som är inriktade på finansiering av, eller är förknippade med, ekonomiska verksamheter som är förenliga med taxonomikraven, dvs. hållbara ekonomiska aktiviteter som bidrar till EU:s miljömål, såsom klimatanpassning eller minskade utsläpp av växthusgaser. Den svenska och den europeiska försäkringsbranschen anser att nyckeltalet, så som det är utformat idag, har stora begränsningar. Exempelvis så räknas *inte* omställningsfinansiering, investeringar i statspapper, infrastrukturprojekt, små- och medelstora företag samt investeringar i företag utanför EU, som förenliga med taxonomi. Incitamentet till att investera i dessa områden blir därmed lägre om nyckeltalet är vägledande.

2.4 Finns det risk att den gröna omställningen avstannar?

Den politiska och ekonomiska utvecklingen i omvärlden påverkar i hög utsträckning förutsättningarna för hållbara investeringar och grön omställning i Sverige (se även kapitel 1).

Med en orolig omvärld och förändrade geopolitiska omständigheter har det varit viktigt i svensk och europeisk politik att främja oberoende genom att säkra egen tillverkningsindustri inom kritiska sektorer. Europeiska satsningar är nödvändiga för att klara en grön omställning utan att öka beroendet av länder utanför EU. Dock är konkurrensen från omvärlden, främst Kina och USA, hård. Ett exempel är den europeiska fordonsindustrin som pressas av import av billigare kinesiska elbilar. Batterier är en central komponent i elbilstillverkning. En europeisk batteritillverkning, som Northvolt, har därför setts som en viktig pusselbit för att stärka europeisk konkurrenskraft i elektrifieringen. Samtidigt är just Northvolt ett aktuellt exempel på de risker som investering i ny teknik kan innebära.

Svensk industripolitik har under de senaste decennierna präglats av en vilja att främja fri konkurrens. Möjligheterna att konkurrera med Kina och USA har försvårats till följd av deras, delvis förändrade, industripolitik. I Kina är statliga stöd till industrin vanliga. Dessa stöd innebär lägre priser på

---

⁴⁹ Skadeförsäkringsföretagen ska även visa ett nyckeltal som anger hur stor andel av deras skadeförsäkringsverksamhet som är förenlig med taxonomikraven (miljömässigt hållbar) uttryckt som andel av total premieinkomst brutto.

exempelvis högteknologiska komponenter och material som är centrala för en grön industriell omställning. USA införde 2022 IRA (inflation reduction act), den enskilt största investeringen i klimat och energi i USA:s historia.⁵⁰ Konkurrensen inom industrin som är central i den gröna omställningen är alltså snedvriden och till nackdel för investeringar inom EU. Även Mario Draghis rapport från hösten 2024 visar på att det krävs stora investeringar i Europa för att förbättra unionens konkurrenskraft gentemot Kina och USA.⁵¹

Det är inte bara EU:s ramverk för en hållbar finansmarknad som påverkar förutsättningarna för investeringar i grön omställning. Till stor del beror dessa på skeenden i omvärlden som har stor inverkan på enskilda investerare. Det är sannolikt att den pågående politiska och ekonomiska utvecklingen leder till större risker och osäkerheter för potentiella finansiärer av den gröna omställningen. Hur stora vet vi inte i nuläget. Investeringsrisker kan dock balanseras på olika sätt, i följande avsnitt beskrivs hinder och förutsättningar för hållbara investeringar i Sverige närmare.

2.5 Behov av förändringar i Sverige som främjar hållbara investeringar

Det finns ett stort intresse och en vilja hos de svenska försäkrings- och tjänstepensionsföretagen att bidra till den gröna omställningen i Sverige. Idag väljer de emellertid att placera en del av de hållbara investeringarna utomlands, i internationella företag eller internationella projekt. Samtidigt finns det både ett inhemskt behov av investeringar i Sverige och en efterfrågan hos försäkringstagarna på fler hållbara investeringsalternativ.

Ett skäl till denna utveckling är att försäkrings- och tjänstepensionsföretag upplever att det finns ett antal hinder för investeringsbeslut i Sverige. Branschen vill vara en del av lösningen i de utmaningar samhället står inför. I detta avsnitt tittar vi på vilka åtgärder som skulle behövas.

En tydlig och välförankrad långsiktig nationell politik behövs

Att det idag saknas en tydlig och välförankrad nationell politisk vilja gällande omställningen utgör ett centralt investeringshinder. Det gäller såväl klimat- och miljöpolitiken som hur omställningen ska gå till. Omställningen omfattar hela samhällssystemet, det vill säga såväl ny som befintlig industri, infrastruktur, transportsystem och energiförsörjning.

Det saknas tydliga och långsiktiga politiska beslut som skulle ge ett systemskifte i exempelvis energiförsörjning (jämför energiöverenskommelsen från 2016) men även för övrig samhällsinfrastruktur. Den gröna omställning som pågår och planeras för industrin i norra Sverige är positiv men kantas av flera osäkerheter och utmaningar kopplade till såväl energipriser, kompetensförsörjning som andra länders agerande.

---

⁵⁰ Inflation Reduction Act of 2022 (IRA) är en amerikansk federal lag som bland annat syftar till att minska den federala regeringens budgetunderskott och investera i inhemsk energiproduktion samtidigt som man främjar ren energi.

⁵¹ Mario Draghi (2024), *The future of European competitiveness*.

Brist på tydlighet och långsiktighet i politiken skapar en osäkerhet kring vilken avkastning som investerare kan förvänta sig. Den ökade risken innebär i förlängningen ett högre avkastningskrav. Enligt en rapport av Tillväxtverket uppger många företag att en grön omställning medför stora kostnader och att de möter svårigheter i att finansiera fysiska investeringar, anpassning till nya regelverk och finansiering av lösningar för energieffektivisering.⁵²

Även Naturvårdsverket konstaterar i en rapport från 2022 att finansmarknaden behöver långsiktiga och stabila spelregler för att accelerera kapitalförsörjningen till näringslivets klimatomställning.⁵³ Politisk styrning kan skapa efterfrågan och stöd till klimatomställning och nya marknader, men marknadsrisker får inte ersättas med politiska risker. Breda politiska överenskommelser i frågor kopplade till näringslivets klimatomställning är avgörande för att skapa nödvändig förutsägbarhet för investerare menar Naturvårdsverket.

Det är därför högst centralt med en ökad förutsägbarhet för näringslivet och olika sektorer omställning. En felaktig uppfattning är att om bara rätt investeringar görs så kommer omställningen att komma till stånd. Men svenska försäkrings- och tjänstepensionsföretag, eller andra investerare, kan inte vara den drivande kraften bakom en grön omställning. Politiken behöver ge en tydlig utpekad riktning som ger garantier om utvecklingen framåt och en rimlig risknivå för investerare. Investerare måste kunna planera och bedöma risken över mycket långa tidshorisonter för att kunna garantera avkastning på sitt kapital. I detta är skärpt styrning i den reala ekonomin en avgörande förutsättning. Den finansiella reglering som utvecklats under de senaste åren ska inte ses som ett substitut till reglering av utsläpp och föroreningar. Däremot kan finansmarknadsregleringen utgöra ett komplement till annan direkt reglering. För att en investering i ett hållbart alternativ ska bli lönsamt behövs därför rätt styrsignaler. Det kan handla om prissättning av det som inte leder till omställning eller är hållbart. Även denna styrning behöver vara långsiktig och konsekvent och inte, likt reduktionsplikten, förändras i olika riktning under kort tid.

Högre grad av stabilitet i klimatpolitiken behövs

I dag finns det ett glapp mellan exempelvis EU:s klimatmål och den svenska klimatpolitiken.

EU-kommissionen analyserar varje år EU-ländernas klimathandlingsplaner och lägger därefter fram landspecifika rekommendationer. I rapporten för Sverige från juni 2024 konstaterar EU-kommissionen att ambitionsnivån i den svenska klimatpolitiken har sjunkit. Kommissionen menar att Sverige tidigare år har haft en ambitiös politik som tydligt visat vägen mot klimatneutralitet. Den tidigare klimatpolitiska agendan gav även ett försprång i hållbar tillväxt nationellt. Nu menar EU-kommissionen att det senaste årets förändringar i den svenska klimatpolitiken gör att det är oklart

---

⁵² Rapporten analyserar de möjligheter och utmaningar som omställningen skapar och bygger på enkätsvar från 5 000 svenska företag. Tillväxtverket, 2023. Företagens gröna omställning - drivkrafter, hinder och stödbehov, rapport 0458, Stockholm.

⁵³ Naturvårdsverket, 2022. Kapitalförsörjning för näringslivets klimatomställning, hinder och förslag på åtgärder. Underlagsrapport till regeringsuppdraget om Näringslivets klimatomställning, Stockholm.

om Sverige kommer att nå EU:s klimatmål till 2030 och att detta har ökat osäkerheten för investerare.⁵⁴

Politiska garantier för att hantera risk behövs

Det förvaltade kapitalet hos försäkrings- och tjänstepensionsföretagen ska garantera avkastning till sina försäkringstagare. Det är därför inte möjligt att göra investeringar i omställningsprojekt med betydande osäkerheter eller som medför allt för stor risk. Resonemanget kan även vidgas till investeringar i ett bredare perspektiv som är viktiga för samhället, exempelvis investeringar i så kallad "dual defence"⁵⁵. Att det saknas tillräckliga principer för riskdelning i Sverige försämrar förutsättningarna för att öka andelen hållbara och långsiktiga investeringar.

Ett sätt att hantera risk i hållbara investeringar är att investerare får garantier genom lagstiftning. Exempel på sådan lagstiftning som vore viktig i den gröna omställningen är exempelvis garantier för elsäkerhet i infrastrukturprojekt i norra Sverige genom garantipriser för företag.

Ett befintligt sätt att dela risk är genom kreditgarantier, de har dock vissa begränsningar. För så kallade gröna kreditgarantier delar staten risken med kreditgivaren och garanterar upp till 80 procent av lånet. Detta är ett initiativ för att stödja finansieringen av miljöinvesteringar med längre löptider på lånen. Försvårande faktorer är emellertid att lånet måste uppgå till minst 500 miljoner kronor och att kreditgarantierna endast avser nya lån som företag tar upp hos kreditinstitut. Det begränsar möjligheterna att finansiera mindre miljöinvesteringar med en annan huvudsaklig källa till kapital än banklån.

Det är därför positivt att regeringen anger i den klimatpolitiska handlingsplanen från 2023 att de statliga kreditgarantierna ska utvecklas och att kraven för att kunna utnyttja statens gröna kreditgarantier ska ses över.⁵⁶

Privat-offentlig samverkan behöver utvecklas

Privat-offentlig samverkan är ett samlingsnamn för olika avtalsreglerade samarbeten mellan det allmänna och enskilda företag eller organisationer där syftet är att tillgodose ett samhälleligt behov. En struktur för en privat-offentlig samverkan för den svenska omställningen skulle kunna fungera som en katalysator för investerare i Sverige.

I juni 2024 beslutade regeringen om att inrätta ett så kallat accelerationskontor för att underlätta industrins gröna omställning. En del av uppdraget är att vid behov föreslå åtgärder som bidrar till en större mobilisering av privata investeringar. I regeringens direktiv anges att det är viktigt att industrin har tillgång till finansiering, inte minst från kapitalmarknaden, vid investeringar i fossilfria processer. Accelerationskontoret ska kartlägga och

---

⁵⁴ European Commission, Commission Staff Working Document, 2024 Country Report – Sweden, *Accompanying the document: Recommendation for a Council Recommendation on the economic, social, employment, structural and budgetary policies of Sweden*, {COM(2024) 627 final} - {SWD(2024) 600 final}.

⁵⁵ Med "dual defence" avses investeringar som både kan användas civilt och militärt, exempelvis ett dubbelspår mellan Narvik och Kiruna.

⁵⁶ Regeringen, 2023. Regeringens skrivelse 2023/24:59 Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll, Skr. 2023/24:59.

analysera möjliga alternativa effektiva finansieringsformer, exempelvis genom privat-offentlig samverkan. Det är ett steg i rätt riktning, men genomförande av konkreta åtgärder som innebär fler och större möjligheter till riskdelning behövs för att främja fler hållbara investeringar.

Aktuellt exempel på riskdelning: investering i ny kärnkraft

Att säkra elförsörjning genom byggande av nya kärnkraftsreaktorer i Sverige är en prioriterad fråga för regeringen. Kärnkraftsprojekt kännetecknas av höga konstruktionskostnader och långa byggtider. Kärnkraftsinvesteringar är även förknippade med flera risker som exempelvis konstruktionsrisker, marknadsrisker samt politiska och regulatoriska risker. I augusti 2024 presenterades förslag på modeller för finansiering och riskdelning för nya kärnkraftreaktorer. Förslagen innehåller flera riskdelningsprinciper såsom statliga lån med riskfri ränta och prissäkringsavtal. Utredningens bedömning är att 75 procent av investeringskostnaderna behöver lånefinansieras av staten och resterande andel (25 procent) finansieras med eget kapital genom tillskott från projektbolagets aktieägare.⁵⁷ För den sistnämnda delen kan det alltså finnas behov av/möjlighet för externa investerare.

Matchning och standardisering av hållbara investeringar behövs

Andra hinder som försvårar möjligheten till hållbara investeringar är svårigheter att matcha kapital mot behov. Det kan handla om att hitta rätt typ av investering för den aktuella investeringsportföljen. Inte sällan är matchningssvårigheterna relaterade till storlek. Verksamheter som utvecklar ny och hållbar teknik är ofta små nya aktörer och stora investerare behöver både volym och säkerhet i sina investeringar.

En åtgärd som skulle kunna främja hållbara investeringar är att stödja och främja matchning av privat kapital mot aktuella omställningsprojekt. En relaterad utmaning är att det är svårt att standardisera hållbara investeringar. Teknikutveckling och utveckling av nya verksamheter sker hela tiden, men vilka av dessa kan definieras som hållbara? Det är ofta enklare att investera i samma typ av tillgångsslag eller företag som tidigare.

Lagen om allmänna vattentjänster behöver tillåta extern finansiering

Ett område med stora investeringsbehov, och som är viktigt för klimatanpassningsarbetet i Sverige, är vatten- och avloppsnätet. Det finns stora behov av att se över och rusta upp ledningsnäten för vatten och avlopp. Ett sådant arbete utgör också ett viktigt skydd mot klimatrelaterade skador. I dag finns det hinder i lagen om allmänna vattentjänster (LAV) mot att ta in externt privat kapital.⁵⁸ Vatten- och avloppstjänster ska finansieras med VA-taxan som endast får vara självförsörjande, dvs. den får bara täcka behovet av löpande drift och underhåll och inte användas till att göra stora investeringar. Gällande de begränsningar som finns i vattenlagstiftningen för att finansiera åtgärder i vatten- och avloppssystemet med privat kapital pågår nu statliga utredningar där frågan tangeras.⁵⁹ Förhoppningsvis

⁵⁷ Finansdepartementet, 2024. Promemoria Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft, Finansdepartementet, Fi 2023:F, Augusti 2024.

⁵⁸ Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster.

⁵⁹ Regeringen, 2022. Kommittédirektiv Ökad beredskap för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. Dir. 2022:127 och Regeringen, 2024. Kommittédirektiv Ett samhälle anpassat till klimatförändringarna. Dir. 2024:31.

resulterar utredningarna i konstruktiva författningsförslag avseende befintliga finansieringsbegränsningar.

Kommunernas gröna omställning behöver stöttas

Sveriges 290 kommuner har väldigt olika förutsättningar, såväl geografiskt, demografiskt som ekonomiskt. Kommunerna är samtidigt centrala aktörer i omställningen mot ett hållbart samhälle. Små och/eller resurssvaga kommuner har inte alltid förutsättningar att själva göra de analyser som behövs för att bedöma investeringsbehov och ta in externt kapital, i synnerhet de som inte finansierar sin verksamhet via Kommuninvest.⁶⁰ Kommunens storlek påverkar ofta möjligheterna till investeringar och i förlängningen förmågan till omställning. Samverkan och centralisering utöver Kommuninvest skulle kunna bidra till att förbättra kommunernas förutsättningar. Samordningsstöd till kommuner för investerings-samverkan är alltså en efterfrågad åtgärd.

Utblick: Hållbara investeringar i Storbritannien

Den brittiska branschorganisationen för pensionssparande och livförsäkringar "Pensions and Lifetime Savings Association" publicerade i augusti 2024 en rapport om investeringsmöjligheter, pensionskapital och den tillväxt som en kombination av dessa kan ge.¹

Investeringsbehovet för en grön omställning är stort, att minska koldioxidutsläppen i Storbritannien till nettonoll-utsläpp beräknas kosta drygt 650 miljarder kronor per år. I rapporten bedöms tjänstepensionskapital vara särskilt lämpat för de investeringar i infrastruktur som krävs för Storbritanniens åtagande att uppnå nettonoll-utsläpp av växthusgaser till 2050. Vidare konstateras att det behövs ytterligare styrning från den brittiska regeringen för att matcha investeringar mot behoven och för att göra dessa investeringsmöjligheter så attraktiva som möjligt för pensionskapitalet.

En strategi för industrins väg mot klimatneutralitet efterfrågas också i rapporten. Strategin behövs för att tydliggöra industrins långsiktiga engagemang och åtagande. Rapporten lyfter även att den brittiska regeringen bör överväga hur finansiella incitament kan anpassas till specifika sektorer och regioner för att attrahera en investerare. Rapporten går vidare igenom en rad olika sektorer som har investeringsbehov för att kunna ställa om. Förutsättningar för att attrahera pensionskapital redovisas för respektive sektor.

Ett exempel är investering i ny kärnkraft. Det konstateras att sådana projekt har mycket lång tidshorisont och kan medföra risker. För att göra kärnkraft mer attraktivt att investera i föreslås mindre regionala projekt som väntas ge en mer förutsägbar tidsplan, regionala nyttor och bättre avkastning. Vid en jämförelse med den brittiska rapporten är det tydligt att det finns många likheter med de investeringshinder och lösningar som identifierats i detta avsnitt. Även i Storbritannien efterfrågas tydliga och långsiktiga signaler från regeringen. Under rätt förutsättningar skulle även det brittiska kapitalet från försäkrings- och tjänstepensionssektorn kunna bidra till att finansiera Storbritanniens gröna omställning.

2.6 Avslutande reflektioner

De svenska försäkrings- och tjänstepensionsföretagen ser generellt positivt på de övergripande målsättningarna med regelverken för en hållbar europeisk finansmarknad och välkomnar reglering på området. En del

---

⁶⁰ I dagsläget är 295 regioner och kommuner medlemmar i Kommuninvest. Kommuninvest ger ut obligationer och hjälper till med finansieringen av medlemmarnas investeringar.

företag uppger också att regelverken har haft positiv effekt på det interna arbetet med styrningen av hållbarhetsfrågor och integreringen av hållbarhet i verksamheten. Det finns dock ett antal utmaningar i hållbarhetsregleringen som begränsar försäkrings- och tjänstepensionsföretagen i deras roll som investerare. För att kunna bidra ännu mer till omställningen i samhället är det viktigt att regelverken justeras så att

- omställningsfinansiering klassas som en hållbar investering i EU-regelverken och
- investeringar i statspapper, infrastrukturprojekt, små- och medelstora företag samt investeringar utanför EU ingår i EU-taxonomin som hållbara investeringar

Det finns inga uttryckliga krav i EU-lagstiftningen på att försäkrings- och tjänstepensionsföretagen måste göra hållbara investeringar. Branschen är dock engagerad i hållbarhetsfrågor och det finns sedan länge en vilja hos företagen att investera hållbart och bidra till den gröna omställningen av samhället. Långsiktigheten i företagens kapitalförvaltning ger särskilt goda förutsättningar för detta.

Idag väljer företagen att placera en del av sina hållbara investeringar utomlands, till viss del som en följd av att det finns ett antal investeringshinder i Sverige. Under rätt förutsättningar kan försäkrings- och tjänstepensionsföretagen generera ytterligare mervärden i Sverige i sin roll som investerare, utöver den centrala samhällsfunktion de redan fyller som försäkringsgivare och förvaltare av tjänstepensionskapital. För att främja ytterligare hållbara investeringar i Sverige behövs

- en långsiktig och trovärdig nationell politik för den gröna omställningen,
- en högre grad av stabilitet i klimatpolitiken,
- politiska garantier för att kunna hantera risker i hållbara investeringar,
- ökade möjligheter till privat-offentlig samverkan och
- stöd till kommunerna i deras gröna omställning och en öppning för privat finansiering av kommunala VA-nätverk.

Hot mot försäkrings- mässiga principer?

3 Hot mot försäkringsmässiga principer?

Försäkrings- och tjänstepensionsföretagen behöver information, data, för att bedöma sannolikheten för att olika händelser inträffar och för att bedöma kostnaderna för att ersätta ekonomiska konsekvenser om en händelse inträffar. På EU-nivå finns det ett mycket starkt politiskt tryck om att begränsa försäkringsföretagens tillgång till information, framför allt rörande sjukdomshistorik. Vilka kan konsekvenserna bli för försäkringsgivarna och för försäkringstagarna, och hur kan misstron mot försäkringsföretagens tillgång till data motverkas?

Försäkringsföretag tar ställning till om försäkring kan meddelas en person – till vilken premie och till vilka villkor - baserat på information. Det kan gälla information från försäkringstagaren om dennes hälsotillstånd, uppgifter ur dennes hälsojournal från sjukvården osv. Försäkrings- och tjänstepensionsföretagens användande av sådana data kan upplevas som ett hot mot den personliga integriteten, men även ge upphov till brister i förtroendet för företagets hantering av hälsouppgifter. Det har också hävdats att tillgång till patientjournaler medför risker för patientsäkerheten. Ett annat slags farhåga som uttrycks i anledning av försäkringsföretagens långtgående insamling av individuell information är att själva kärnan i försäkringsverksamheten riskerar att gå förlorad, att den kollektiva tanken bakom försäkringsverksamhet inte bibehålls när alltmer detaljerade och individualiserade data kan inhämtas och behandlas på ett effektivt och sofistikerat sätt.

Om det införs begränsningar av den information som försäkrings- och tjänstepensionsföretag får samla in riskerar följderna att bli att försäkring inte kan meddelas den enskilde, eller i vart fall inte ett fullständigt försäkringsskydd. Alternativt så kan företaget behöva ta ut en högre premie för att kompensera för den osäkerhet som informationsbristen medför. Det kan också finnas risk för att produktutbudet i förlängningen skulle försämrats. Det har också pekats på att ökad informationsobalans mellan försäkringstagare och försäkringsföretag innebär en risk för att fler försäkringsbedrägerier kommer att kunna genomföras.

Det är sedan en tid mycket tydligt att i synnerhet EU-lagstiftaren vill begränsa försäkrings- och tjänstepensionsföretagens tillgång till olika slags data, men i synnerhet uppgifter om enskildas hälsotillstånd. Förslag om sådana begränsningar finns i flera olika rättsakter, rörande olika försäkringsprodukter samt olika sjukdomar och andra hälsotillstånd såväl som andra data som företagen behöver för att på ett korrekt sätt analysera risken och sätta en rättvis premie. Begränsande lagstiftning av detta slag finns redan på plats i flertalet av EU:s medlemsstater.

I det här avsnittet beskriver vi hur försäkring fungerar, vad som behövs för att kunna försäkra en risk och de lagstadgade begränsningar som redan finns i fråga om försäkrings- och tjänstepensionsföretagens tillgång till data. Vi

beskriver också vad konsekvenserna blir om datatillgången begränsas ytterligare, och redovisar några åtgärder för att säkerställa eller öka företagets tillgång till relevanta data.

3.1 Hur fungerar försäkring?

Försäkringar skyddar enskilda personer och företag mot risken för oförutsedda händelser. Det är med andra ord ett sätt att minska enskildas osäkerhet inför ovissa framtida händelser. Genom att köpa en försäkring till en mindre fastställd premie kan risken för en mycket större ekonomisk förlust vid oförutsedda händelser undvikas. De ekonomiska konsekvenserna om händelsen inträffar blir då mindre allvarliga för den enskilde.

Försäkring är en överföring av risk där några få försäkringstagares förluster betalas gemensamt av alla försäkringstagare genom premierna. Försäkring bygger således på ett solidariskt ansvarstagande inom en grupp försäkringstagare som är utsatta för likartade risker. Idealt betalar varje försäkringstagare en premie som baseras på den risk som just den försäkringstagaren tillför kollektivet av försäkringstagare. Att dela risker, att fördela kostnaden för en förlust på de försäkringstagare som ingår i ett försäkringskollektiv, är nyckeln till ett välfungerande försäkringssystem.

När man exempelvis fördelar risken för brand mellan alla som har en hemförsäkring så fördelas de stora kostnaderna som en brand skulle medföra för en enskild. Den genomsnittliga kostnaden, premien, för en hemförsäkring är relativt låg eftersom endast ett litet antal av dem som ingår i kollektivet kommer att drabbas av en brand.

Premien som varje försäkringstagare betalar ska spegla den risk som just den försäkringstagaren för med sig in i kollektivet. Ju högre risk för den enskilde, desto högre premie. Försäkringsföretaget använder sig av olika riskindikatorer och statistik för att så noggrant som möjligt beräkna risken för att den oönskade händelsen ska inträffa och hur stor den ekonomiska skadan då blir. Försäkringstagarna delas in i olika riskgrupper. Ju större kollektiv av försäkringstagare desto mer exakt går det att beräkna sannolikheten för att en händelse ska inträffa. Den premie som varje försäkringstagare betalar baseras på dessa beräkningar. Unika och ovanliga risker kan gå att försäkra, men premierna blir då jämförelsevis höga eftersom underlaget för att beräkna risken är mer osäkert.

Genom att premien en försäkringstagare betalar baseras på den risk som tillförs kollektivet kan försäkring uppmuntra enskilda och företag att minska sin risk för skador. Förebyggande åtgärder, exempelvis stöld- och brandförebyggande åtgärder såsom larm i ett hus eller sprinklers i lokaler, påverkar risken för att råka ut för en skada och kan vägas in som en faktor som reducerar premien. Varje försäkringsföretag använder sin egen uppsättning riskindikatorer och premieantaganden. Företagen använder ofta inte alla indikatorer som finns tillgängliga eftersom det medför kostnader att tillföra fler indikatorer. En avvägning görs normalt för att hitta bra sätt att mäta varje enskild risk som tillförs kollektivet utan för höga kostnader för insamling och behandling av data.

3.2 Vad krävs för att kunna försäkra en risk?

Risken måste kunna mätas och vara slumpmässig

För att bedöma om en försäkring kan meddelas och för att räkna fram en rimlig premie måste ett försäkringsföretag kunna beräkna sannolikheten för att den försäkrade händelsen inträffar och hur stor den ekonomiska skadan kan bli. Den som vill teckna en försäkring måste därför lämna uppgifter om det som ska försäkras och försäkringsföretaget gör en analys baserad på företagets egen erfarenhet, branschuppgifter och andra källor.

Försäkringsföretaget måste också kunna beskriva det som försäkras fullt ut för att undvika tvister om huruvida en ersättningsbar skada har inträffat. Det måste också vara möjligt att sätta ett pris på kostnaden för en skada för att kunna fastställa vilken kompensationsnivå till försäkringstagaren som krävs.

Risken måste vara slumpmässig och oberoende. Det är inte möjligt att försäkra sig mot en händelse som definitivt kommer att inträffa eftersom en sådan händelse inte medför någon osäkerhet. Det finns då ingen risk att överföra. Det ska vara omöjligt att helt förutse om och när en försäkrad händelse kommer att inträffa. Risken för dödsfall är visserligen säker, men inte tidpunkten för dödsfallet.

Den försäkrade måste dessutom ha en koppling till det som försäkras. En juridisk term för detta är att den försäkrade måste ha ett försäkringsbart intresse.

Premien måste vara rättvis och tillräcklig

Någon måste vara villig att betala den riskbaserade premien. En premie bör vara rättvist beräknad – det vill säga beräknad för att motsvara försäkringstagarens risk för att behöva använda försäkringen - samtidigt som försäkringsföretaget måste kunna ta tillräckligt betalt för försäkringen för att täcka framtida ersättningar. Försäkringsföretaget behöver också täcka övriga kostnader och gå med vinst, precis som andra företag. För att någon ska vara villig att köpa en försäkring måste premien ligga väsentligt under värdet av det försäkrade beloppet, så att en försäkring känns meningsfull.

Risken kan inte vara för stor

Risken för katastrofalt stora förluster måste vara begränsad. För händelser som kan resultera i omfattande förluster kan försäkringsföretag dock använda sig av olika typer av återförsäkring⁶¹ för att minska sina egna risker. Detta är vanligtvis fallet när det gäller försäkringar som skyddar mot naturkatastrofer eller flygolyckor. Men vissa risker är ändå för stora för att försäkra såsom till exempel dammbrott och pandemier.

Bara skadan kan ersättas

Försäkringen ger normalt endast skadeersättning. Utbetalningen som sker efter att en försäkrad händelse har inträffat täcker oftast endast för den ekonomiska förlust som faktiskt har inträffat. Försäkringstagare ska inte kunna göra vinst på försäkringsersättningar eftersom det skulle kunna ändra deras beteende så att sannolikheten för händelsen ökar.

---

⁶¹ Med återförsäkring menas försäkring som ett försäkringsföretag tecknar hos ett eller flera andra försäkringsföretag med syftet att minska sin egen risk för enskilda objekt eller för den samlade riskportföljen.

3.3 Försäkringsföretagens tillgång till data är begränsad och riskerar att begränsas ytterligare

Försäkringsföretag har inte full tillgång till hälsouppgifter

Uppgifter om den egna hälsan anses av de flesta personer som väldigt privata och inget som man vill dela med sig av. Genom lagstiftning har visst skydd av den personliga integriteten redan ställts upp. Det är mycket tydligt att i vart fall lagstiftaren på EU-nivå menar att försäkringsföretagens tillgång till data, och i synnerhet hälsouppgifter, bör begränsas ytterligare eftersom andra samhällsintressen bedöms väga tyngre än försäkringsföretagens möjligheter att korrekt värdera risk, bestämma försäkringspremien och bevilja fullgott försäkringsskydd.

Inom ramen för sin vision om en stark europeisk hälsounion så antog EU-kommissionen 2021 EU:s plan för att bekämpa cancer.⁶² Förutom åtgärder för att bättre förebygga och behandla cancer så ingår som ett led i planen att ge de som har tillfrisknat efter en cancersjukdom bättre livskvalitet, exempelvis genom likvärdig tillgång till finansiella tjänster såsom försäkring. Det kan i praktiken exempelvis handla om att undvika varaktigt högre försäkringspremier när det förflutit en viss längre tid sedan en person blivit medicinskt slutbehandlad från sin sjukdom.

För att ge konsumenter som tillfrisknat från cancer lika tillgång till försäkringar i samband med kreditavtal får, enligt EU:s ändrade konsumentkreditdirektiv som beslutades 2023, försäkringsavtal som krävs för att kunna ingå ett kreditavtal inte baseras på personuppgifter om diagnos av onkologiska sjukdomar en viss tid efter det att den medicinska behandlingen har avslutats.⁶³ Det är upp till varje medlemsstat att bestämma hur lång tid som ska gälla, men den bör inte överstiga 15 år räknat från när den medicinska behandlingen av konsumenten avslutades.

Att uppgifter om tidigare cancer inte ska få användas av försäkringsföretag på det sätt som föreslås i EU-kommissionens plan för att bekämpa cancer brukar benämnas "*rätten att bli glömd*" (*right to be forgotten, RTBF*). En sådan rätt att bli glömd finns redan i nationell lagstiftning i flertalet av EU:s medlemsstater. Det varierar mellan medlemsstaterna vilka tidsgränser som gäller för att på detta sätt bli "glömd" när en person ansöker om försäkring – i vissa fall är den så kort som fem år. Det är också viktigt att notera att det varierar mellan medlemsstaterna vilka sjukdomar och liknande tillstånd som omfattas av denna rätt: såväl HIV och hepatic C som olika slags psykiska sjukdomstillstånd täcks av olika medlemsstaters lagstiftning. Det varierar också mellan medlemsstaterna vilka försäkringsprodukter som omfattas av begränsningarna. Bolåneskydd omfattas i flera länder, men även till exempel reseförsäkring diskuteras i sammanhanget.

I Sverige finns inte någon lagstadgad rätt att på det sätt som redovisats ovan bli glömd i försäkringssammanhang. I vårt land finns det emellertid en

---

⁶²https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-of-life/european-health-union/cancer-plan-europe_sv#%C3%A4ttre-livskvalitet-%C3%B6r-cancerpatienter-och-cancer%C3%B6rlevare

⁶³ Konsumentkreditdirektivet, EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2023/2225 av den 18 oktober 2023 om konsumentkreditavtal och om upphävande av direktiv 2008/48/EG.

lagstadgad så kallad kontraheringsplikt⁶⁴. Den innebär att ett försäkringsbolag endast kan neka någon att teckna en försäkring som den tillhandahåller allmänheten om företaget i det individuella fallet har särskilda skäl att inte meddela en sådan försäkring. Försäkringsföretagens skyldighet att på detta sätt teckna försäkringsavtal med en viss individ baseras alltså på en individuell bedömning av den försäkringssökande personen. I motiven till lagbestämmelsen framhålls också mycket riktigt sociala skyddsaspekter och det särskilda behovet av ett kompletterande privat försäkringsskydd som är anpassat efter personens behov; i sammanhanget nämndes bland annat barn med något slags funktionsnedsättning samt personer som varaktigt lider av dålig hälsa.⁶⁵

Mot bakgrund av det skydd kontraheringsplikten ger för enskilda kan man fråga sig om den utveckling som vi nu kan se i andra europeiska länder, det vill säga att ge dem som har tillfrisknat efter cancer en stärkt rätt att teckna försäkring, får – eller bör få – några konsekvenser i Sverige. (Se mer om kontraheringsplikten i avsnitt 3.5.)

Liknande förslag om en rätt att bli glömd lämnades av ledamöter i Europaparlamentet när ändringar i EU-direktivet om distansförsäljning av finansiella tjänster⁶⁶ förhandlades, men med en bredare omfattning. I det beslutade direktivet återfinns dock inga skrivningar om rätten att bli bortglömd.

I förhandlingarna om förordningen om en ram för åtkomst till finansdata (FIDA) har ledamöter i Europaparlamentet föreslagit att den europeiska tillsynsmyndigheten EIOPA ska ta fram regler om en rätt att bli bortglömd, och då även för andra sjukdomar än cancer och vid fler typer av försäkringar. FIDA är ännu inte färdigförhandlat. (Se mer om FIDA i bilagan).

Som ett stärkt integritetsskydd finns det sedan tidigare även begränsningar i Sverige för försäkringsföretag att inhämta uppgifter om hälsotillstånd, t.ex. från ett sjukhus. Försäkringsföretag måste få samtycke av den som vill köpa en försäkring och det får begäras endast om uppgifterna är nödvändiga för att pröva en försäkringsansökan.⁶⁷

Behandlingen av patientjournaler diskuteras nu på EU-nivå i ett sammanhang där det tillskapas ett europeiskt hälsodataområde, EHDS.⁶⁸ Hälsouppgifter, exempelvis patientjournaler, ska enklare kunna delas mellan länder. Det ska göra det möjligt för enskilda att få kontroll över sin hälsodata och underlätta gränsöverskridande utbyte, främja en inre marknad för elektroniska patientjournalssystem samt tillhandahålla en enhetlig, tillförlitlig och effektiv ram för användningen av hälsodata för forskning, innovation, beslutsfattande och reglering. Det senare innebär att hälsodata ska kunna återanvändas. Möjligheten att fatta beslut baserat på återanvänd hälsodata har dock begränsats. Det kommer således att vara förbjudet att baserat på

---

⁶⁴ Se rörande individuell personförsäkring 11 kap. 1 § försäkringsavtalslagen (2005:104).

⁶⁵ Prop. 2003/04:150 Ny försäkringsavtalslag, s. 244ff.

⁶⁶ Se mer om direktivet i regleringsbilagan,

⁶⁷ 11 kap. 1 a §, 19 kap. 10 a § och 20 kap. 7 a § försäkringsavtalslagen (2005:104).

⁶⁸ Överenskommelsen är ännu inte publicerad.

hälsodata erbjuda en enskild eller grupp av enskilda mindre förmånliga villkor, exempelvis att man utesluter personer från möjligheten att teckna försäkring, att man ändrar premien eller fattar andra beslut som innebär diskriminering.

Till detta kommer gällande svenska lagreglerade begränsningar i användningen av genetiska uppgifter. Syftet med den regleringen är att ingen i Sverige ska behöva skaffa sig kännedom om sin genetiska bakgrund. Det är därför förbjudet att utan stöd i lag kräva att någon ska genomgå en genetisk undersökning eller lämna genetisk information om sig själv för att ingå ett avtal.⁶⁹ Det är också förbjudet att i samband med avtal efterforska eller använda genetisk information eller att bereda sig tillgång till genetisk information om någon annan. För försäkring finns trots det stöd för att efterforska eller använda genetisk information.⁷⁰ Det gäller för riskbedömd personförsäkring i samband med ingående, ändring eller förnyelse av avtal, om den försäkrade har fyllt 18 år och försäkringsbeloppet vid engångsbelopp överstiger 30 prisbasbelopp eller vid periodisk ersättning överstiger fyra prisbasbelopp per år. För övriga försäkringar är det således förbjudet att efterforska och använda genetisk information.

Försäkringsföretagen måste ha könsneutrala premier

Utifrån kontexten om vilka data som försäkringsföretagen får tillgång till och får använda i sin riskbedömning så ska det noteras att försäkringspremier och försäkringsersättningar inte får skilja sig åt mellan kvinnor och män utifrån beräkningar baserade på kön. Könstillhörigheten får dock påverka bedömningen av andra faktorer som beräkningar av försäkringspremier baseras på om det har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.⁷¹ För att rätt värdera en annan självständig riskfaktor som har betydelse för premienivån, exempelvis hälsotillstånd och sjukdomshistorik i slakten, får försäkringsföretagen således ta hänsyn till personens kön. Det är med andra ord inte att använda kön som en faktor i sig vid beräkningen av premier.

Digitala verktyg är effektiva; många och individualiserade uppgifter kan behandlas

Möjligheterna att behandla data har ökat med de digitala verktyg som nu finns och i det sammanhanget har bland annat risken för ökat hot mot den personliga integriteten kommit att påtalas. Olika regelverk har tagits fram för att rama in olika slags behandlingar av data, och förslag har lagts fram på EU-nivå för att begränsa försäkringsföretagens tillgång till data. Som exempel kan nämnas förslag att i EU:s datalag förbjuda försäkringsföretag att få tillgång till data från uppkopplade fordon, vilket i slutänden inte genomfördes. Inom ramen för FIDA har också funnits förslag om att reglera hur försäkringsföretag använder data för riskbedömning och prissättning. Det slutliga resultatet av de förslagen i kontexten kring åtkomst till finansiella data återstår att se.

Ett område som har ansetts kräva särskild reglering är AI-system. AI-system som ska användas för riskbedömning och prissättning inom hälso- och

---

⁶⁹ 2 kap. 1 § lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.

⁷⁰ 2 kap. 2 § lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.

⁷¹ 2 kap. 12a § diskrimineringslagen (2008:567).

livförsäkring anses som högrisksystem.⁷² Högrisksystem anses kunna få betydande inverkan på människors försörjningsmöjligheter och kan, om de inte utformas, utvecklas och används på rätt sätt, inkräkta på grundläggande rättigheter och leda till allvarliga konsekvenser för människors liv och hälsa, inklusive ekonomisk utestängning och diskriminering. Att vissa AI-system inom försäkring klassas som högrisk innebär visserligen inte i sig någon faktisk begränsning av försäkringsföretagens tillgång till data. Men regleringen ställer krav på bland annat transparens, kvalitetssäkring och möjlighet till granskning vilket kan göra det dyrare och mer administrativt betungande att utveckla och använda AI-system, vilket i sin tur kan medföra att de används mindre. (Se mer om AI i kapitel 4.)

Som ytterligare exempel på oro inför försäkringsföretagens dataanvändning i förhållande till andra samhällsintressen så kan även den svenska utredningen om hälsodataregister nämnas.⁷³ Utredningen föreslår en ny reglering av hälsodataregister och pekar på risken att personuppgiftsansvarig myndighet förlorar den övergripande kontrollen över uppgifter vid en personuppgiftsincident, på grund av interna orsaker, som den mänskliga faktorn, eller av externa faktorer som en hackerattack eller annat antagonistiskt angrepp. En personuppgiftsincident skulle enligt utredningen kunna leda till att uppgifterna kommer i utomstående händer och används i olämpliga eller olagliga syften. Uppgifterna skulle kunna hamna hos exempelvis försäkringsbolag, arbetsgivare, vårdgivare eller andra aktörer som skulle kunna selektera bort enskilda individer med vissa hälsotillstånd eller på annat sätt låta uppgifterna utgöra underlag för beslut som påverkar den enskilde negativt.

För mycket detaljerade data – hot mot försäkringens idé?

Den europeiska tillsynsmyndigheten på försäkrings- och tjänstepensionsområdet, EIOPA, har i sin digitala strategi angett att ökad dataanalys kan ge en bättre riskhantering, bättre prissättning och effektivitetsvinster. Men myndigheten pekar även på att mer detaljerat riskurval kan leda till finansiell uteslutning, och att det kan underminera försäkringens kollektiva princip (*the mutualisation principle*). Liknande tankar uttrycks även av andra.

Eftersom försäkring bygger på ett solidariskt risktagande inom en grupp, ett kollektiv så kan individer med såväl högre som lägre sannolikhet för en skada delta i kollektivet. EIOPA menar således att med tillgång till alltmer detaljerade data så kan försäkringsföretagen med större precision välja bara de bästa, lägsta, riskerna och välja bort dem som innebär högre risk. De med högre risk skulle därför inte kunna skydda sig mot risker genom att teckna en försäkring.

---

⁷² AI-förordningen, (EU) 2024/1689.

⁷³ Utredningen om hälsodataregister; Ett nytt regelverk för hälsodataregister, SOU 2024:57.

3.4 Databrist ger konsekvenser

Försäkringsföretagen har alltid ett informationsunderläge – premien kan bli för låg eller för hög

En av försäkringsföretagens utmaningar är att de i princip alltid har mindre information om en viss risk än vad försäkringstagaren har, det vill säga rörande sannolikheten för att en viss försäkringshändelse inträffar och hur stor ersättning som skulle behöva betalas. Den som vill teckna en försäkring har visserligen en upplysningsplikt som innebär att personen är skyldig att på begäran lämna riktiga och fullständiga upplysningar som kan ha betydelse för frågan om försäkringen ska meddelas. Men det kommer ändå alltid råda en informationsasymmetri till försäkringsföretagens nackdel.

”Brist på relevant information om det som ska försäkras medför att försäkringsföretag för att skydda kollektivet och företaget antingen inte meddelar försäkring, tar en högre premie eller anpassar villkoren.”

En för lågt beräknad premie kan medföra att de premier som har betalats sammantaget av kollektivet inte räcker för att ersätta de försäkringstagare som har råkat ut för en skada. Personer med hög risk kan också tänkas teckna försäkring i större utsträckning än personer med lägre risk eftersom premien för de med hög risk upplevs som skäliga med hänsyn till den ekonomiska förlust man kan råka ut för. Riskerna i kollektivet blir därmed högre än vad försäkringsföretaget räknat med. Försäkringsföretaget måste därefter höja premierna när försäkringsersättningarna blir högre än förväntat. Premiehöjningen kan i sin tur få försäkringstagare med låg risk att säga upp sina försäkringar, medan försäkringen fortfarande är attraktiv för dem med hög risk. Det här kallas för moturval. Försäkringsföretagets informationsunderläge kan i förlängningen leda till att försäkringen inte går ihop ekonomiskt för försäkringsföretaget.

För låg premie kan i slutänden leda till att försäkringsföretagets riskkapital urholkas. Det ställs krav i lagstiftning på hur mycket kapital ett försäkringsföretag måste ha i förhållande till riskerna. Bland annat måste varje företag ha ett visst kapital ifall de antaganden som det har använt för att beräkna hur mycket ersättning de kan behöva betala ut inte visar sig stämma. Vid stora skillnader mellan beräkning och utfall kan kapitalet bli mindre än det som lagen kräver.

Om riskbedömningen blir fel så att premien sätts för högt kan det leda till att konsumenter inte har råd att eller av andra skäl avstår från att teckna försäkring.

Rörande ett informationsunderläge för försäkringsföretagen så kan det konstateras att lagstiftaren i 2011 års reformering av företagens möjligheter att inhämta hälsouppgifter framhöll att ökad informationsbalans mellan försäkringstagare och försäkringsföretag innebär en risk för att fler försäkringsbedrägerier kommer att kunna genomföras.⁷⁴ Det som citerades

---

⁷⁴ Prop. 2009/10:241 Ett förstärkt integritetsskydd i försäkringssammanhang, s. 29.

i det lagstiftningsärendet ur en BRÅ-rapport från 2005 om att utvecklingen går mot mer avancerade försäkringsbedrägerier har beklagligtvis besannats.⁷⁵

Alla risker kan inte försäkras

Under senare år har bristen på försäkring för vissa mycket omfattande risker lett till diskussioner. Följden kan bli att enskilda och företag står inför risker som de ensamma behöver hantera om de realiserar. Det kan vidare ställas krav på det allmänna att kliva in och täcka ekonomiska konsekvenser. Här kan nämnas effekter av pandemier, stora naturkatastrofer och cyberattacker. Detta brukar benämnas skyddsgap, ”*protection gaps*”.

Det har framförts resonemang från EU-kommissionen och från svenska statens sida att försäkringsföretag ska ta ansvar och försäkra dessa mycket omfattande risker. Den förväntan som kan finnas på att försäkringsföretag ska lösa problem och genom försäkring tillhandahålla ersättning vid skador är inte alltid möjlig för branschen att tillmötesgå.

Det finns flera skäl till att försäkringsföretagen inte alltid är lösningen, åtminstone inte ensamma. För risker som samtidigt kan drabba många individer i samhället, till exempel risken för pandemi, kan försäkringspremierna behöva vara så höga att det för många inte är värt att försäkra sig. Försäkringskapaciteten kan också vara otillräcklig, det vill säga att försäkringsföretagens kapital inte räcker till om alla risker skulle materialiseras.

Brist på information för en korrekt riskbedömning är dessutom en reell faktor. För naturkatastrofer och cyberattacker finns en påtaglig brist på tillräckliga och pålitliga data. I vissa fall finns historiska data men, som för naturkatastrofer, kan ha en dålig förmåga att förutsäga framtida risker när klimatförändringar påverkar risken.

Skador som man vet kommer att inträffa kan som nämnts ovan inte alls försäkras. För att kunna sätta en rimlig premie är det slutligen nödvändigt att det finns ett tillräckligt stort och differentierat kollektiv.

3.5 Åtgärder för att stärka möjligheten att försäkra

På personförsäkringsområdet så kan det konstateras att den oro som finns för att enskilda kan ha svårt att få teckna försäkring beroende på exempelvis sämre hälsa hanteras i Sverige genom bland annat den lagstadgade kontraheringsplikten (se avsnitt 3.3). Den innebär att ett försäkringsföretag endast kan neka någon att teckna en försäkring om det finns särskilda skäl för det. Det betyder att försäkringsgivare kan avslå en ansökan bland annat om det finns försäkringstekniska skäl för detta, till exempel om det finns risk för ökad skada. Det är också möjligt för företaget att begränsa den risk som försäkras eller att erbjuda en högre premie om försäkringsföretaget anser att en individ har högre risk.

Det kan i sammanhanget noteras att särskilda skäl för försäkringsföretaget att avslå en ansökan om försäkring kan också ligga i någon annan

---

⁷⁵ <https://www.svenskforsakring.se/globalassets/rapporter/forsakringsbedragier/2023-forsakringsbedragier.pdf/>

omständighet än risken för försäkringsfall. I förarbetena till lagstiftningen nämns bland annat risken att försäkringsstagaren ska utnyttja försäkringen på ett ohederligt sätt, det vill säga lämna oriktiga uppgifter vid tecknandet eller vid skaderegleringen eller simulera eller mer eller mindre avsiktligt framkalla försäkringsfall.⁷⁶

För att bedöma om försäkringsföretagen i sin praktiska tillämpning följde lagstiftningens intentioner med kontraheringsplikten tillsatte regeringen *Utredningen om rätten till en personförsäkring*. Utredningen skulle, om det fanns behov, lämna förslag på författningsändringar eller andra åtgärder som kunde behövas. En av utredningens huvudsakliga slutsatser var att försäkringsföretagen är måna om att leva upp till kontraheringsplikten, men utredningen konstaterade också att vissa delar av kontraheringsplikten behövde förtydligas.⁷⁷

Utredningens lagförslag har emellertid inte lett till någon ny lagstiftning. I stället följde på utredningsbetänkandet självreglering genom Svensk Försäkrings rekommendationer till sina medlemsföretag kring bemötande och tillgänglighet vid ansökan om personförsäkring, om skriftlig beslutsmotivering till den sökande i samband med att försäkring nekats helt eller delvis, samt om kvalitetssäkring av den försäkringsmedicinska riskbedömningen. Självregleringen var ett sätt att bidra till att stärka förtroendet för försäkringsföretagens hantering av hälsouppgifter och rätten till försäkring. Sådan reglering skulle kunna vara en möjlighet även på EU-nivå för att stärka förtroendet för i synnerhet hur företagen hanterar olika slags hälsouppgifter och därmed i förlängningen öppna upp för en ordning som balanserar integritetsaspekter mot försäkringsmässiga principer.

Vilka konsekvenser som följer i Sverige på grund av utvecklingen i andra europeiska länder att ge personer som har slutbehandlats efter vissa sjukdomar en lagstadgad stärkt rätt att teckna försäkring genom en rätt att bli glömd är så här långt oklart. Om en sådan rätt att bli glömd skulle komma att gälla även på den svenska försäkringsmarknaden framöver kan det förmodas försvåra – eller i vissa fall till och med omöjliggöra – för försäkringsföretagen att bedöma risker i sin portfölj om de viss tid efter slutbehandling inte får fråga efter tidigare cancersjukdom och i förlängningen andra sjukdomar.

Risker för intrång i den personliga integriteten i vissa situationer kan hanteras genom att öppna upp för en möjlighet att inhämta och behandla data när det mer eller mindre är helt nödvändigt. Som exempel på det från den ordning som gäller idag finns den i Sverige lagstadgade möjligheten för försäkringsföretag att använda genetisk information för riskbedömd personförsäkring till högre belopp och den likaledes lagstadgade möjligheten att inhämta patientjournaler med särskilt samtycke.

De lagstiftningsärenden som lett fram till dessa regleringar innebär att en avvägning gjorts mellan möjligheterna att stärka å ena sidan den personliga

---

⁷⁶ Prop. 2003/04:150 Ny försäkringsavtalslag, s. 500.

⁷⁷ SOU 2016:37.

integriteten, och förtroendet för försäkringsbranschen, och å andra sidan att upprätthålla försäkringsmässiga principer. Även risker för patientsäkerheten – genom att bristande förtroende hos vårdpersonal om hur försäkringsföretag hanterar patientjournaluppgifter föranleder att relevanta uppgifter inte journalförs - berördes i samband med reformen som innebar inskränkta möjligheter för försäkringsföretagen att inhämta hälsouppgifter.⁷⁸

När det gäller skadeförsäkringsområdet och klimatrelaterade risker har EIOPA insett behovet av ytterligare data, och har som en del i sin strategi för klimatanpassning tagit fram ett datanav med data om ett urval europeiska försäkringsföretags exponeringar mot och skador från naturkatastrofer, *Catastrophe Data Hub*. Ett av syftena med datanavet är att ge försäkringsbranschen en mer komplett bild av skadedata och att kunna förbättra katastrofmodeller. På så sätt kan man minska skyddsgapet i vissa länder.

I mer generella termer ska man inte heller glömma bort att skadeförebyggande åtgärder kan göra fler händelser och försäkringsobjekt försäkringsbara till rimliga premier. Det gäller såväl skadeförsäkring som personförsäkring. Försäkringsföretagen ger ofta på sin webbplats eller genom annan information tips och rekommendationer om hur försäkringstagare kan agera på olika sätt för att förebygga uppkomsten av skador.

3.6 Avslutande reflektioner

Försäkringsbranschen har förståelse för att det kan finnas en oro hos enskilda för intrång i den personliga integriteten, och till och med för diskriminering, vid köp av försäkring och en risk för att vissa individer till och med står utan försäkringsskydd. Differentiering är emellertid inte samma sak som diskriminering.

Grunden för försäkringsverksamhet är att sprida risken mellan ett tillräckligt stort antal försäkringstagare för att man därigenom gemensamt kan täcka kostnader för oväntade händelser som en enskild försäkringstagare skulle ha svårt att klara av själv. I en privat försäkring innebär detta att varje ny risk som ska bäras av kollektivet måste vägas mot kostnaden för att täcka den. Om risken, det vill säga sannolikheten för att händelsen verkligen inträffar, är för hög, ligger det i övriga försäkringstagares *och* försäkringsföretagets intresse att företaget nekar att täcka den särskilda risken eller begränsar risken alternativt tar ut en högre premie som motsvarar den förhöjda risken.

Alla som köper en försäkring bidrar på olika sätt till kollektivets samlade risk. Alla har olika förutsättningar och olika riskexponering. Det kan gälla vilken sorts hus man bor i, vilken bostadsort personen har och vilka risker för olycka eller vilka sjukdomar denne har. Alla har olika sannolikhet för att en försäkrad händelse ska inträffa. En saklig riskbedömning ger därför differentierade premier, och att differentiera grupper med hög risk från de med låg risk är följaktligen inte diskriminering.

---

⁷⁸ Prop. 2009/10:241 Ett förstärkt integritetsskydd i försäkringssammanhang, s. 22f.

Finansinspektionen har i en rapport, *Får lojala försäkringstagare betala mer?*, gett uttryck för just detta genom att konstatera att premierna för samma försäkringsprodukt kan variera för försäkringstagare som tillhör olika riskgrupper utan att det för den sakens skull är orättvist.⁷⁹

Såväl den svenska lagstadgade kontraheringsplikten som de i Sverige lagreglerade möjligheterna för försäkringsföretagen att inhämta uppgifter om en enskild persons hälsouppgifter i patientjournaler och i vissa fall även hantera genetisk information vilar på försäkringsföretagens möjligheter att genom tillgång till relevanta upplysningar om den (eller det) som ska försäkras upprätthålla de försäkringsmässiga principer som beskrivits i tidigare avsnitt.⁸⁰ Tyvärr synes EU-lagstiftaren ta initiativ, i synnerhet rörande personförsäkringar, som innebär tydliga avsteg från dessa principer och därmed i förlängningen för möjligheterna för försäkrings- och tjänstepensionsföretag att bevilja försäkringsskydd som är anpassat efter den enskildes förhållanden. Det kan konstateras att dessa initiativ många gånger tas på grundval av bristande medvetenhet kring förutsättningarna för privata försäkringslösningar.

Ökande tillgång till data är typiskt sett positivt för möjligheten att bevilja försäkring. EIOPA:s datanav för katastrofrisker är ett sätt att öka datatillgången så att mer ska kunna försäkras mot naturkatastrofer. Hus som tidigare inte kunde försäkras kan med mer information försäkras. Ökad tillgång till data kan således öka försäkringsbarheten och nya grupper skulle kunna erbjudas försäkring.

Såsom uppmärksammats av den svenska lagstiftaren så kan försäkringsföretagens tillgång till data också bidra till att motverka bedrägerier och liknande brottslighet. I lagstiftningsärendet om möjligheterna att med samtycke inhämta uppgifter i patientjournaler uppmärksammades en BRÅ-rapport från 2005 där det pekades på problem med försäkringsbedrägerier och att utvecklingen går mot mer avancerade försäkringsbedrägerier. Svensk Försäkrings och dotterbolaget Larmtjänsts årliga bedrägerirapporter visar tydligt att försäkringsbedrägerierna ökar markant över åren i vårt land.⁸¹

Det positiva med en riskbaserad prissättning är att det kan påverka enskilda personers beteende eftersom möjligheten att få låga premier kan uppmuntra individer till att minska sin risk genom att vidta förebyggande åtgärder. Detta uppmärksammas av många försäkringsföretag genom tips och rekommendationer till sina kunder om hur dessa genom olika mått och steg kan förebygga skador.

Viktiga faktorer för att stärka förtroendet för försäkrings- och tjänstepensionsföretagens hantering av data, och i synnerhet hälsouppgifter, är att företagen visar gott bemötande och tillgänglighet vid ansökan om försäkring samt att företagen är öppna och tydliga i sina beslutsmotiveringar

---

⁷⁹ Finansinspektionens rapport *Får lojala försäkringstagare betala mer?*, juli 2022, s. 54.

⁸⁰ Avsnitt 3.1 och 3.2.

⁸¹ <https://www.svenskforsakring.se/globalassets/rapporter/forsakringsbedragerier/2023-forsakringsbedragerier.pdf/>

till försäkringssökande som nekas försäkring. Även för EU-lagstiftaren borde sådan transparens vara av relevans för ett högt konsumentskydd.

För att kunna bevilja försäkringar till rimliga premier och villkor är det för försäkrings- och tjänstepensionsföretagen viktigt att

- få tillgång till relevant data om det som ska försäkras,
- kontraheringsplikten med dess individuella riskbedömning bevaras och
- en konstruktiv dialog förs med såväl den svenska som EU-lagstiftaren kring hur personlig integritet och gott försäkringsskydd för utsatta grupper kan upprätthållas samtidigt med försäkringsmässiga principer.

Perspektiv på AI och försäkring

4 Perspektiv på AI och försäkring

Utvecklingen när det gäller användningen av artificiell intelligens (AI) i olika delar av samhället går snabbt och försäkringssektorn är inget undantag. AI används redan inom en rad olika processer i försäkringens värdekedja till exempel i kontakten med kunder, för riskbedömningar och för att hantera skador. Många menar emellertid att vi i dag bara är i början av den utveckling som mer avancerad databehandling med hjälp av AI för med sig. Vad får detta för påverkan på försäkringsverksamhet och finns det risker med den ökade användningen av AI?

Eftersom försäkring är en informationsintensiv verksamhet där stora mängder data hanteras förutses användningen av AI få mycket stor framtida påverkan på försäkringsverksamhet. I vår alltmer digitaliserade och uppkopplade omvärld kommer behovet av att effektivt hantera och analysera data att öka i snabb takt. I förlängningen innebär detta också att arbetsinnehållet påverkas för många som arbetar inom försäkringssektorn.

Användningen av AI medför stora möjligheter men det har också uppmärksammats att det kan finnas risk för oönskade konsekvenser. Detta är också anledningen till att en helt ny EU-förordning – AI-akten – nyligen har antagits av EU:s medlemsländer. Denna reglering är unik i ett globalt perspektiv och ett uttryck för att det är angeläget att både underlätta användningen av AI för att utnyttja den potential som tekniken har för människor och samhällen, samtidigt som identifierade risker kan hanteras.

I detta kapitel belyser vi några perspektiv som användning av AI har för försäkringsverksamhet. Bland annat beskrivs hur AI används idag, vilka möjligheter och risker som användningen kan medföra, vad regleringen av AI innebär och vad vi kan förvänta oss framöver när det gäller AI och utveckling av försäkringsverksamhet.

4.1 Vad menar vi med artificiell intelligens?

Det saknas en enkel eller entydig definition av vad artificiell intelligens (AI) står för. AI som teknikområde är också under mycket snabb utveckling där AI ofta används som ett sammanfattande begrepp för en rad olika tillämpningar som försöker få datorprogram att fungera mer likt en människa, såsom att kunna resonera och planera, förstå vanligt språk, kunna lära sig av data, känna igen mönster och lägga ihop flera olika intryck för att komma fram till en slutsats.⁸² Sammansatta begrepp som "General Purpose AI" eller "Generativ AI" används vanligen för att beskriva en viss typ av AI användning.

I många sammanhang görs referenser till OECD:s definition⁸³ som också har varit en viktig utgångspunkt för definitionen av "AI-system" enligt den av EU

---

⁸² Internetstiftelsen, ordlista: <https://internetkunskap.se/artiklar/ordlista/artificiell-intelligens/>

⁸³ OECD AI Policy Observatory, <https://oecd.ai/en/wonk/definition>: *An AI system is a machine-based system that, for explicit or implicit objectives, infers, from the input it receives, how to generate outputs such as predictions, content, recommendations, or decisions that can influence physical or virtual environments. Different AI systems vary in their levels of autonomy and adaptiveness after deployment.*

nyligen antagna AI-akten⁸⁴. Enligt den svenska versionen av AI-akten så är ett AI-system:

”... ett maskinbaserat system som är utformat för att fungera med varierande grad av autonomi och som kan uppvisa anpassningsförmåga efter införande och som, för uttryckliga eller underförstådda mål, drar slutsatser härledda från den indata det tar emot, om hur utdata såsom förutsägelser, innehåll, rekommendationer eller beslut som kan påverka fysiska eller virtuella miljöer ska genereras.”

4.2 Hur kan AI användas i försäkringsverksamhet?

Inom försäkring används olika metoder och verktyg för att analysera information som har betydelse för att utforma och hantera försäkringslösningar. Vi har i tidigare omvärldsrapporter uppmärksammat hur användningen av digital teknik, och inte minst verktyg för dataanalys, används inom försäkringsverksamhet.⁸⁵

AI som ett kraftfullt verktyg för analys av data förutses i många sammanhang få mycket stor påverkan på försäkring eftersom det kan användas i de flesta delar av försäkringens värdekedja. Nyttan kan beskrivas både i termer av ökad effektivitet och ökad kundnytta när produkter och tjänster utvecklas. När det gäller möjligheten att utnyttja stora datamängder från uppkopplade produkter och tjänster, det som kallas ”sakernas internet”, är användningen av AI närmast en förutsättning för att utnyttja dess potential i försäkringsverksamhet.

Med hjälp av AI kan försäkringsgivare göra effektivare och bättre riskbedömningar genom att mer data ligger till grund för analysen. Resultatet kan användas både för preventiva åtgärder och för att förbättra försäkringsskydd för sådana risker som är mer komplexa att bedöma, till exempel cyberrisker eller risken för klimatpåverkan. Risker kan också bedömas underhand och till och med i realtid, vilket redan sker inom vissa trafikförsäkringar med bedömning av försäkringstagarens körbeteende. Med en mer utvecklad riskbedömning är det möjligt att erbjuda behovsanpassade och individualiserade försäkringslösningar och även nå nya grupper av försäkringstagare.

AI kan även förbättra försäkringsgivares kommunikationen med kunder och ge mer behovsanpassad rådgivning som bygger på en avancerad analys av kundernas situation, preferenser och historik. Även den direkta kontakten med kunder till exempel vid nyteckning eller skadehantering kan förbättras och automatiseras. Tillgänglighet till kundtjänster kan öka med användningen av AI-verktyg som innebär att det krävs mindre mänskliga resurser i kunddialogen åtminstone vad beträffar rutinärenden.

Ett annat användningsområde där AI kan få stor betydelse är bedrägeriprevention där AI kan användas för att upptäcka mönster och

---

⁸⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens.

⁸⁵ Omvärldstrender 2022, Svensk Försäkring.

samband och flagga misstänkta transaktioner till exempel i samband med skadeanmälningar.

Av en undersökning publicerad i maj 2024 framgår att många försäkringsföretag redan använder generativ AI för olika ändamål. Drivkrafterna är främst tjänstutveckling, ökad effektivitet och lägre kostnader, nya intäktsmöjligheter samt för att utveckla riskhanteringsprocesser.⁸⁶ Enligt en undersökning genomförd av Forena 2023 har utvecklingen hittills gått snabbast på sakförsäkringsområdet när det gäller användning av AI och automation.⁸⁷

Sammanfattningsvis ger AI stora möjligheter till både effektivisering och produktutveckling inom försäkringsområdet. De insikter som användningen av AI ger kan användas för att förstå och hantera risker på ett mer effektivt sätt och ger därför fördelar för försäkringsgivare, försäkringstagare och samhället som helhet.

Figur: Användningsområden för AI inom försäkring

Område	Marknadsföring	Produktutveckling	Distribution	Underwriting	Skadereglering	Kundtjänst
Användning och nytta	Analys av efterfrågan Riktade marknadsföringsåtgärder	Innovativa och behovsanpassade produkter	Riktad rådgivning Effektivare distribution	Avancerad analys och bedömning av komplexa risker	Analys av underlag Utvecklad bedrägeridetektering Effektiv och korrekt skadehantering	Analys av kundbehov och preferenser Riskprevention Ökad tillgänglighet

⁸⁶ Generative AI in Insurance, EY Parthenon, May 2024: <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/insights/insurance/documents/ey-gl-generative-ai-in-insurance-05-2024.pdf>

⁸⁷ Strukturomvandlingen i försäkringsbranschen med fokus på AI och automation, Policy Impact, Forena, juni 2023.

Underwriting är en central försäkringsprocess som innebär att försäkringsgivare bedömer och prissätter risker för försäkringstagare som söker försäkringsskydd. De som arbetar med underwriting analyserar olika faktorer som är relevanta för den risk som ska försäkras. Aktuariella metoder används för att bedöma sannolikheten för att skador ska inträffa och den potentiella storleken på förluster. Baserat på dessa bedömningar kan en försäkringsgivare fastställa en lämplig premie för en given risk som är tillräcklig för att täcka potentiella skador samt kostnaden för kapital och verksamhet.

Med hjälp av AI kan snabbt stora mängder data bearbetas och analyseras vilket gör det möjligt för försäkringsgivare att göra mer exakta och effektiva riskbedömningar. En AI-modell kan identifiera mönster och relationer i data, vilket kan bidra till att förfina värderingsfaktorer och förbättra noggrannheten i prissättningsmodeller.

Med AI ökar effektiviteten i att hitta korrelationer, särskilt i stora datamängder som är för komplexa för människor att analysera. Även om det kanske inte finns ett orsakssamband mellan korrelationerna, det vill säga det som kallas *kausalitet*, är värdet av korrelationer precist och kraftfullt. Underwriting baserad på AI kan därmed ta hänsyn till fler variabler och komplexa samspel mellan dem. Många regelverk inom försäkring är utvecklade kring kausalitet, vilket gör det möjligt för försäkringsgivare att justera premier baserat på faktorer som har visat sig öka eller minska risken för att den försäkrade händelsen ska inträffa. Den befintliga försäkringsspecifika regleringen begränsar det sätt på vilket försäkringsgivare kan använda dataanalysen i mer komplexa situationer. Även om AI kan användas för automatiserad försäkringsgivning för mer standardiserade former av försäkringsskydd så är mänskligt omdöme och erfarenhet viktigt för att bedöma resultaten av AI-baserade beslut.

Människor har förmåga att resonera och bedöma, vilket gör det möjligt att hantera en mängd olika situationer på ett korrekt sätt. Maskiner saknar givetvis "moraliskt omdöme" men presterar bra i en begränsad (men expanderande) uppsättning fördefinierade sammanhang. Människor kan påverkas av kognitiva faktorer och egenintresse medan maskiner däremot strikt följer instruktionerna, kan programmeras och inte drabbas av utmattning. Dessa olika egenskaper innebär att automatiserat och mänskligt beslutsfattande är föremål för olika typer av svagheter.

Med tanke på den inverkan som AI har på organisatoriskt beslutsfattande kan hybridmodeller där AI och människor samverkar användas. I ett försäkringssammanhang kan det handla om att utnyttja AI:s effektivitet när det gäller mer rutinmässiga ärenden. För vissa försäkringsbeslut kan en mer automatiserad process fungera väl, till exempel för tillämpningar inom sakförsäkringsområdet. En strategi som hittar en balans mellan att använda

---

⁸⁸ Detta avsnitt bygger på rapporten *Regulation of Artificial Intelligence in Insurance*, The Geneva Association, september 2023.

mänskliga färdigheter och AI-funktioner bör användas för kontroll och transparens i beslutsfattandet.

4.3 Vilka risker kan användning av AI medföra?

I diskussionen om eventuella risker med att använda AI i försäkringsverksamhet så kan konstateras att det finns generella risker med användning av AI och mer specifika risker kopplade till försäkringsverksamhet. Beskrivningar av risker utgår ofta från scenarier där stora mängder data analyseras och beskrivningarna kan vara tillämpliga även om det inte handlar specifikt om användning av AI. Det faktum att AI kan användas för att skapa *nytt* innehåll, till exempel genom generativ AI, tillför ett särskilt perspektiv i beskrivningen av möjliga risker och motiverar därmed en särskild analys.

Risker med användning av AI i försäkringsverksamhet kan delas in i följande områden⁸⁹.

Risk för brister i transparens och förklarbarhet

Transparens och förklarbarhet är viktigt för att kunder och andra som påverkas av AI-genererade beslut ska förstå hur data hanteras samt hur besluten påverkar dem. Enligt OECD innebär transparens kring AI att det tydligt framgår när den används, till exempel för förutsägelser eller användarinteraktioner. Förklarbarhet innebär att tillhandahålla begriplig information om hur ett AI-system påverkar beslut. Frågor om transparens och förklarbarhet är inte nya för försäkringsbranschen. Befintliga försäkringsregler och andra bestämmelser kräver tydlig kommunikation av finansiella produkter till konsumenter. Den ökade användningen av AI i kombination med nya datakällor har dock ytterligare belyst detta. Även om avancerade AI-system kan användas för mer exakta förutsägelser och beräkningar kan deras komplexitet utgöra en utmaning för försäkringsgivare när det gäller att beskriva och motivera beslut om till exempel premier, avslag eller fastställande av anspråk.

Risk för bias och diskriminering

En styrka hos AI-system är förmågan att identifiera mönster i data. Korrelationer som finns i data som används för att träna AI-modeller kan tillämpas på nya data för att göra förutsägelser. Bias eller felaktigheter i träningsdata för en AI-modell, oavsett om de är avsiktliga eller inte, kommer att visa sig i modellens utdata. I de flesta fall anses algoritmer och deras förutsägelser bli alltmer exakta ju mer data de behandlar. Även om en mer omfattande datamängd sannolikt avslöjar fler korrelationer, utgör inte alla korrelationer orsakssamband. Vissa identifierade korrelationer kan till och med vara oönskade eftersom en användning kan utgöra indirekt diskriminering. Även om AI-verktyg är neutrala kan alltså deras tillämpning i försäkringssammanhang ge upphov till farhågor om diskriminering. Det är viktigt att påpeka att det är användningen av underliggande data och metoder och inte tekniken som sådan som kan orsaka problem.

Diskriminering och partiskt beslutsfattande kan givetvis även förekomma i processer som utförs av människor på grund av medvetna eller omedvetna

---

⁸⁹ Källa: *Regulation of Artificial Intelligence in Insurance*, The Geneva Association, September 2023.

fördomar och kan vara svåra att upptäcka. Användningen av teknik (inklusive AI) kan därför till och med minska risken för partiskhet i processer som påverkar människor. För att undvika indirekt diskriminering bör klassificeringsfaktorer bedömas utifrån om de är nödvändiga, lämpliga och legitima i förhållande till den risk de bedömer.

Rättvisa är svårare att definiera eftersom det är en dynamisk och subjektiv konstruktion som varierar över tid och mellan olika kulturer. Inom EU är det till exempel förbjudet att använda kön som en värderingsfaktor, trots att det kan finnas samband mellan information om kön och en viss risk.

Diskriminering och rättvisa måste skiljas från differentiering, en grundläggande aspekt av försäkringsmodellen, som innebär riskproportionella premier för försäkringstagarna. En viktig del av denna praxis är försäkringsteknisk rättvisa, som säkerställer att kunder som bär samma risk har jämförbara kostnader för samma försäkringsskydd.⁹⁰

Risk för brister i användningen av data

Tillgång till data är en grundläggande förutsättning vid både traditionell riskbedömning och användning av AI. Effektiviteten hos AI-tillämpningar är beroende av kvaliteten och noggrannheten hos de data som används, där resultaten av AI-system kan vara bristfälliga om de baseras på ofullständiga eller felaktiga data.

Olika typer av data fyller dock olika funktioner i förhållande till de algoritmer som används i en AI-modell. Med *tillhandahållna uppgifter* avses information som medvetet delas av enskilda personer, till exempel i en försäkringsansökan. *Observerade data* består av information som erhållits av sensorer eller enheter (till exempel en smarttelefon eller bärbar enhet). *Härledda data* genereras genom bearbetning eller transformering av befintliga (tillhandahållna och observerade) data. Slutligen genereras *syntetisk data* baserat på modeller och simuleringar.

Var och en av dessa datakategorier kan medföra såväl fördelar som nackdelar när det gäller tillförlitlighet, noggrannhet och nivå av integritetsskydd som de tillför en AI-modell. Tillhandahållna och observerade data kommer direkt från källan och förbättrar förklarbarheten och noggrannheten i AI-modellens resultat, men kan ändå äventyra de registrerades integritetsskydd. Härledda och syntetiska data är resultatet av statistiska och beräkningsmässiga metoder som omvandlar källdata. Den ökade komplexiteten hos dessa datatyper påverkar i vilken utsträckning resultaten kan förklaras. Eftersom dessa uppgifter inte kommer från en direkt källa kan användningen av dessa datatyper vara fördelaktig ur integritetssynpunkt. Det är viktigt att ta hänsyn till balansen mellan förklarbarhet och noggrannhet å ena sidan och integritetsskydd å andra sidan när man bestämmer vilka datatyper som används.

Risk för prisdifferentiering och exkludering

Försäkring innebär att risker sprids mellan ett större antal försäkringstagare. Fastställande av premier till dessa försäkringstagare kan

---

⁹⁰ Se även kapitel 2 i denna rapport för ett utvecklat resonemang om diskriminering versus differentiering.

ske på olika sätt, till exempel genom en viss nivå för alla inom en riskpool, individuella priser eller ett antal olika avgiftsnivåer. AI möjliggör mer detaljerade och individuella riskbedömningar och därmed en övergång från solidaritetsbaserade modeller.⁹¹ Detta har väckt en debatt om hur långt individualiseringen av försäkringsvillkor bör gå. Det kan hävdas att individualisering är mer rättvist i situationer där den försäkrade kan påverka sin risknivå, till exempel genom att utveckla ett säkrare beteende.

Om AI används inom personförsäkringar, är det särskilt viktigt att förstå skillnaden mellan oföränderliga riskfaktorer och riskfaktorer som kan påverkas av beteenden. Rätt använt kan AI underlätta att värdera olika typer av risker och därigenom utgöra ett skydd av solidaritetsprincipen. Individuella riskbedömningar kan också erbjuda en möjlighet till riskminskning.

4.4 EU-förordningen om AI

AI-akten⁹² är en EU-förordning som publicerades den 12 juli 2024 och den utgör den första omfattande rättsliga ramen för användning av AI. Syftet med de nya reglerna är att främja användningen av tillförlitlig AI och säkerställa att AI-system respekterar grundläggande rättigheter, säkerhet och etiska principer och att risker med mycket kraftfulla och verkningsfulla AI-modeller hanteras. AI-akten är en del av ett bredare paket med politiska åtgärder för att stödja utvecklingen av tillförlitlig AI.

Förordningen är horisontell och gäller AI-system i vitt skilda verksamheter, även finansiell verksamhet och försäkrings- och tjänstepensionsverksamhet. Förslaget innebär att leverantörer och användare av AI-system har skyldigheter utifrån ett riskbaserat förhållningssätt.

AI-akten ställer främst krav på de som utvecklar AI-modeller och system i EU och i tredje land. I vissa fall berörs även de som importerar, säljer och använder AI-systemen. Aktörerna som åläggs skyldigheter kallas operatörer och kan vara en leverantör, en produkttillverkare som använder AI-system i sina produkter, en tillhandahållare, ett ombud, en importör eller en distributör.

Olika kategorier av risk

Användning av AI delas in i olika kategorier av risk. De flesta AI-system utgör en begränsad eller ingen risk, medan vissa AI-system skapar risker som behöver hanteras för att undvika oönskade resultat. AI-system som anses utgöra ett tydligt hot mot människors säkerhet, försörjning och rättigheter är förbjudna. Ofta handlar detta om olika typer av manipulation, social poängsättning samt ansiktsigenkänning och annan biometrisk identifiering.

Om risken är hög (men inte oacceptabel) får AI-systemet användas endast om det genomgått en granskningsprocess som har likheter med EU:s produktsäkerhetslagstiftning. Det ställs till exempel krav på transparens, spårbarhet och kvaliteten på de data som används. Kravet på datakvalitet syftar bland annat till att undvika diskriminering vid maskin-

---

⁹¹ Se även avsnitt 2.2

⁹² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens.

inlärning. System med hög risk och leverantörer av dessa ska vara registrerade i en EU-databas.

Vad innebär hög risk inom försäkring?

Ett antal AI-system definieras som högrisksystem i en bilaga till förordningsförslaget. I EU-kommissionens ursprungliga förslag fanns inte några försäkringstjänster med. Efter förhandlingarna tillkom AI-system som är "avsedda att användas för riskbedömning och prissättning i förhållande till fysiska personer när det gäller livförsäkring och sjukförsäkring".⁹³ I förordningen klargörs att AI-system som används för att upptäcka bedrägerier i finansiella tjänster samt AI-system som används för tillsynsändamål vid beräkning av försäkringsgivarnas kapitalkrav, inte bör betraktas som högrisksystem.

I en analys från Insurance Europe konstateras att det finns ett flertal frågor kopplade till förordningens formulering om riskbedömning och prissättning när det gäller livförsäkring och sjukförsäkring; bland annat kring vilka produkter som omfattas, vad som avses med "riskbedömning och prissättning" samt om det kommer att uppstå olika nationella tolkningar. EU-kommissionen ska dock ta fram vägledning avseende högrisktillämpningar senast 18 månader efter ikraftträdandet, dvs. senast i februari 2026. Det kan även finnas behov av sektorspecifik vägledning, till exempel via den europeiska tillsynsmyndigheten EIOPA, för att säkerställa en enhetlig och relevant tolkning av förordningens formuleringar.⁹⁴

Det finns viss möjlighet till undantag från klassificering som högrisktillämpning även för de områden som omnämns i bilagan till förordningen. Det gäller till exempel om användaren, till exempel ett försäkringsföretag, kan påvisa att AI-systemet används för vissa begränsade procedurer och att användningen inte utgör en säkerhetsrisk, en risk för åsidosättande av fundamentala rättigheter eller kan betraktas som profilering av fysiska personer.

Konsekvensbedömning av grundläggande rättigheter

Ett av de förslag som Europaparlamentet lade fram och fick igenom var en obligatorisk konsekvensbedömning av de grundläggande rättigheterna. Offentliga myndigheter, organisationer som tillhandahåller offentliga tjänster och leverantörer av bank- och försäkringstjänster som använder AI-system som kategoriseras som högrisksystem, är skyldiga att genomföra en konsekvensbedömning avseende grundläggande rättigheter innan de inför ett AI-system med hög risk. Denna bedömning kräver att dessa organisationer redovisar risker, tillsynsåtgärder, riskreducerande åtgärder, berörda kategorier av fysiska personer, avsedd användning och i vilka processer systemet kommer att användas. Denna skyldighet gäller den första användningen av AI-systemet med hög risk. När konsekvensbedömningen

---

⁹³ Enligt den engelska versionen: "AI systems intended to be used for risk assessment and pricing in relation to natural persons in the case of life and health insurance."

⁹⁴ Overview and analysis of the AI Act: an insurance perspective, Insurance Europe, march 2024.

har genomförts ska tillsynsmyndigheten informeras om resultatet av bedömningen.

För AI-system som utgör hög risk enligt AI-akten gäller följande krav :

1. Ett riskhanteringssystem för AI-systemet ska inrättas för att identifiera, analysera och åtgärda risker med systemet.
2. Metoder för hantering av data och dataförvaltning ska säkerställa att de data som används är lämpliga för ändamålet, spårbara och klassificerade. Särskilda krav gäller för känsliga uppgifter.
3. Teknisk dokumentation för att visa att systemet uppfyller kraven i AI-akten behöver upprättas. Denna tekniska dokumentation ska sedan hållas uppdaterad under systemets livscykel.
4. Leverantörer behöver förse användarna med korrekt och tydlig information om AI-systemet, bland annat om prestanda, avsedda ändamål och eventuella risker med användningen.
5. Fysiska personer ska kunna kontrollera hur systemet fungerar.
6. Systemen ska vara motståndskraftiga mot felaktigheter, funktionsfel och inkonsekvenser.
7. Kvalitetsstyrningssystemet ska omfatta strategier för efterlevnad av regelverket, utveckling, undersökningar och tester, riskhantering, övervakning, datahantering och incidentrapportering.
8. Leverantören ska upprätta en skriftlig EU-försäkran om överensstämmelse för AI-systemet och kunna uppvisa den för de nationella myndigheterna i tio år efter det att systemet har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk.
9. En synlig CE-märkning ska placeras på AI-systemet. För AI-system som är integrerade i en fysisk produkt bör en CE-märkning placeras på produkten som kan kompletteras med en digital CE-märkning, medan enbart digitala AI-system förses med digitala CE-märkningar.
10. Innan ett AI-system med hög risk släpps ut på marknaden eller tas i bruk ska leverantören registrera detta system i en EU-databas.

När ska AI-akten börja tillämpas?

AI-akten trädde i kraft den 1 augusti 2024 och den kommer att tillämpas fullt ut två år senare med vissa undantag. Redan efter sex månader så träder den del som omfattar användning som är helt förbjuden i kraft. Efter 18 månader ska EU-kommissionen utfärda riktlinjer för det praktiska genomförandet av högriskklassificeringen tillsammans med en omfattande förteckning över praktiska exempel på användningsfall för AI-system som är högrisksystem respektive inte högrisksystem.

Regeringen tillsatte i september 2024 en utredning för att se över behovet av nationella anpassningar till följd av AI-akten. Utredningen ska föreslå nödvändiga lagändringar samt åtgärder för insyn och kontroll samt kartlägga övriga behov av nationell anpassning till följd av AI-akten. Utredningen ska presenteras senast den 30 september 2025.⁹⁵

Teknikanvändning inom försäkring omfattas även av annan reglering

I samband med att AI-akten förhandlades har försäkringsbranschen framhållit att försäkring omfattas av annan reglering som är teknikneutral och redan tillämpas för användning av algoritmer, automatiserade affärsprocesser, AI och framtida teknisk utveckling. Till att börja med omfattas försäkringsgivarna redan av en robust sektorspecifik reglering som innefattar tillsyn. Denna ordning har till syfte att – tillsammans med reglering som den allmänna dataskyddsförordningen (GDPR) – ta hand om riskerna i förekommande fall. Ytterligare en reglering som omfattar risker i

---

⁹⁵ Trygg och tillförlitlig användning av AI, Dir. 2024:83

försäkringsverksamhet är förordningen om digital operativ motståndskraft för finanssektorn (DORA) som börjar tillämpas i januari 2025. Relevant försäkringsreglering finns till exempel i rörelseregelverket solvens II, som innehåller bestämmelser om styrning, riskhantering och intern kontroll, samt försäkringsdistributionsregelverket, som innehåller uppföranderegler om till exempel interna processer för produktgodkännande och transparens.

96

För försäkringsverksamhet gäller också vissa grundläggande förutsättningar. För att kunna erbjuda försäkringsskydd till rimliga kostnader måste till exempel risker kunna bedömas och prissättas korrekt. En farhåga kan vara att den Europeiska nämnden för AI inte kommer att i tillräcklig utsträckning ta hänsyn till detta perspektiv vid tillämpning av AI-akten. När det gäller tillsynen ska som utgångspunkt *en* nationell tillsynsmyndighet utses men en eller flera nationella myndigheter kan få tillsynsuppgifter enligt förslaget. På det finansiella området är utgångspunkten att den myndighet som har hand om den finansiella tillsynen ska få sådana uppgifter på sitt område.

4.5 Ansvarsfull användning av AI i försäkringsverksamhet

OECD publicerade 2019 ett antal principer om ansvarsfull användning av AI.⁹⁷ Dessa principer har varit en viktig utgångspunkt i EU:s arbete med AI-akten. Principer i form av uppförandekoder kan användas för att komplettera förekommande reglering genom att ge vägledning hur specifika risker kan hanteras.

EIOPA har genom en expertgrupp utarbetat ett antal principer för etisk och ansvarsfull användning av AI i försäkringsverksamhet.⁹⁸ Detta är principer som kan utgöra en utgångspunkt vid all användning av AI, det vill säga inte endast sådan användning som kan klassificeras som hög risk enligt AI-akten. Principerna sammanfattas i följande sex områden:

- *Proportionalitet.* Med detta avses att försäkringsföretag bedömer konsekvenser och inverkan som ett AI-system har för ett specifikt användningsområde. Försäkringsföretag bör bedöma den kombination av åtgärder som vidtagits för att säkerställa en etisk och tillförlitlig användning.
- *Rättvisa och icke-diskriminering.* Rättvis användning av data innebär att man ser till att användningen är ändamålsenlig och stöder konsumenterna i deras beslutsprocess. Försäkringsbolag bör vidta rimliga åtgärder för att övervaka och mildra snedvridningar från data och AI-system.
- *Transparens och förklarbarhet.* Försäkringsföretag bör anpassa förklaringar till specifika AI-användningsfall. Beskrivningar bör vara meningsfulla och lätta att förstå för att hjälpa de som berörs att fatta välgrundade beslut. Försäkringsföretag bör på ett transparent sätt kommunicera de data som används i AI-modeller till konsumenterna och se till att de är medvetna om att de interagerar med ett AI-system.
- *Övervakning.* Försäkringsföretag bör säkerställa lämplig nivå av mänsklig tillsyn och övervakning under hela AI-systemets livscykel. Försäkringsföretagens bör tilldela och dokumentera tydliga roller och

---

⁹⁶ Se även Svensk Försäkrings rapport Omvärldstrender 2024.

⁹⁷ <https://oecd.ai/en/ai-principles>

⁹⁸ Artificial Intelligence Governance Principles: Towards Ethical And Trustworthy Artificial Intelligence In The European Insurance Sector, EIOPA, 2021.

ansvarsområden för den personal som deltar i AI-processer, som är helt integrerade i företagets styrningssystem.

- *Dataförvaltning och registerföring.* Försäkringsföretag bör säkerställa att de data som används i AI-system är korrekta, fullständiga och lämpliga. Data bör lagras i en trygg säker miljö. För användningsfall med stor inverkan bör försäkringsbolag föra lämpliga register över datahanteringsprocesser och metoder för att möjliggöra spårbarhet och granskning.
- *Robusthet och prestanda.* Försäkringsföretag bör hantera AI-system i en motståndskraftig och säker infrastruktur. AI-system bör vara ändamålsenliga och deras prestanda bedömas och övervakas kontinuerligt. Kalibreringen, valideringen och reproducerbarheten av AI-system ska säkerställa att AI-systemens resultat är stabila över tid.

4.6 Kommer AI att påverka jobben inom försäkringssektorn?

En diskussion som följer i spåren av en ökad användning av AI är i vilken utsträckning jobben och arbetsmarknaden kommer att påverkas. Det är väl känt att teknikutvecklingen påverkar hur vi konsumerar och producerar produkter och tjänster men det kan vara svårt att i förväg förutse hur denna utveckling kommer att se ut. Eftersom AI kan användas för att automatisera och effektivisera informationsbehandling och till och med ersätta mänskliga förmågor, så blir en intressant fråga om arbetsuppgifter försvinner med ökad användning av AI.

I boken *Artificiell intelligens och jobben* så beskrivs hur användningen av AI kan påverka arbetsmarknaden framöver utifrån aktuell forskning.⁹⁹ Beskrivningen visar att frågan om hur jobben påverkas är komplex och starkt beroende av hur vi väljer att använda tekniken. Även om vissa arbeten försvinner kan nya tillkomma och arbetsinnehållet för befintliga arbeten kan förändras. Ny teknik kan göra det möjligt att göra nya saker, dvs. vi kan åstadkomma sådant som inte var möjligt med enbart mänsklig förmåga. AI är en allmänt tillämplig teknologi som kan utvecklas vidare och därför bidra till nya innovationer och därmed ökad produktivitet och tillväxt. Användningen av AI kan därmed både bidra till att förändra förutsättningarna för befintliga arbeten med också skapa nya.

En undersökning från Eurostat från 2023 visar att ca 8 procent av alla företag i EU använder AI i sin verksamhet¹⁰⁰. För Sveriges del är siffran något högre, drygt 10 procent. Det skiftar naturligtvis mycket mellan branscher, där informations- och kommunikationssektorn ligger på ca 28 procent. Resultatet av denna form av undersökningar förlorar dock snabbt sin aktualitet i och med den snabba teknikutvecklingen. Med användningen av inte minst generativ AI kan vi förvänta oss en snabb ökning från dessa nivåer. Andelen personer som använder AI i arbetet ökar också i snabb takt. I undersökningar genomförda av Akavia och Kairos Future 2023 svarade en dryg fjärdedel att de använder AI på arbetet.

Vilka arbeten är det då som påverkas mest? Ett svenskt forskningslabb¹⁰¹ har tagit fram ett sätt att mäta olika yrkens exponering för AI. Bland de mest

---

⁹⁹ Artificiell Intelligens och jobben, Magnus Lodefalk, 2024.

¹⁰⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240529-2>

¹⁰¹ AI- Econ Lab, se boken Artificiell Intelligens och jobben, sid 53.

exponerade yrkena hör statistiker, matematiker och aktuarier medan till exempel yrken som montörer, brandmän och kriminalvårdare hör till de minst exponerade. Samma mått visar att de som är sysselsatta inom finans och försäkring hör till de som är allra mest exponerade jämte sysselsatta inom information och kommunikation, juridik, ekonomi, vetenskap och teknik samt offentlig förvaltning.

Resultat från olika studier visar att om befintlig AI-teknik omsätts i praktiken kan de flesta anställda påverkas på något sätt inom 5 till 10 år. Nya verktyg kan underlätta hur arbetet utförs men det kan också innebära behov av anpassningar, kompetensutveckling och att efterfrågan på vissa arbetsuppgifter upphör. Enligt en undersökning utförd av EY så förväntas användningen av generativ AI i ett tioårsperspektiv minska behovet av människors direkta medverkan i befintliga försäkringsprocesser inom bland annat underwriting, skadehantering och back-office funktioner.¹⁰²

4.7 Avslutande reflektioner

Med AI som ett kraftfullt verktyg för analys av stora informationsmängder följer möjligheter till både effektivisering och produktutveckling men det finns också risker som behöver hanteras. Även om de flesta användningsområden inom försäkring inte klassificeras som hög risk ser vi en utveckling mot mer reglering. Det är också unikt att en särskild EU-förordning nu är antagen för en specifik teknikanvändning.

EU-kommissionen undersöker nu genom en särskild konsultation hur denna reglering kommer att påverka den finansiella sektorn och vilket behov det finns av riktlinjer¹⁰³. Även Finansinspektionen genomför hösten 2024 en riktad undersökning när det gäller användningen av AI på den svenska marknaden.¹⁰⁴

Användningen av AI kommer att fortsätta att påverka försäkringsverksamhet på många sätt. AI-verktygen kommer att komplettera, men inte ersätta, människor när det gäller beslutsfattande i viktiga verksamhetsprocesser. För försäkringsbranschen är det centralt att ha tillgång till kraftfulla verktyg för att bedöma risker och bedriva en effektiv verksamhet.

För försäkringsbranschen är det viktigt att:

- möjligheten att använda AI inte försvåras,
- tillämpningen av AI är säker och tillförlitlig,
- AI-utvecklingen ska vara till nytta för försäkringsgivare, försäkringstagare och samhället som helhet.

---

¹⁰² Generative AI in Insurance, EY Parthenon, May 2024: <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/insights/insurance/documents/ey-gl-generative-ai-in-insurance-05-2024.pdf>

Det begrepp som används i undersökningen är "human involvement" där AI minskar behovet av "human involvement" för ett flertal processer. Det framgår inte av undersökningen vilken total påverkan användning av generativ AI förväntas få när det gäller behovet av arbetskraft.

¹⁰³ https://finance.ec.europa.eu/regulation-and-supervision/consultations-0/targeted-consultation-artificial-intelligence-financial-sector_en

¹⁰⁴ <https://www.fi.se/sv/publicerat/nyheter/2024/fi-kartlagger-anvandningen-av-ai-inom-finanssektorn/>

Bilaga: Pågående regleringsprocesser

Distansförsäljning

EU-direktivet om distansförsäljning av finansiella tjänster, ett direktiv som i Sverige har genomförts i den så kallade distansavtalslagen, har setts över.¹⁰⁵ Direktivet innehåller bestämmelser om förköpsinformation och ångerrätt som bland annat gäller när konsumenter ingår avtal om finansiella tjänster på internet.

De nya reglerna innebär bland annat att konsumenten vid internetköp ska kunna utöva sin ångerrätt genom en digital "ångerfunktion". Ändringarna innebär även att försäkringsföretagen i mindre utsträckning än tidigare måste tillämpa distansförsäljningsbestämmelserna i situationer där motsvarande frågor regleras i försäkringsspecifik reglering. En utredning ska ta fram ett förslag till genomförande senast i april 2025.¹⁰⁶ Ändringarna ska vara genomförda i svensk rätt senast den 19 december samma år och börja tillämpas sex månader därefter.

FIDA – Förordning om en ram för åtkomst till finansdata – Framework for Financial Data Access

Förslaget till förordning om en ram för åtkomst till finansdata presenterades av EU-kommissionen i juni 2023 och innehåller regler om tillgång till, delning och användning av kunddata hos finansiella företag. Avsikten är bland annat att kunderna ska ges större kontroll över sina data och bereda tredjepartsanvändare tillgång till data så att kunderna till exempel kan dra nytta av innovativa produkter.

Förordningen är tillämplig på en rad finansiella företag som bedriver tillståndspliktig verksamhet. Dit hör till exempel banker, försäkrings- och tjänstepensionsföretag samt försäkringsförmedlare.

De finansiella företagen är enligt förslaget skyldiga att tillgängliggöra data för kunden eller att dela data med användare, om kunden begär det. Ur användarens synvinkel handlar det om en praktiskt betydelsefull möjlighet att – med kundens medgivande – få del av dennes data. I förslaget finns också bestämmelser som ska ge kunden kontroll över användningen. Användare får till exempel bara använda data för ändamål som kunden har samtyckt till, och ett lämnat samtycke kan dras tillbaka. Kunderna ska också få tillgång till "manöverpaneler" i användargränssnittet. De ska ge överblick över lämnade samtycken och göra det praktiskt möjligt att hantera dessa.

Finansiella företag har dubbla roller enligt förslaget. De kan i egenskap av datainnehavare vara skyldiga att tillhandahålla data men de kan också ta emot data i egenskap av användare. Även andra företag än finansiella företag kan bli användare och måste då ansöka om tillstånd och uppfylla vissa verksamhetskrav.

---

¹⁰⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/2673.

¹⁰⁶ Konsumentkreditutredningen (Ju 2023:19).

Förordningen omfattar en rad olika kategorier av kunddata hos de finansiella företagen. På försäkrings- och tjänstepensionsområdet omfattas bland annat vissa kunddata som rör pension och annat försäkringssparande samt sakförsäkring. Med hänvisning till risken för finansiellt utanförskap har en del försäkringsdata undantagits. Dit hör bland annat andra livförsäkringsprodukter än försäkringsbaserade investeringsprodukter samt sjukförsäkring (*sickness and health insurance*). Detta motiveras bland annat av risker i samband med prissättning och riskbedömning.

All datadelning enligt förslaget ska, som utgångspunkt, ske inom ramen för datadelningssystem. Att bilda dessa är en viktig del av förslaget. Användare och datainnehavare ska enligt förslaget ansluta sig till ett eller flera datadelningssystem. Där ska ett antal svåra och praktiskt viktiga frågor lösas. Det handlar till exempel om gemensamma standarder som behövs vid datadelningen, ersättning till datainnehavare vid delning med användare, ansvar till exempel då data är felaktiga eller bristfälliga samt tvistelösning. Datainnehavare kan få ersättning för datadelning endast om delningen har skett inom ramen för ett datadelningssystem. I det ligger alltså ett starkt incitament att ansluta sig. Om datadelningssystem inte bildas på något eller några områden kan EU-kommissionen i stället anta reglering i aktuella delar.

Under hösten 2024 pågår fortfarande förhandlingar i rådet. Bland annat diskuteras om det bör införas begränsningar av tillämpningen vad gäller tjänstepensioner, något som den svenska regeringen förespråkar. Europaparlamentet har röstat om en kompromisstext i sitt för ekonomi och valutafrågor (ECON). När både rådet och Europaparlamentet har fastställt sina positioner tar trilogförhandlingar vid. En fråga att då enas om är hur ett införande ska genomföras och hur lång tid det får ta att etablera system för datadelning. Det är troligt att genomförandet delas upp i ett antal steg med en genomförandetid på minst 18 månader och upp till 48 månader för olika produktområden.

Hållbarhet

Direktivet om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet (Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD)

Direktivet ålägger företag att säkerställa att verksamheten och dotterföretag inte orsakar negativa effekter på miljö och mänskliga rättigheter. De ska även granska och påverka företag i värdekedjan för att motverka negativa effekter på miljö och mänskliga rättigheter, inklusive att säga nej till att ingå avtal och att avsluta ingångna avtal. För finansiella företag ingår finansiella tjänster, inklusive försäkring och tjänstepensioner, *inte* i värdekedjan men kraven på "due diligence" omfattar det egna företagets verksamhet, dotterföretagens verksamhet och företag i den övriga värdekedjan. Senast inom två år från ikraftträdandet ska kommissionen lämna en rapport om eventuella ytterligare krav för finansiella företags finansiella tjänster och investeringar. I direktivet finns även krav på en plan för att företagets affärsmodell ska vara kompatibel med Parisavtalets mål att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5°C.

Direktivet omfattar större företag, med mer än 1 000 anställda och en omsättning över 450 miljoner euro, samt moderföretag i en grupp av den storleken.

Direktivet trädde i kraft den 25 juli 2024 och ska vara genomfört i svensk rätt senast den 26 juli 2026. Än så länge är inte någon svensk utredning tillsatt för att föreslå hur reglerna ska genomföras. Tillämpningen av reglerna ska fasas in beroende på företagets storlek. Tre år från det att direktivet träder i kraft ska reglerna tillämpas för företag med 5000 anställda och 1500 miljoner euro i omsättning, fyra år gäller för företag med 3000 anställda och 900 miljoner euro i omsättning samt fem år för övriga.

Förordningen för hållbarhetsrelaterade upplysningar (SFDR)

EU:s förordning om hållbarhetsrelaterade upplysningar – även kallad disclosureförordningen eller SFDR – reglerar bland annat hur försäkringsföretag och finansiella rådgivare ska informera sina investerare och kunder om hållbarhetsfaktorer. Förordningen trädde i kraft i mars 2021.

Sedan förra året pågår parallella processer med en översyn av SFDR. Första halvåret av 2023 var den delegerade förordningen till SFDR (s.k. nivå 2) på konsultation. Under slutet av 2023 har själva förordningen (s.k. nivå 1) varit på konsultation. De pågående processerna är delvis överlappande, både i tid och substans. Branschen önskar att de båda processerna hanteras samordnat. Beskedet från EU-kommissionen är emellertid att processerna för översyn av SFDR nivå 1 och 2 kommer att hanteras separat. Översynen av SFDR nivå 1 resulterar högst sannolikt i ett kategoriseringssystem för finansiella produkter. Svensk Försäkring har i konsultationen förespråkat att hålla fast vid förordningens ursprungliga syfte och att förordningen även fortsatt ska vara ett transparensregelverk. Översynen av nivå 1 kommer att hanteras av den nya EU-kommissionen.

Gällande översynen av SFDR nivå 2 publicerade de europeiska tillsynsmyndigheterna (de s.k. ESAs) i december 2023 sin slutrapport. I rapporten lämnar myndigheterna ett antal rekommendationer till EU-kommissionen. Det troliga är att den nya EU-kommissionen kommer att anta dessa rekommendationer. Viktiga frågor för branschen i översynen av nivå 2 är förtydligande och förenklingar av bland annat mallarna med förköpsinformation samt centrala begrepp. Insurance Europe bedömer att ändringarna av SFDR nivå 2 kommer att antas mot slutet av 2024 och börja gälla i mitten av 2025 eller i januari 2026.

Direktiv om marknadsföring med miljöargument (Green Claims)

I slutet av mars 2023 lade EU-kommissionen fram ett förslag till direktiv om "Green Claims" (marknadsföring med miljöargument). Syftet med direktivet är bland annat att göra olika typer av hållbarhets- och miljömärkningar mer pålitliga och jämförbara inom EU. Direktivet ska även skydda konsumenter mot grönmålning (greenwashing) och bidra till att skapa en grön och cirkulär ekonomi inom EU genom att underlätta för konsumenterna att ta informerade köpbeslut. För branschen är det viktigt att parallella pågående initiativ om grönmålning och olika typer av hållbarhetsmärkningar harmoniseras.

Trilog förväntas hösten 2024. Arbetet kommer att tas vidare av det nyvalda EU-parlamentet.

Förordningen om hållbarhetsbetyg (ESG-rating)

Den 13 juni 2023 presenterade EU-kommissionen ett förslag till förordning om hållbarhetsbetyg. Syftet med förslaget är att förbättra tillförlitligheten och transparensen på marknaden för hållbarhetsbetyg. Förslaget innehåller bland annat krav på att leverantörer av hållbarhetsbetyg i EU ska auktoriseras och underställas tillsyn av Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (ESMA). Kommissionen menar att reglerna kommer att bidra till att minska vilseledande information och stärka förtroendet för hållbarhetsbetyg. På så sätt kan kapitalmarknaden bli mer effektiv och investerare fatta mer välgrundade beslut om hållbara investeringar. Branschens inställning till förslaget är generellt positiv. Förslaget är efterfrågat då dagens hållbarhetsbetyg är svåra att tyda.

Trilogen är avslutad men förordningen är ännu inte slutligt antagen. Det kommer troligtvis att ske någon gång under hösten 2024 då det återstår språkliga granskningar. Därefter ska både parlamentet och rådet rösta igen (enligt en speciell procedur i det här fallet). Efter det att ESG-förordningen är formellt antagen träder den i kraft 20 dagar efter att den publicerats i EU:s officiella tidning. Förordningen ska börja tillämpas 18 månader efter det att den trätt i kraft.

EU:s förordning om europeiska gröna obligationer

EU:s förordning om europeiska gröna obligationer trädde ikraft i december 2023 och ska börja tillämpas den 21 december 2024. Förordningen innebär att det införs en frivillig standard för obligationer som har miljömässigt hållbara mål. Syftet är att förhindra grönvaskning och utnyttja den inre marknaden för att uppnå unionens klimat- och miljömål.

Nya regler om hållbarhetsrapportering i årsredovisningen (CSRD)

I maj 2024 fattade riksdagen beslut om nya regler för hållbarhetsrapportering i årsredovisningen. Reglerna avser det svenska genomförandet av CSRD, Corporate Sustainability Reporting Directive. En väsentligt mer omfattande hållbarhetsrapport med avseende på miljö, sociala frågor och bolagsstyrning ska infogas som en obligatorisk del av företagets förvaltningsberättelse. Det är därmed styrelsen och den verkställande direktören som ytterst ansvarar för att hållbarhetsrapporten är upprättad enligt gällande lag. Hållbarhetsrapporterna ska också granskas av externa revisorer.

Hållbarhetsrapporten ska upprättas enligt den så kallade dubbla väsentlighetsprincipen (dubbel materialitet) vilket innebär att företaget ska beskriva dels hur omvärlden påverkar företaget, dels hur företaget självt påverkar omvärlden. Företagen ska också upplysa om affärsstrategi och motståndskraft mot risker i relation till hållbarhetsfrågor, tidsbestämda hållbarhetsmål, hållbarhetsrelaterade incitamentsprogram, styrelsens roll i sammanhanget med mera. Informationen ska vara såväl kvantitativ som kvalitativ samt både bakåt- och framåtblickande. Hållbarhetsrapportens närmare innehåll bestäms genom obligatoriska EU-standarder för hållbarhetsrapportering European Sustainability Reporting Standards (ESRS).

De nya reglerna om hållbarhetsrapportering träffar stora och börsnoterade företag och stora koncerner och ska i Sverige tillämpas i årsredovisningar

som avser räkenskapsåret 2025 och framåt¹⁰⁷. De flesta andra länder i EU ska tillämpa reglerna i direktivet redan från 1 januari 2024.

För att räknas som ett stort företag (eller en stor koncern) ska två av tre kriterier vara uppfyllda de senaste två räkenskapsåren:

- Mer än 250 anställda
- Balansomslutning mer än 280 miljoner kronor
- Nettoomsättning mer än 550 miljoner kronor¹⁰⁸

Börsnoterade små och medelstora företag samt captives, ska tillämpa reglerna från 1 januari 2026. Dotterföretag och filialer till moderföretag utanför EU omfattas från 1 januari 2028. Lagförslagen innehåller undantag från skyldigheten att upprätta en separat hållbarhetsrapport för moderföretag respektive dotterföretag om moderföretaget upprättar en fullständig hållbarhetsrapport för koncernen som omfattar dotterföretag. Dotterföretagsundantaget gäller dock inte börsnoterade dotterbolag.

Tjänstepensionsföretag omfattas inte av kraven på att upprätta hållbarhetsrapport. Orsaken är att regeringen fattade ett principbeslut vid genomförandet av CSRD att skyldigheten att upprätta hållbarhetsrapport inte bör gå längre än vad EU-direktivet kräver.

EU-standard för hållbarhetsrapportering (ESRS)

Hållbarhetsinformationen som företagen ska lämna enligt CSRD ska upprättas enligt en ny obligatorisk EU-standard för hållbarhetsrapportering European Sustainability Reporting standards (ESRS) som är införd som en delegerad förordning till CSRD. ESRS ska tillämpas första gången samtidigt som den första rapporteringen enligt CSRD. Syftet med ESRS är att informationen från företagen ska vara jämförbar och relevant. ESRS utvecklas i etapper, den första omgången ESRS antogs i december 2023 och består av 12 standarder med krav på ca 1000 datapunkter. Ytterligare ESRS följer som bland annat ska omfatta branschspecifika standarder för 40 olika branscher.

I standarden för generella hållbarhetsupplysningar finns krav på att företagen ska rapportera effekter av väsentliga händelser i företagens värdekedja och hur dessa händelser påverkar företagens risker och möjligheter ur ett hållbarhetsperspektiv. Med värdekedja avses bland annat ett företags leverantörer, affärssamarbeten och kunder. Definitionen av värdekedjan är central för att avgöra vilka företag som ska inkluderas i hållbarhetsrapporteringen.

En generell möjlighet till undantag från rapportering av värdekedjan ges de första tre åren efter att de nya hållbarhetsreglerna i CSRD börjar tillämpas.

---

¹⁰⁷ Börsnoterade företag i Sverige med mer än 500 anställda och brutet räkenskapsår, ska tillämpa reglerna för räkenskapsår som inleds den 1 juli 2024 eller senare.

¹⁰⁸ För försäkringsföretag ska nettoomsättning avse det som ingår i premieinkomst före avgiven återförsäkring.

ESAP European Single Access Point

För att den gröna omställningen av EU:s ekonomi ska lyckas med hjälp av hållbar finansiering är det viktigt att investerare lätt kan få tag på ett företags hållbarhetsinformation för att kunna fatta välgrundade investeringsbeslut. För att åstadkomma detta på unionsnivå inrättas en centraliserad plattform, European Single Access Point (ESAP) för elektronisk tillgång till information. ESAP ska ge allmänheten enkel, centraliserad tillgång till information om företag och deras produkter. ESAP ska inte skapa nya krav på att lämna upplysningar utan bygga på befintliga rapporteringskrav i olika EU-regelverk.

Den 20 december 2023 publicerades förordningen om ESAP i EU:s officiella tidning. Den europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten ESMA har fått i uppdrag att utveckla plattformen och ansvara för drift och funktionalitet som exempelvis en web-portal. Att hämta information från ESAP ska vara kostnadsfritt, ESAP kommer att finansieras centralt genom EU-medel.

- ESMA ska ha etablerat ESAP senast den 10 juli 2027.
- ESAP tas i bruk stegvis i tre faser. Den första datainsamlingen börjar i juli 2026.
- I den tredje fasen från januari 2028 startar insamling gällande data i enlighet med rapporteringskraven bland annat i PEPP, PRIIPs, SFDR, årsredovisningsdirektiven inklusive CSRD och Artikel 8 Taxonomin.
- Vart femte år ska ESAP utvärderas vad gäller funktionalitet och effektivitet, den första utvärderingen sker i januari 2029.

Försäkringsbranschen välkomnar ESAP som kommer att utgöra ett viktigt hjälpmedel för företagen att få åtkomst till den data som behövs bland annat för att möta kraven på en alltmer omfattande hållbarhetsrapportering.

Digital taxonomi

För att överföra information till ESAP krävs att rapporteringen överförs till maskinläsbart format, så kallad taggning. EFRAG har fått i uppdrag att ta fram en ESRS Digital Taxonomy. Arbetet har påbörjats, i februari 2024 publicerade EFRAG två konsultationer gällande taggning av uppgifter upprättade i enlighet med de hittills publicerade ESRS och gällande nyckeltalen i artikel 8 i EU:s gröna taxonomi. Enligt preliminära besked från kommissionen ska en delegerad förordning om digital taxonomi antas under 2025, vilket innebär att taggning kan bli aktuellt först för årsredovisningar avseende räkenskapsåret 2026 (publicerade i början på 2027).

Den europeiska försäkringsbranschen framhöll för EFRAG genom Insurance Europe att krav på taggning bör införas stegvis, i takt med att hållbarhetsrapporteringen utvecklas och mognar. Digitalisering av hållbarhetsrapporterna får särskilda konsekvenser för icke-noterade företag, som hittills inte har haft krav på sig att digitalisera årsredovisningarna. De icke-noterade företagen är inte så kallade ESEF-rapportörer, dvs. dessa företag har idag inte krav på att upprätta årsredovisningarna enligt European Single Electronic Format (ESEF). Kravet på att hållbarhetsrapporten i förvaltningsberättelsen måste upprättas i elektroniskt format, innebär som en konsekvens att hela årsredovisningen

måste vara i ett elektroniskt format (dvs. taggas) då det är krav på att hela årsredovisningen ska upprättas i ett enhetligt format.

Globala standarder för hållbarhetsrapportering (ISSB)

International Sustainability Standards Board (ISSB) har hittills publicerat två globala hållbarhetsstandarder inklusive en vägledning för tillämpning av standarderna; IFRS S1 Allmänna upplysningar om hållbarhetsrelaterad finansiell information och IFRS S2 Klimat-relaterade upplysningar. Första tillämpningsdag var 1 januari 2024. Stater och regioner bestämmer självständigt om de ska tillämpa ISSB:s standard eller ej. Att EU sedan 2002 har infört i förordning att IFRS för finansiell rapportering ska tillämpas i koncernredovisningen för företag med noterade värdepapper innebär inte att de globala hållbarhetsstandarderna per automatik ska tillämpas i EU. IFRS Foundation har (precis som EFRAG) två parallella verksamheter och styrelser, en för finansiell rapportering, IASB International Accounting Standards Board, och en för hållbarhetsrapportering, ISSB International Sustainability Standards Board.

EFRAG och ISSB har publicerat ett gemensamt dokument med en vägledning kring överensstämmelse mellan upplysningskrav och information som ska lämnas i enlighet med respektive standard (dvs. ISSB:s globala standard och den europeiska standarden ESRS). Vägledningen kan vara till hjälp för företag som behöver eller vill rapportera i enlighet med de båda standarderna. Definitionen av finansiell materialitet i ESRS överensstämmer med definitionen av materialitet i IFRS S1, likaså är nästan alla upplysningskrav i ISSB:s standarder inkluderade i ESRS.

IRRD – Direktiv för återhämtning och resolution av försäkringsföretag

Samtidigt som rådet och Europaparlamentet beslutade om ändringar av solvens II-direktivet så kom de också överens om ett nytt direktiv för återhämtning och resolution av försäkringsföretag, ofta förkortat IRRD.¹⁰⁹ IRRD ska börja tillämpas samtidigt som ändringarna av solvens II, vilket förväntas ske runt årsskiftet 2026/2027. Dock kommer det troligtvis tillkomma vissa övergångsregler. En utredning ska senast september 2025 lämna förslag på hur IRRD ska införas i svensk rätt.

För banker och centrala motparter¹¹⁰ finns redan liknande krishanteringsregler som IRRD. IRRD innebär bland annat att det ska inrättas en svensk resolutionsmyndighet för försäkringsföretag och att många svenska försäkringsföretag i förväg måste ha upprättade omfattande återhämtnings- och resolutionsplaner. Det är försäkringsföretagen som upprättar återhämtningsplanen och resolutionsmyndigheten som ska upprätta resolutionsplan för försäkringsföretagen. Regeringen har bestämt att det blir Riksgälden som blir resolutionsmyndighet för

---

¹⁰⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv om inrättande av en ram för återhämtning och resolution av försäkrings- och återförsäkringsföretag.

¹¹⁰ Centrala motparter hanterar motpartsrisiker vid handel med finansiella instrument, som till exempel aktier och derivat. Syftet med central clearing är att minska risken till följd av att ena parten i en finansiell transaktion inte kan fullgöra sina åtaganden, dvs. motpartsrisiken. I Sverige finns en central motpart, Nasdaq Clearing Aktiebolag.

försäkringsföretag.¹¹¹ Riksgälden har redan denna roll för banker och centrala motparter.

I resolutionsplanen ska resolutionsmyndigheten bland annat göra en bedömning av möjligheterna till en ordnad avveckling, det vill säga resolution, av försäkringsföretaget om det skulle få stora problem. Om denna bedömning visar att det finns väsentliga hinder för en sådan avveckling ska resolutionsmyndigheten ha möjlighet att bland annat kräva att försäkringsföretaget ska upphöra med viss verksamhet, sälja vissa tillgångar eller förändra strukturen på företaget alternativt försäkringsgruppen.

I IRRD finns också krav att ha nationellt arrangemang för resolutionsfinansiering. Detta är tänkt att användas i vissa situationer för att kompensera försäkringstagare och aktieägare i försäkringsföretag som sätts i resolution, det vill säga avvecklas. Arrangemanget ska bekostas av branschen, vilket i slutändan kan ge högre premier för försäkringstagarna.

Innan dess att IRRD ska börja tillämpas ska flera tekniska standarder och riktlinjer tas fram av kommissionen och EIOPA. Utformningen av dessa kommer vara avgörande för de slutliga konsekvenserna av IRRD. För att begränsa konsekvenserna av IRRD är det därför av stor vikt att de tekniska standarderna och riktlinjerna anpassas till nationella förhållanden. Dessutom bör de ge en stor grad av nationell flexibilitet eftersom det finns stora skillnader mellan försäkringsmarknaderna inom EU.¹¹²

En annan viktig fråga framöver är ett eventuellt krav på nationellt försäkringsgarantisystem. I IRRD ges EU-kommissionen ett uppdrag att senast årsskiftet 2026/2027 komma med en rapport om behovet av gemensamma regler för sådana system inom EU och förslag på hur dessa regler i sådant fall ska se ut. Om det blir sådana gemensamma EU-regler så skulle det innebära att ett försäkringsgarantisystem behöver upprättas i Sverige, vilket kan innebära stora kostnader för branschen.¹¹³

---

¹¹¹ Regeringen (2024), *Kommittédirektiv: Nya regler om krishantering för försäkringsföretag och ändringar i Solvens II-direktivet Dir-2024:77*.

¹¹² Se även *EU IRRD law needs national discretion* av Christina Lindenius i Insurance Europe (2024), *Annual report 2023 - 2024*.

¹¹³ Se även exempelvis Svensk Försäkring (2019), *Svensk Försäkring är emot krav på försäkringsgarantisystem* (nyhet 2019-10-22).

Penningtvättsområdet

Rättsakterna i EU:s lagstiftningspaket på penningtvättsområdet antogs och publicerades under sommaren 2024. De nya rättsakterna innebär en större grad av harmonisering när det gäller både tillsyn och materiella regler.

En ny EU-myndighet, AMLA, inrättas med ansvar för penningtvättsfrågor. AMLA ska bland annat utöva direkt tillsyn över ett urval av verksamhetsutövare på det finansiella området. Urvalet görs bland verksamhetsutövare med hög risk och gränsöverskridande verksamhet av viss omfattning. AMLA övertar EBA:s, den europeiska bankmyndighetens, uppgifter på penningtvättsområdet. Den förordning som styr AMLA:s verksamhet tillämpas från och med den 1 juli 2025 och direkttillsyn påbörjas under 2028.¹¹⁴

De regler som livförsäkringsföretag och andra verksamhetsutövare ska tillämpa på penningtvättsområdet, t ex om kundkännedom, kommer att finnas i en förordning i stället för i penningtvättsdirektivet. En förordning är direkt tillämplig. Detta innebär i sin tur att utrymmet för att anpassa EU-regleringen till nationella förhållanden minskar. Till detta bidrar också att regelverket föreslås bli mer detaljerat i centrala delar, till exempel genom att fyllas ut av regler som den nya EU-myndigheten ska ta fram. Den nya förordningen, AMLR, ska med vissa undantag tillämpas från och med den 10 juli 2027.¹¹⁵

Ett nytt direktiv, AMLD6, ersätter delar av penningtvättsdirektivet som inte överförs till AMLR.¹¹⁶ Det innehåller bland annat bestämmelser om registret för verklig huvudman, dvs. den eller de som ytterst äger eller kontrollerar ett företag. AMLD6 ska med vissa undantag genomföras senast den 10 juli 2027.

AMLA ska ta fram tekniska standarder och riktlinjer som kompletterar regelverket på nivå 1. För att skynda på detta arbete har EU-kommissionen begärt tekniska råd från EBA i viktiga delar. Råden ska lämnas senast i oktober 2025. En konsultation väntas tidigt under 2025.

På hemmaplan har en särskild utredare lämnat förslag som behövs för att anpassa svensk rätt till EU-paketet, SOU 2024:57.

Produktansvar m.m.

Ett nytt produktansvarsdirektiv antogs formellt under hösten 2024. Direktivet ersätter ett äldre direktiv, som i Sverige genomförts i produktansvarslagen. Ett syfte med översynen har varit att anpassa regler på skadeståndsområdet till den digitala utvecklingen. Det nya direktivet innehåller bland annat regler om hur produktansvaret ska tillämpas när digitala inslag förekommer, till exempel vilka produkter och skador som då ska omfattas och hur säkerhetsbrister ska bedömas i sådana sammanhang. Det finns också nya bestämmelser som ska underlätta för den skadelidande, till exempel om bevisbörda och bevisning. Det nya direktivet väntas

---

¹¹⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1620.

¹¹⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1624.

¹¹⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1640.

publiceras i slutet av 2024 och träder i kraft i anslutning till det. Direktivet ska genomföras senast två år efter ikraftträdandet.

EU-kommissionen lade 2022 fram ett förslag till direktiv som tar sikte på skador som orsakats av AI-system.¹¹⁷ Det föreslås bland annat en presumtion om orsakssamband i vissa fall, något som ska underlätta för skadelidande att få ersättning. Vidare föreslås regler som ska underlätta för skadelidande att få tillgång till bevis i situationer då AI-system med hög risk misstänks ha orsakat skada. Förhandlingarna har legat nere en tid men kan komma att återupptas i närtid.

RIS – EU-kommissionens förslag ”Retail Investment Package”

Under våren 2023 presenterade EU-kommissionen det förslag till lagstiftningspaket som ska genomföra EU:s strategi för icke-professionella investeringar (Retail Investment Strategy, RIS). Förslaget, som primärt syftar till att öka privatpersoners förtroende för och deltagande på de europeiska finansmarknaderna, får betraktas som den hittills mest omfattande reformen av EU:s olika regelverk rörande distribution av finansiella produkter och tjänster. Förslaget innebär i flera avseenden omfattande – och därtill svårbedömda – förändringar som potentiellt kan bli mycket ingripande för den svenska försäkringsmarknaden.

EU-kommissionens strategi innehåller *inte* något uttryckligt förslag om ett generellt provisionsförbud. Kommissionen föreslår dock att förbud ska införas mot tredjepartsersättningar både vid oberoende rådgivning och vid så kallad distribution utan rådgivning (execution only sales). Förslaget innehåller därutöver bland annat nya och mycket långtgående krav när det gäller distributörernas rådgivning avseende försäkringsbaserade investeringsprodukter (insurance based investment products, så kallade IBIPs) och möjligheten att erhålla ersättning för sådan rådgivning. EU-kommissionens förslag innehåller även nya och skärpta krav på information till konsumenter som kan bli svåra att uppfylla vid distribution av svenska flervalssprodukter (multi-option products, MOPs). Genom förslaget införlivas också begreppet produktvärde (value for money) i produktstyrningsstadiet. Det får anses innebära en nyordning som i praktiken är prisreglering. Det ska rent allmänt även noteras att EU-kommissionens förslag innehåller anmärkningsvärt många bemyndiganden till kommissionen samt EIOPA och ESMA att ta fram mer detaljerade regler i flera helt centrala avseenden. Det innebär i praktiken utökat bestämmande för tillsynsmyndigheterna att utforma EU-regelverket om distribution, och även att branschens möjligheter att med god framförhållning förutse utformningen av det nya regelverket försämras.

Under hösten 2023 och under våren arbetade rådet och Europaparlamentet intensivt med att hantera EU-kommissionens komplexa lagstiftningsförslag. Arbetet bedrevs periodvis i ett mycket högt tempo och med en uttalad ambition, både hos rådet och Europaparlamentet, att hinna enas om s.k. ”allmänna riktlinjer” för RIS (slutliga förhandlingspositioner) innan parlamentsvalet som hölls i början av juni.

---

¹¹⁷ COM(2022) 496 final, Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om anpassning av reglerna om utomobligatoriskt skadeståndsansvar vad gäller artificiell intelligens (direktivet om skadeståndsansvar gällande AI).

Europaparlamentet beslutade i slutet av april om en slutlig förhandlingsposition som inte innefattar ett provisionsförbud när sparlivsprodukter distribueras utan rådgivning. Parlamentets position innefattar även för branschen positiva framsteg rörande att riktvärden för produktvärde (Value for Money-benchmarks) endast ska vara ett tillsynsverktyg och om kraven på rådgivning ”i kundernas bästa intresse”. I början av juni nåddes även en överenskommelse om rådets förhandlingsposition avseende RIS.

Det kan noteras att inte heller rådet stödjer kommissionens förslag om ett provisionsförbud vid distribution utan rådgivning. Rådets position är i delar rörande tredjepartsersättningar problematiska för den svenska försäkringsbranschen men den innebär även flera positiva förändringar i förhållande till kommissionens förslag, bland annat när det gäller de föreslagna kraven på information till konsumenter. För branschen innebär Europaparlamentets och rådets slutliga förhandlingspositioner viktiga ”delsegrar” inför de kommande trepartssamtalen (trilogen) mellan parlamentet, rådet och kommissionen om den slutliga utformningen av lagstiftningspaketet. Dessa samtal kommer sannolikt att inledas någon gång under slutet av året.

Skatt

Arbetet med en global minimiskatt

Sedan flera år tillbaka pågår ett omfattande internationellt arbete inom OECD och G20, i det så kallade Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting, för att motverka skattebaserosion och flyttning av vinster. Arbetet är uppdelat i två pelare, varav pelare 2 fokuserar på att införa en global minimibeskattningsnivå som motverkar skatteundandraganden (OECD:s modellregler). Inom ramen för EU:s regleringsprocess antog rådet den 14 december 2022 direktivet om säkerställande av en global minimiskattenivå för multinationella koncerner och storskaliga nationella koncerner i unionen (minimibeskattningsdirektivet) som innebär att det infördes en tilläggsskatt på 15 procent för multinationella koncerner och storskaliga nationella koncerner inom EU. Minimibeskattningsdirektivet genomfördes i huvudsak i svensk rätt genom den nya lagen (2023:875) om tilläggsskatt som trädde i kraft den 1 januari 2024.

Det internationella förhandlingsarbetet inom OECD har emellertid fortsatt och ett flertal vägledningar har publicerats under senare år. Det pågår därför alltjämt arbete vid Finansdepartementet kring den globala minimiskatten. Tidigare i år remitterades promemorian Kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner. I ett remissvar riktade Svensk Försäkring viss kritik mot förslagen. Bland annat påtalades att en viktig utgångspunkt var att jämförbar verksamhet skulle behandlas lika för tilläggsskatteändamål så att fortsatt skattemässig neutralitet skulle råda på livförsäkringsområdet och att det alltjämt fanns vissa oklarheter i den delen. Den 10 oktober 2024 beslutade regeringen om propositionen Kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner¹¹⁸, varvid regeringen instämde i Svensk

---

¹¹⁸ Prop. 2024/25:7 Kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner

Försäkrings uppfattning. Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2025. Propositionen hanteras nu i riksdagen.

Europeisk reglering av företagsbeskattning (BEFIT)

Den 12 september 2023 lämnade EU-kommissionen förslag till ny EU-reglering av inkomstskatt för företag, Business in Europe: Framework for Income Taxation (BEFIT). Kommissionen menar att det är svårt och kostsamt för företag att bedriva verksamhet i hela unionen eftersom företagen måste följa upp till 27 olika nationella skattesystem. Komplexiteten och skillnaderna i samspelet mellan de olika skattesystemen skapar ojämlika konkurrensvillkor och ökar skatteosäkerheten och kostnaderna för att följa skattereglerna för bolag som bedriver verksamhet i mer än en medlemsstat.

Reglerna föreslås vara obligatoriska för grupper som upprättar koncernredovisning och har en inkomst på minst 750 miljoner euro. Grupper under den nivån ska frivilligt kunna tillämpa reglerna. De som omfattas exkluderas från nationella regler om inkomstbeskattning.

I direktivet regleras hur vart och ett av de i gruppen ingående företagens skattebas ska beräknas med utgångspunkten från redovisad nettovinst eller förlust, med vissa justeringar. Företagens skattebas aggregeras till en BEFIT-skattebas som efter ytterligare justeringar fördelas mellan de ingående företagen. Under en övergångstid, till senast mitten av 2035, ska fördelningen baseras på respektive företags andel av det beskattningsbara resultatet (genomsnitt de senaste tre åren). Kommissionen ska under övergångstiden utvärdera fördelningsmetoden och eventuellt föreslå ändringar.

Kommissionens förslag omfattar inte frågan om skattesatsens storlek, utan det lämnas till medlemsstaterna, dvs. Sverige bestämmer vilken skattesats som ska gälla på den skattebas som har fördelats till företag som beskattas här. Medlemsstaterna ges också möjlighet att bestämma ytterligare justeringar av den skattebas som fördelats till företag i respektive stat.

Det finns även regler om bland annat skattedeklaration, där först en deklaration för hela gruppen ska lämnas till en ansvarig skattemyndighet, och därefter individuella deklarerationer för vart och ett av de i gruppen ingående företagen.

Reglerna föreslås vara genomförda i nationell rätt den 1 januari 2028 och tillämpas från och med den 1 juli 2028.

I detta lagstiftningsärende beslutar rådet ensamt, efter att ha hört Europaparlamentet, och i rådet krävs enhällighet. Det är för närvarande oklart vad slutresultatet av förhandlingarna mellan medlemsländerna kan bli. För försäkringsföretag tillkommer dessutom osäkerhet eftersom kommissionen föreslås få anta delegerade akter med mer detaljerade regler för att anpassa skatteresultatet mot bakgrund av effekterna på försäkringsavtal till följd av IFRS 17.

Solvens II

Solvens II har tillämpats sedan 2016. I solvens II-direktivet finns bestämmelser om att det ska ske översyner av regelverket. Den pågående översynen berör solvens II-direktivet såväl som andra delar av regelverket, inklusive solvens II-förordningen.¹¹⁹ Rådet och Europaparlamentet kom i december 2023 överens om ändringar av solvens II-direktivet.¹²⁰ Ändringarna förväntas börja tillämpas runt årsskiftet 2026/2027. En utredning är tillsatt för att ge förslag hur ändringarna i solvens II-direktivet ska införas i svensk rätt. Den ska vara klar september 2025.

Bland ändringarna av solvens II-direktivet ingår de så kallade LTG-verktygen (long-term guarantee measures), det vill säga de delar av solvens II som handlar om hur försäkringsföretagens långa åtaganden ska värderas inklusive metoden för att ta fram den riskfria räntan. Ändringarna innebär bland annat att riskmarginalen minskar, att korridoren för den symmetriska aktieriskdämparen ökar och att kapitalkravet för ränterisk förändras. Dessutom innebär ändringarna nya krav om hållbarhet, grupp-tillsyn, proportionalitet, rapportering och offentliggörande. Ändringarna omfattar även nya bestämmelser på områden som tidigare inte funnits i solvens II-direktivet, främst makrotillsynsverktyg. Detta innebär bland annat att försäkringsföretagen måste upprätta en plan för att hantera likviditetsrisker.

Nu vidtar arbetet med att ta fram kompletterande bestämmelser på mer teknisk nivå (nivå 2 och 3), vilket innefattar solvens II-förordningen, andra tekniska standarder och riktlinjer. De ändringar som görs av främst solvens II-förordningen kommer bli avgörande för vad konsekvenserna blir i slutändan. Det gäller bland annat den slutgiltiga utformningen av den riskfria räntan som används för att värdera företagens åtaganden.

Det är därför av stor vikt att arbetet på nivå 2 och 3 mynnar ut i bestämmelser som underlättar för försäkringsföretagens möjligheter att genom investeringar och på andra sätt bidra till ekonomisk tillväxt och omställning till hållbart samhälle.¹²¹ Dock verkar EU-kommissionen vilja införa bestämmelser som istället kommer leda till ökade kapitalkrav och andra regelskärpningar, vilket i sådant fall snarare skulle få motsatt effekt.

Trafikförsäkring

Den 24 november 2021 antogs i EU ändringar i motorförsäkringsdirektivet som skulle vara genomförda senast den 23 december 2023.

Den största förändringen för svensk del innebär att det nu, vid händelse av trafikförsäkringsföretags insolvens, ska inrättas en garantiordning som Trafikförsäkringsföreningen ansvarar för. Under 2024 pågår alltjämt arbetet med insolvensgarantisystemet. I början på sommaren undertecknade dock de sista länderna de avtal som måste finnas mellan garantifonderna.

---

¹¹⁹ För en mer omfattande redogörelse av översynen av solvens II, se avsnitt 3. *Solvens II, distribution och hållbarhet – vart är vi på väg?* i Svensk Försäkring (2022), *Omvärldsrapport 2023*.

¹²⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2009/138/EG vad gäller proportionalitet, tillsynskvalitet, rapportering, långsiktiga garantiåtgärder, makrotillsynsverktyg, hållbarhetsrisker samt grupp-tillsyn och gränsöverskridande tillsyn.

¹²¹ Se exempelvis Insurance Europe (2024), *Solvency II review: Appropriate Level 2 legislation is prerequisite for enhancing the competitiveness and investment capacity of the sector*.

Dessutom tillkommer i motorförsäkringsdirektivet nya regler för vissa lätta eldrivna fordon, såsom elsparkcyklar, där det nu ställs krav på trafikförsäkring. Dessa ändringar har genomförts i trafikskadelagen (1975:1410). Enligt det uppdaterade motorförsäkringsdirektivet ska ett särskilt formulär tas fram för det intyg om skadehistorik som en försäkringstagare redan i dag kan begära av en försäkringsgivare. EU-kommissionen beslutade den 3 juli 2024 om den slutliga versionen av formuläret, som ska tillämpas från och med den 24 juli 2025.

Svensk Försäkring

Svensk Försäkring Box 24043, Karlavägen 108, 104 50 Stockholm

Tel 08 522 785 00

www.svenskforsakring.se